

رونای خوا به تهنها ناسین
و
تاریکیه کانی هاوئل بریاردان
بو خوی گهوره
له ژیر رۆشنایی قورئان وسوننه تدا

نوسینی :

د. سعید بن علی بن وهف القحطانی

وهرگیڕانی :

م. شاخوان جواد أحمد

پیش نویژو وتار خوینی مزگه وتی (سهید نه همه دی فه یله سوف)

چه مچه مان - پیریادی

1429 کۆچی - 2008 زایینی

چاپی یه که م

پیناسهی په رتووک

ناوی پهرتووک : پوناکی خوا به تهنه ناسین و تاریکیابه کانی هاوئل

برپاردان بو خواي گه وره له ژيړ روښنايي قورئان وسوننه تدا

نوسيني : د. سعيد بن علي بن وهف القحطاني

وهرگيړاني : ماموستا شاخون جواد احمد

سالي چاپ : 1429 کويچي - 2008 زاييني

شويني چاپ : چاپخانه ي

نويه تي چاپ : چاپي يه که م

تيراژ : (1000)

ژماره ي سپاردن : (530) ي وهزاره تي روښنيري پي دراوه.

نه خشه سازي بهرگ : سايتي به هه شت www.ba8.org

مافي چاپکردن و له بهرگرتنه وه ي پاريزراوه .

پیشهکی دانهر :

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسانٍ إلى يوم الدين، وسلم تسليمًا كثيرًا، أما بعد:

موسولمانی خوْشه ویست ئەمە ی بەردەستت نامیلکه یه کی کورته له سەر " روناکی خوا به تهنها ناسین و تاریکییه کانی هاوөлّ بریاردان بۆ خوی گه وره " تیایدا تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنها ناسین و به لگه و جوړ و بهرو بومه کانی یه کخوا په رستیم پوون کردۆته وه، وه تییدا ماناو واتای هاوөлّ بریارده ران بۆ خوی په روه ردگار و به لگه ی پوچه لی و نادروستی تی ئەم کاره م باس کردوو، وه تیایدا باسی شه فاعه تی ریگه پیدراوو ریگه پینه دراوم کردوو، وه باسی هوکاره نی هاوөлّ بریارده ران بۆ خوی په روه ردگار و جوړو بهش و زیان و شوینه واره خراپه کانی هاوөлّ بریارده رانم بۆ خوی په روه ردگارم کردوو .

ئەو هی گومانی تییدا نییه ئەو هیه که خوا به یه ک ناسین پوناکییه که خوی په روه ردگار پینمونی ئەو که سانه ی بۆ ئەکات و یارمه تیان ئەدات بۆی که خۆی ویستی لی یه، وه هاوөлّ بریارده ران بۆ خوی په روه ردگار هه مووی تاریکایی و سه رلیشیواییه و پارزینراوته وه بۆ بۆ باوه ران و موشریکان، هه روه ک خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿أَوْ مَن كَانَ مِيثًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ

تُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ
 لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾ (الأنعام: ١٢٢) واتا: ئايا ئه و كه سه ی كه
 مردبوو (له گومرای و سه رلیشئیوایدا ئه ژیا) ئیمه زیندومان کرده وه به
 روناکی ئیمان وقورئان، ئه و كه سه ئه زانیت چۆن ریگی پاست ئه گریته به رو
 هه لسه كه وت ئه كات له ناو خه لكیدا، وه كو ئه و كه سه وایه كه له
 تاریکیاییهکانی شیرك و بی باوه ری و نه زانی و سه رلیشئیوایدا ئه ژیت و
 ناتوانیت دهر بچیت و پرزگاری ببیت، به و شیوه یه هاوہل برپاردهران و بی
 باوه ری و خراپه کاری بو بی باوه ران پازینراوته وه .

وه خوای په روه ردگار پوونی کردوته وه كه چه ندین ئایه تی پوون و
 ئاشكراو به لگه ی دره وشاوه ی دابه زاندووه بو سه ر پیغه مبه ره كه ی (صَلَاتٍ) كه
 گه وره ترینیان قورئانی پیروزه تا به ناردنی پیغه مبه ران (صَلَاتٍ) و ئه وه ی له
 قورئان و سوننه تدا دایبه زاندووه خه لكی له تاریکیاییهکانی شیرك و بی باوه ری
 و نه زانی و خراپه کارییه وه دهر بینیت بو ئیمان و خوا به تهنها ناسین و
 زانیاری به سودو پینمونی ته واو، هه روه ك خوای په روه ردگار فه رمویه تی:

﴿هُوَ الَّذِي يُزِلُّ عَلَى عَبْدِهِ آيَاتٍ يَبْتَغِي لِيُخْرِجَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَإِنَّ

اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٩﴾ (الحديد: ٩) واتا: خوای په روه ردگار ئه و خوایه یه
 كه چه ندین ئایه تی پوون و ئاشكراو به لگه ی دره وشاوه ی دابه زاندووه بو سه ر
 پیغه مبه ره كه ی (صَلَاتٍ) تا به هوی ئه و ئایه ت و به لگانه وه دهرتان بینیت له
 تاریکیاییهكانه وه (تاریکیاییهکانی شیرك و بی باوه ری و نه زانی و خراپه کاری و

....هتد) بۆلای پوناکی خوا به تهنه ناسین و سوننهت و زانیاری به سودو
 رینمونی تهواو ، وه خوی پهرهردگار بهرامبهرتان زۆر به سۆزو بهبهزهیهه (
 له کاتیکدا قورئانی بۆ دابهزاندون و پیغه مبهری (علیه السلام) بۆ ناردون تا هیدایهت
 بدرین و رینمونی بکرین بۆ کردنی هه موو چاکه یهک و دوور بکه ونه وه له هه موو
 خراپه یهک).

وه ئه م نامیلکه یه م کردۆته دوو به شه وه ، هه ر به شه ی چه ند باسیکی له خۆ
 گرتوو به م شیوه یه ی لای خواره وه :

به شی یه که م: پوناکی خوا به تهنه ناسین .

باسی یه که م: تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنه ناسین .

باسی دووه م: به لگه کان له سه ر جیگیر کردنی خوا به تهنه ناسین .

باسی سییه م: جۆره کانی خوا به تهنه ناسین .

باسی چواره م: به روبومه چاک و سو ده کانی خوا به تهنه ناسین .

به شی دووه م: تاریکاییه کانی هاوهلّ بریاردان بۆ خوی گه وه .

باسی یه که م: تیگه یشتن له ماناو واتای هاوهلّ بریارده ران بۆ خوی
 په روه ردگار .

باسی دووه م: به لگه کانی پوچه لّ کردنه وه و نادره ستیتی هاوهلّ بریارده ران
 بۆ خوی په روه ردگار .

باسی سییه م: پون کردنه وه ی شه فاعه تی ریگه پیدراوو شه فاعه تی ریگه
 پی نه دراو .

باسی چوارهم: به خشه رو پرتینه ری نیعمه ته کان تهنه ئه وه شایسته ی په رستن بیّت .

باسی پینجه م: ئه و هوکارانه ی سه ر ئه کیشن بو هاوئل بریاردان بو خوی په روه ردگار .

باسی شه شه م: جوړو به شه کانی هاوئل بریاردان بو خوی په روه ردگار .

باسی حه وته م: زیان و شوینه واره خراپه کانی هاوئل بریاردان بو خوی په روه ردگار .

داواکارم له و خوی به و ناوه گه وره یه ی گه ر داوای لی بکریّت پی ئه به خشیت، ئه م کاره پیروزه تهنه له بهر خاتری ئه و بیّت، وه سودم پی بگه یه نیّت له ژیانې دونیاو پاش مردنم، وه سود به هموو ئه و که سانه بگه یه نی که ئه گات پییان، به پاستی خوی په روه ردگار باشترین داوا لیکراوه و به ریژترین ئومید پی بووانه، تهنه هر ئه و پشتیوانمانه و باشترین پشت پی به ستراره، وه سوپاس و ستایش بو په روه ردگاری هر دوو جیهانیان و سه لات و سه لامی خوی په روه ردگار له سه ر به نده و پیغه مبه ری (ﷺ) راستگوی خوی و یارو یاوه ران و شوین که وتوانیان به چاکی تاروژی دواپی بیّت .

پیشه کی وه رگیر:

موسلمانی خوشه ویست ئەگەر ئەتەویت ئەو مەبەستە ی که خوی پەروردگار بەنده کانی به گشتی بۆ دروست کردووہ بینیتە دی و فرمانی هەرگه ورە ی که ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾ (الذاریات: ۵۶) جی به جی بکهیت، ئەگەر ئەتەویت خیرو بەره که تی دونیاو دواپۆژت بەسەردا برپێژیت، ئەگەر ئەتەویت تەنگ و چەلەمە و ناخۆشی و سزات لەسەر لاجپیت و هیمن و ئارام بیت لە دونیاو دواپۆژدا، ئەگەر ئەتەویت خوی پەروردگار لە تاوانەکانت خۆش ببیت و بتکاتە بەهەشتەووہ لە ناگری دۆزەخ بپتاریژیت، ئەگەر ئەتەویت رازی بوون و پاداشتی خوی پەروردگار بە دەست بینیت و سەرفرازترین کهس بیت لە دوا پۆژدا بە شەفاعەتی پیغەمبەر (ﷺ)، وه هەموو کردەووہ و قسەکانت وەر بگیریت و پاداشتی چاک بدرییتەوه لەسەریان، ئەگەر ئەتەویت کردنی کردەووہ ی چاکەت لەسەر شان سوک بیت و وازهینان لە تاوان کردن لەسەر شان سوک بیت، ئەگەر ئەتەویت خوی پەروردگار ئیمان لە دلتدا جوان و پاراوه بکات و بی باوهرپی و تاوان کردن لە دلتدا قیزهون و ناشیرین بکات، ئەگەر ئەتەویت رازی بیت و بە دلکی ئارامه وه هەموو ئەو کارانه وەر بگیریت که بەسەرت دیت لە ناخۆشی و نارەحەتی، ئەگەر ئەتەویت رزگارت بیت لە زەلیلی و ژێر دەستەیی بەنده کان و تهنها بەنده ی خوی پەروردگار بیت و بەراستی و تهنها دلت پەییوست بکهیت بەوه وه ، وه کردەوه ی کهمت زیاد بکات و تاوانەکانت سوک و کهم بیت، وه خوی پەروردگار ناخۆشی و نارەحەتی دونیاو دواپۆژت لیگیریتەوه و سەرخره و

یارمەتى دەرت بیّت له دونیاو دواپۆژدا و ژیانیکى ئاسودەو پر له ئارامى و دلخۆشیت پى ببهخشیت و دل ئارامت بکات به یادو زیكرى خۆى، خوشك و برای بهرپۆم: بۆ به دەست هیئانى ئەو هەموو کاره پیرۆزو پر له بهرەکه تانه هەول بده موسلمانیکى تهنها خوا په رست بهو خۆت به دور بگره له هاوئل و شهريك بریاردان بۆ خواى پهروهردگار، موسلمانى خوشه و یست پى ده چیت به میشتدا بیّت و بلئیت ئەبى موسولمانیک هەبیّت دوو خوا یان زیاتر به رستیت؟ نه خیر، به لام هەموو جوړه کانی عیبادەت و په رستنه کانی وهکو پارانه وه و ترسان و پشت پى به ستن و ئومید پى بوون و مل که چ بوون و داواى کۆمهک و یارمەتى کردن و لاچونى ناخۆشى و نارەحهتى و سه ربرین و نه زر کردن و جگه له مانەش که ئەبیّت هەموویان تهنها بۆ خواى پهروهردگار ئەنجام بدرین، بۆیه له کاتی کدا له غهیری خوا ئە پارپیته وه یان سه ربرین و نه زر کردن بۆ غهیری خوا ئەنجام ئەدهیت، ئەو کارهت ئەبیّت په رستن و عیبادەت کردنى ئەوهى که جگه له خواى پهروهردگار بۆت ئەنجامداوه، خوشك و برای بهرپۆم عیبادەت تهنها بریتى نییه له نویتز کردن و پۆژوو گرتن و حج کردن بۆ خواى پهروهردگار، به لکو هەر کاریک خواى پهروهردگار فه رمانى پى کردبوو که ئەبیّت تهنها بۆ خۆى ئەنجام بدریت، کردن و ئەنجام دانى بۆ خوا به دلسۆزى و له سه ر فه رمانى پیغه مبه ر (ﷺ) نیشانهى ئیمان و گوپراه ئیه بۆ خواى پهروهردگار، له هەمان کاتدا کردن و ئەنجام دانى بۆ غهیری خواى پهروهردگار (گەر پیغه مبه ران (ﷺ) و پیاوچاکان و فریشته کانیس بن) نیشانهى هاوئل و شهريك بریاردانه بۆ خواى پهروهردگار

، بۆیه له بهر گه وره یی تهنها خوا به یهك ناسین و ترسناکی هاو هل بریاردان بۆ
 خوای پهروهردگار و بی ئاگایی زۆرینه ی موسولمانان له باسه کانی خوا به یهك
 ناسین و ترسناکی هاو هل بریاردان بۆی، وه بوونی گومانی نیوان موسولمانان
 گوايه پارانه وه و هاوار کردن بۆ پیغه مبه ران (علیه السلام) و پیاوچاکان و فریشته کان
 نابیته عیبادت و په رستن بۆیان، وام به پیویست زانی ههستم به وه رگپرانی
 ئەم نامیلکه یه ی به رده ستت كه ناوی ﴿ نور التوحید وظلمات الشرك في
 ضوء الكتاب والسنة، دانراوی، د. سعید بن علي بن وهف القحطاني ﴾ به ئومیدی
 ئەوهی خوای پهروهردگار بیکاته مایه ی سود لی وه رگرتن و به ئاگا
 هاتنه وه ی موسولمانان له باسه کانی تهنها خوا به یهك ناسین و ترسناکی
 هاو هل بریاردان بۆی، وه زیاتر گرنگی بدن به لایه نی تهنها خوا به یهك ناسین
 و دوور بکه ونه وه له هاو هل بریاردان بۆی، موسلمانانی خۆشه ویست ئاگادار
 به و باش بزانه خوای پهروهردگار په یمانی لیخۆش بوونی داوه به
 كهسانیك پر به زهویی تاوانیان هه یه و كهسیك سه د كهسی كوشتبیت و
 كهسانیك یه كجار تاوانیان زۆره ﴿ به مه رجیک كاتیك ئەو تاوانه ی كردوه
 نه گه یشتبیته ئەندازه ی شهريك بۆ خوا بریاردان و بی باوه رپی وه به حه لآلیشی
 نه زانیبیت ﴾ به لام په یمانی به موسلمانیک نه داوه لیی خۆش ببیت له
 كاتیكدا هاوه لی بۆ بریاداوه و له سه ریشی مردووه و ته وه ی لی نه كردوه
 (ترسناکی هاو هل بریاردانی بۆ خوای پهروهردگار بۆ پوون كراوه ته وه)، بۆیه
 خوشك و برای به پریم چه ندیک گرنگی به دیت به ته وحیدو جۆره کانی و دوور
 بکه ویته وه له شهريك بریاردان بۆ خوا به هه موو جۆرو به شه کانیه وه هیشتا

هر كه مه و زياترت پيويسته، واگومانيش مهبه و مهلى كاتيک له پيغه مبه ران و (صلواته) پياوچاكان و گوره كان نه پاريمه وه مهبستم نيه نه وان به خوا بزنام و وه كو خواى په روهردگار باوه رپم پييان هه بيت، چونكه نه وهى كه تو نه يليت هه مان قسه و بيروباوه رپى موشريكانى سه رده مى پيغه مبه رى خوا بوو (صلواته) كه نه يان وت: ئيمه هاوارو په رستن يان بو ناكه ين تهنه بو نه وه نه بيت كه نزيكمان بكه نه وه و شه فاعه تمان بو بكن لاي خواى په روهردگار، بويه دلّت تهنه په يوه ست بكه به خواى تاك و تهنه و بئ شريك، وه له هه موو هه لس وكه وت په رسته كانندا تهنه پوو بكه خواى تاك و تهنه و به ده سه لات به سه ر هه موو شتيكدا .

له كوتاييدا داواكارين له و خوايهى كه هه ركه سيك تهنه بو نه و بئيت و بو نه و بئيت و بو نه و كار بكات و تهنه پشت به و ببه ستيت به رده وام سه ربه رزو سرفرازه و به هيج شيويه كه زليل و سه رشور و نابيت، هه ركه سيك داواى ليكات و لئى بپاريتته وه به هيج شيويه كه نا ئوميد نابيت، هه ركه سيك تهنه نه و به په رستراوى راسته قينهى خوى بزانيت له هه موو ته نگ و چه له مه و ناخوشى و نارپه حه تيه كه رزگارى نه كات، داواكارين لئى هه موو ووتته و كرده وه يه كمان تهنه به فه رمانى خوى و تهنه بو خوى بيت و نيه تمان پاك بكات وه له هه موو به ش و حه زيک كه بو دونياو خو ده رختن بيت، وه دلسوزيمان پئ ببه خشيت له هه موو كاره كانماندا، وه داواكارين لئى له نوسه رو وه رگيپر و خوينه رو هه موو نه وان هى نه گه ر به ووشه يه كى خيري ش

به شداریان کردووه خوش بییت و بهره و امیمان پیببه خشیت و له
مردووه کانتان خوش بییت، آمین .

کھ: م. شاخه وان جهواد نه حمهد

پیش نویژو وتار خوینی مزگه وتی (سهید نه حمهدی فه یله سوف)

بهشی یه کهم

رونای خوا به تهنه ناسین

باسی یه کهم: تیگه یشتن نه ماناو واتای خوا به تهنه ناسین:

خوا به تهنه ناسین به گشتی: بریتیه له بوونی زانیاری و دان نان (له گهل بوونی بیروباوه پیکتی ته واول) به وهی خوی پوره دگار تاک و تهنه یه به هه موو ناوه جوانه ی که هه یه تی، وه تاک و تهنه یه به هه موو سیفاتیکتی ته واول به رزو گه وره، وه تاک و تهنه یه به هه موو جورهکانی پهرستن (واتا: ئه بیئت هه موو جورهکانی پهرستن تهنه یه بو ئه و برپار بدریئت)⁽¹⁾، هه روهک خوی پهره دگار فره مو یه تی: ﴿ وَاللَّهُ كَرِيمٌ إِلَهُ وَحْدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴾ (البقرة: ۱۶۳) واتا: خوی پهره دگاری ئیوه پهرستراوی تاک و تهنه یه ئه و خوی یه که جگه له خوی هه یه پهرستراویکی حهق و راستی تر نییه ئه و خوی یه که خاوه نی رهحم و سۆزو به زه ییه .

زانای پایه به رز (شیخ ناصر السعدي - رهحمه تی خوی لی بیئت - له ته فسیری ئه م ئایه ته دا فره مو یه تی: واتا : خوی پهره دگار تاک و تهنه یه له زات و ناوه کان و سیفاته کان و کارهکانی خویدا، هه یه شه ریک و هاوه لئیکتی نییه نه له زاتیدا، وه هه یه هاو ناوو هاو شیوه ی نییه، هه یه دروست که رو به دیه یته ریک نیه جگه له خوی، ده ی که و ابو پیویسته تهنه یه ئه و به خواو پهرستراوی راسته قینه بزانیئت و هه موو جورهکانی پهرستن تهنه یه بو ئه و

(1) پروانه : القول السدید فی مقاصد التوحید، للسعدي، ص 18.

ته نجام بدریت، وه به هیچ شیوهیه که هیچ یه کی له دروست کراوه کانی نه کریت به هاوئل و شهریکی. (1)

باسی دووهم

به لگه پوون و ئاشکراکان له سهر جیگیر کردنی خوا به تهنها ناسین:

به لگه پوون و ئاشکراو دره وشاوه کان له قورئانی پیروژ و فرموده کانی پیغمبه ری خوادا (ﷺ) گه لیک زورن له سهر جیگیر کردنی خوا به تهنها ناسین (خوا به یه ک ناسین) که ناتوانریت هه موویان سنوردار بکرین، به لام بو پوون بوونه وه و زیاتر تیگه یشتن چند نمونه یه ک باس ته که یین:

1- خوی گه وره فرمویه تی: ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۗ ﴾ (٥٦) مَا

أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾

﴿الذاریات: ٥٦ - ٥٨﴾، واتا: من جنۆکه و مروقه کانم دروست نه کردوه تهنها بو عیبادهت و په رستنی خوّم نه بیت، من رزق و روزیم لییان ناویت، به راستی خوی گه وره زور رزق و روزی دهره و خاوه نی دهسه لاتی زور پته وو به هیزه.

له م نایه ته پیروزه دا خوی گه وره ئه وهی بو مان پوون کردۆته وه که مه بهستی له دروست کردنی دروست کراوه کانی تهنها عیبادهت بو کردن و په رستنیه تی به تا ک و ته نها، هه رکه سینک گوپرایه لی بکات به باشترین شیوه پاداشتی ئه داته وه، وه هه رکه سینک سه ریچی بکات و به تا ک و ته نها

(1) برهوانه: تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان، للسعدی، ص 60.

نه پیه رستیت سزای ئەدات به توندترین سزا، وه ئەوهی بو مان پوون کردووه ته وه که خوی گه وره بی پئویسته له دروست کراوه کانی، به لکو دروست کراوه کانی به گشتی و له هه موو کاتی کدا هه ژارو بی دسه لاتن و پئویستیان به خوی گه وره هه یه، چونکه خوی گه وره دروست که رو به دیهینه رو پزق ده رو دسه لاتاری هه موو دروست کراوه کانیه تی .

2- هه روه ها خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ ﴾ (النحل: ۳۶) و اتا: به بی گومان ئیمه بو ناو هه موو گه ل و هوزیک پیغه مبه ری خومان ره وانه کردووه، تا خوی گه وره به تاک و ته نها پیه رستن و دوور بکه ونه وه له په رستنی تاغوت، وه خوی گه وره هیدایه ت و پینمونی هه ندیکانی کردووه هه ندیکیان به هوی خراپه و تاوانی خویانه وه گومرا و سه رلیشیواو بوون .

له م ئایه ته پیروزه دا خوی گه وره ئەوه مان بو پوون ئەکاته وه که به لگهی خوی سه پینراوه به سه ر خه لکیدا، وه هه یچ گه ل و هوزیک نییه که خوی گه وره پیغه مبه رو نیردراوی خوی بو نه ناردیبتن، به لکو بو هه موو گه ل و هوزیکی ناردووه له کاتی کدا بانگه وازی هه موو پیغه مبه ران (صلوات علیهم) یه ک بووه و بریتی بووه له: په رستنی ئەو خوییه ی که تاک و ته نه اییه و هه یچ هاوه لکی نییه، بویه ئوممه تان به رامبه ر به بانگه وازی پیغه مبه ران (صلوات علیهم) بوون به دوو به شه وه: هه ندیکیان باوه رپیان هی ناو شوینی پیغه مبه ران که وتن (فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى

اللہ)، وہ ہندیکیان بی باوہر بون و شوینی پیغہمبہران نہ کہوتن و وہ لامی
 فرمانہ کانی خوی گہورہیان نہ دایہوہ و شوینی پیگہی بی باوہری و چہوت
 و چیللی و خرابہ کاری کہوتن بویہ سہر لیثیواوو گوہرا بوون (وَمَنْهُمْ مَنْ
 حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ) .

3- وہ ہرہوہا خوی گہورہ فرمویہ تی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ
 رَسُولٍ إِلَّا نُوْحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴾ (الانبیاء: ۲۵) واتا:
 پیش تو نہی پیغہمبہر (ﷺ) _ ہیچ پیغہمبہر یکمان نہ ناردوہ ٹیللا
 وہ حیمان بو ناردوہ تا پرونی بکاتہوہ بو خہلکی کہ ہیچ ہرستراویکی حق
 و راستہ قینہ نیہ تہنہا خوی گہورہ نہ بیٹ ، تا من بہ تاک و تہنہا بناسن و
 ہم ہرستن.

بویہ ہموو پیغہمبہرانی (ﷺ) پیش پیغہمبہری خوشمان (ﷺ)
 پوختہ و ناوہرؤکی بانگہوازہ کہیان بریتی بوہ لہ فرمان کردن بہ ہرستنی
 خوی گہورہ بہ تاک وتہنہا و دوور کہوتنہوہ لہ ہاوہل ہریردان بوی، وہ
 پرون کردنہوہی نہوہی کہ تہنہا خوی گہورہ ہرستراوی حق و
 راستہ قینہیہ، وہ ہرستنی جگہ لہ خوی گہورہ پوچ و نادرستہ. (1)

ہر بویہ خوی گہورہ فرمویہ تی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا

(1) بروانہ: جامع البیان عن تأویل آی القرآن، للطبری (427/18)، تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام
 المنان، للشیخ ناصر السعدی (ص 407).

نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٢٥﴾ (الأنبياء: ٢٥) .

4- وه هروهها خوی گوره فهرمویه تی: ﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۗ ﴾ (الإسراء: ٢٣) واتا: پهروردگاری توئی پیغه مبهه
(صلواته علیه السلام) فهرمانی کردوهه و برپویتهیه وه که عیبادهت بو هیچ که سیک نه کهن (له)
ئه هلی ئاسمانه کان و زهوی و مردوهه کان و زیندوهه کان) تهنها بو خوی
نه بیئت، له بهر ئه وهی خوی گوره تاک و تهنه نهایه و خاوهن و گه وره ی هه موو
دروست کراوه کانیه تی و هه موو دروست کراوه کانی پئویستیان پییه تی .

5- هه موو پیغه مبهه ران (صلواته علیه السلام) به گه له کانیان فهرمووه: ﴿ فَقَالَ يَفْؤَمِرُ اعْبُدُوا

اللَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ۗ ﴾ (الأعراف: ٥٩) واتا: ئه ی گه ل و قه ومه که م
خوی گوره به تاک و تهنها بپهرستن چونکه هیچ پهرستراویکی راسته قینه ی
ترتان نییه جگه له و، تهنها خوی گوره به تاک و تهنها بپهرستن له بهر ئه وه ی
به دیهینه رورزق دهره، هه لسه ورینه ری هه موو کاره کانه، وه جگه له و هه موویان
دروست کراون کاره کانیان به ریوه چووه و هیچ شتیکیان به ده ست نییه .⁽¹⁾

6- وه هروهها خوی گوره فهرمویه تی: ﴿ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ

لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ ۗ ﴾ (البينة: ٥) واتا: فهرمانیان پی نه کراوه مه گه ر به وه
نه بیئت که خوی گوره به تاک و تهنها بپهرستن و به دلسه وزی و بی هاوه ل
بپیرادان پهرستن و دینداری بو خوی گوره بکه ن

(1) پروانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للشیخ ناصر السعدی (ص 255) .

7- وه ههروه ها خوی گه وره فهرمویه تی: ﴿ قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ

وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أَمُرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾

﴿الأنعام: ١٦٢- ١٦٣﴾ واتا : ئه ی پیغه مبه ر (صلوات علیہ وسلم) به موشریکین و هاوئل پهیدا که ران بلی: من نویژ کردنم و (فهرزه کانم و سوننه ته کانم) سه برپینم و هه موو ژیانم - ئه وه ی له م دونیا په دا ئه نجامی ئه دهم و ئه وه ی که به سه رم دیت- مردنم- واته هه موو ئه و کاره چا کانه ی که له سه ری ئه مر م ته نها بۆ خوی په روه ردگاری جیهانیانه، ئه و خوی به ی که هیچ هاوهلئیکی نیه، به و شیویه فهرانم پی کراره که هه موو په رسته نکان ته نها بۆ خوی گه وره ئه نجام بده م، وه من یه که م که سم له م ئوممه ته که مل که چ بم بۆ فهرانه کانی خوی گه وره .

8- هاوهلئی به ریژی پیغه مبه ری خۆشه ویست (که موعازی کوری جه به له (صلوات علیہ وسلم) ده فهرمویت: جاریکیان له پشت پیغه مبه ری خواوه وه دانیشتبوم (له سه ر و لاخیک)، پیی ووتم: "یا معاذ هل تدري ما حق الله على عباده؟" قال: قلت: الله ورسوله أعلم. قال: "حق الله على عباده أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئاً" ثم سار ساعة ثم قال: "يا معاذ، هل تدري ما حق العباد على الله إذا فعلوه" قلت: الله ورسوله أعلم. قال: "حق العباد على الله أن لا يعذب من لا يشرك به شيئاً" (1)

(1) متفق عليه : البخاري، كتاب اللباس، باب إرداف الرجل خلف الرجل، 89/7، برقم 5967، ومسلم، كتاب الإيمان، باب الدليل على أن من مات على التوحيد دخل الجنة قطعاً، 58/1، برقم 30، واللفظ للبخاري برقم 2856، ورقم 6500.

واتا: ئه‌ی موعاز ئایا ئه‌زانی حق و مافی خوای گه‌وره چی به‌سه‌ر به‌نده‌کانیه‌وه؟ موعاز فه‌رموی ووتم: خواو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) باشتر ئه‌زانن، پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) فه‌رموی: حق و مافی خوای گه‌وره به‌سه‌ر به‌نده‌کانیه‌وه ئه‌وه‌یه که عیباده‌تی بۆ ئه‌نجام بدن و به هیچ شیوه‌یه‌ک هاوهلّی بۆ بریار نه‌ده‌ن، موعاز فه‌رموی: پاشان تاویک پویشترین پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: ئه‌ی موعاز ئایا ئه‌زانیت حق و مافی به‌نده‌کان چیه لای خوای گه‌وره ئه‌گه‌ر به چاک‌ی و به‌جوانی کرده‌وه چاکه‌کانی بۆ ئه‌نجام بدن؟ ووتم: خواو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) باشتر ئه‌زانن، پیغه‌مبه‌ر فه‌رموی: مافی به‌نده‌کان (مافی به‌خشش و گه‌وره‌یی و چاکه‌ی خۆیه‌تی نه‌ک پیویست بیت له‌سه‌ری) له لای خوای گه‌وره ئه‌وه‌یه که خوای گه‌وره به‌نده‌کانی سزا نه‌دات گه‌ر به‌نده‌کانی هاوهلّی بۆ بریار نه‌ده‌ن .

موسلّمانی خۆشه‌ویست: ئه‌م فه‌رموده پیرۆزه ئه‌وه‌مان بۆ پروون ئه‌کاته‌وه که مافی خوای گه‌وره له‌سه‌ر به‌نده‌کانی ئه‌وه‌یه به‌تاک و تهنه‌ها بیپه‌رستن به‌و په‌رستنا‌ه‌ی که له‌سه‌ری پیویست کردوون وه به هیچ شیوه‌یه‌ک هاوهلّی بۆ بریار نه‌ده‌ن، وه مافی به‌نده‌کان له لای خوای گه‌وره ئه‌وه‌یه که خوای گه‌وره به‌نده‌کانی سزا نه‌دات به مه‌رجیک ئه‌وان هاوهلّی بۆ بریار نه‌ده‌ن (وه‌کاریک نه‌که‌ن که پیی ده‌ربچن له‌دین)، گومانی تیدا نییه که مافی به‌نده‌کان لای خوای گه‌وره ئه‌وه‌یه که خوای گه‌وره په‌یمانی خیرو پادا‌شتی پیداون، وه وه‌عدو په‌یمانی خوای گه‌وره هه‌مووی راست و به جییه، راسته ئه‌و په‌یمانه، وه ووته‌ی هه‌مووی راست و به جییه و به هیچ شیوه‌یه‌ک نا راستی و دواکه‌وتن

له پهیمانیدا نییه، مافیکه خوای گوره پیویستی کردووه له سهر نهفسی خوئی، وهك پیزو گورهیی و بهخششیک بۆیان، ئەو خوایهیی که چهند مافیکی لهسهر نهفسی خوئی پیویست کردووه بۆ بنده ئیماندارهکانی، ههر وهك چۆن زولم وستهمی له سهر نهفسی خوئی حهرام کردووه، هیچ له دروست کراوهکانی پیویستیان نه کردووه لهسهری، وه خوای گوره قیاس ناکریتته سهر دروست کراوهکانی (تا به زۆر بتوانی مافی لهسهر پیویست بکریت) بهلکو به رهم و بهزهیی و داد پهروهری خوئی رهم و بهزهیی لهسهر نهفسی خوئی پیویست کردووه، ههر چۆن زولم وستهمی لهسهر خوئی حهرام کردووه. (1)

9- عتبانى كورپى مالك (رضي الله عنه) فهمويه تى: پيغه مبهرى خوا (صلوات الله عليه) فهمويه تى: (.. فإن الله حرم على النار من قال: لا إله إلا الله، يبتغي بذلك وجه الله" (2) واتا: خوای گوره كهسيك به ئاگرى دۆزهخ ناسوتينيت كه ووتبييتى (لا إله إلا الله) به مهرجيك ووتنى ئەو وشهيهی تهنها له بهر خاترى خوای گوره بووييت .

بهشی سى يهم

خوای پهروهردگار خاوهنى خوایهتی و پهراوتراويتیه به سهر ههموو دروست کراوهکانیهوه، بۆیه به تاك پاگرتنى خوای گوره به ههموو

(1) بروانه: المفهم لِمَا أَشْكَلَ مِنْ تَلْخِيصِ كِتَابِ مُسْلِمٍ، للقرطبي، 203/1، وشرح النووي على صحيح

مسلم، 345/1 ومجموع فتاوى ابن تيمية، 213/1.

(2) متفق عليه: البخاري، كتاب الصلاة، باب المساجد في البيوت، 125/1، برقم 425، ومسلم، كتاب

المساجد ومواضع الصلاة، باب الرخصة في التخلف عن الجماعة بعذر، 455/1، برقم 33.

جۆره کانی په رستن و ئه نجام دانی دینداری به دلّسۆزی تهنه بۆ خوی گه وره بریتیه له خوا به تهنه ناسین له خویه تیدا (التوحید الالوهیه) که ئه مهش مانای (لا إله إلا الله) یه ، ئه م جۆره یه کخوا په رستیه جۆره کانی تری خوا به تهنه ناسین له خو گرتوه⁽¹⁾ ، چونکه خوا به تهنه ناسین (التوحید) دوو جۆره :

جۆری یه که م: التوحید الخبری العلمي الاعتقادي⁽²⁾: خوا به تهنه ناسین له ناسین و جیگیر کردندا، ئه ویش خوا به تهنه ناسینه له په روه ردگاریتی و ناو و سیفات ه کانی، و اتا جیگیر کردن و برپاردانی بوونی زاتی خوی گه وره و سیفات و کارو ناوه کانی، وه قسه کردنی له کتیبه کانی بۆ هر به نده یه که خوی و یستبیتی قسه له گه لدا بکات، وه برپاردانی سه رجه م برپارو قه ده رو دانایی خوی گه وره و به پاک راگرتنی له هه مو شتی که شایسته نییه بۆ خوی گه وره .

جۆری دووهم: التوحید الطلبي القصدي الإرادي⁽¹⁾: یه کخوا په رستی له داوا کردن و مه به ستدا، و اتا یه کخوا په رستی له عیاده ت و په رستندا .

(1) تیسیر العزیز الحمید ، للشیخ سلیمان بن عبد الله بن محمد بن عبد الوهاب ، ص 74 ، والقول السدید ، للسعدی ، ص 17 ، و بیان حقیقه التوحید ، للشیخ صالح الفوزان ، ص 20 .

(2) بروانه : مدارج السالکین ، لابن القیم ، 449/3 .

(1) بروانه : اجتماع الجیوش الإسلامیه علی غزو المعطله والجهمیة ، لابن القیم 94/2 ، ومعارج القبول ، لحافظ حکمی 98/1 ، و فتح الحمید ، لعبد الرحمن بن حسن ، ص 17 .

خوا به تهنها ناسین به شیوهیه کی دریز تر نه بیئت به سی به شهوه :

1- **توحید الربوبية** (خوا به تهنها ناسین له پهروهردگاریتیدا): بریتیه له بوونی بیرو باوه پریکی پته و دامه زراو به وهی که خوی گوره پهروهردگاری تاك و تهنه یه له دروست کردن و مولك و رزق دان و به پروه بردنی گهردوندا، نه و خواهیه که هه موو بونه وهرانی هیناوه ته بون و پهروهده ی کردوون به نازو نیعمه ته کانی، وه بهنده تاییه ته کانی وه ک پیغه مبه ران (ﷺ) و شوین که وتوانی راسته قینه یانی پهروهده کردووه به بیرو باوه پریکی راست و ته واو، وه پهروهده ی کردوون به پهوشته جوانه کان و زانیارییه به سوده کان و کرده وه چاکه کان، نه م پهروهده کردنش پهروهده یه کی به سوده بو دل و روحه کان که به روبومی خوش به ختی دنیا و قیامه تی تیدایه .

2- **توحید الأسماء والصفات**: بریتیه له بوونی بیرو باوه پریکی پته و دامه زراو به وهی که خوی گوره پهروهردگاری تاك و تهنه یه به هه موو سیفاتیک ی پیک و ته واو به گشتی و له هه موو رویه که وه، نه ویش به بریاردان و جیگیر کردنی هه موو نه و ناوو سیفاتانه ی که خوی گوره بو خوی بریاری داوه و جیگیری کردووه یان پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بوی جیگیر کردووه، وه جیگیر کردنی و اتاو حوکی هه موو ناوو سیفاته کانی به و شیوهیه ی که له قورئانی پیروزدا هاتووه به و شیوهیه ی که شایسته یه به گه وره یی خوی پهروهردگار بی نه وهی هچ یه کی که له ناوو سیفاته ته واوو جوانه کانی نه فی بکهیت (واته : به بو چونی خوت نه لئی خوی گوره نه م ناوه یان نه م سیفاته ی نییه و ئینکاری لی بکهیت)، وه بی نه وهی ناوو سیفاته کانی تیك

بشکینیت، یان واتاکهی بگوریت یان لیکى بچوینی یان چۆنیهتی بۆ ناوو سیفاتهکانی خواى گهوره دابنیت که شایستهی گهورهیی خواى گهوره نهبیت. وه (توحید الأسماء والصفات) بریتیه له دوور خستنهوهو نهفی کردنی ههموو ئهوعهیب و کهم و کورپییانهی که خواى گهوره نهفی کردووه له خوئى ، یان پیغهمبهر (ﷺ) نهفی کردووه له خواى پهروهردگار، وه دور خستنهوهی ههموو ئهوناوو سیفاتانهی که دهبنه هۆی دهبرپینی ناتهواوی و کهم و کورپی بۆ خواى گهوره، خواى گهوره له قورئانی پیرۆزدا خوا به تهنها ناسینی پهروهردگاریتی (الربوبية) و ناوو سیفاته جوانهکانی خوئى (توحید الأسماء والصفات) ی پوون کردۆتهوه ههروهک له سهرهتای سورهتی (الحديد)، وه سورهتی (طه)، وه کۆتایی سورهتی (الحشر)، وه له سهرهتای سورهتی (آل عمران)، وه سورهتی (الإخلاص) بهتهواوی، وه جگه لهم سورهتانه که خواى پهروهردگار باسی (توحید الربوبية و توحید الأسماء والصفات) ی کردووه. (1)

3- توحید الإلهية، ويقال له: توحید العبادة: واتا خوا به تهنها ناسین له پهرسهندا، ئهویش بریتیه له بونی بیرو باوهرپیکى تهواوو دامهزراو _ له گهَل بوونی زانیاری و کردهوهی چاکه و سهلمانندی _ ئهوهی که خواى پهروهردگار خاوهنی خوایهتی و پهستراویتییه به سهههموو دروست کراوهکانیهوه، وه به تاک راگرتنی خواى گهوره به ههموو جۆرهکانی پهستن و ئهنجام دانی

(1) بروانه : فتح المجید، ص17، والقول السدید فی مقاصد التوحید لعبد الرحمن السعدي، ص14-17، ومعارج القبول، 99/1.

دینداری به دلسۆزی تهنها بۆ خوی گه وره، ئەم جوّره خوا په رستیه (التوحید الالهیه) و جوّره کانی تری خوا به تهنها ناسین له خو گرتوووه وهک (توحید الربوبیه و توحید الأسماء والصفات) له بهر ئەوهی سیفه تی خوییه تی سیفه تیکه هه موو سیفاته ته واوه کان و هه موو سیفاتی په روه دگاریتی و گه وری له خو گرتوووه، خوی گه وره هه ر خوی خوا و په رستراوه له بهر ئەوه هه موو سیفاته به رزو گه وره و ته واوانه ی که هه یه تی، وه له بهر ئەوه هه موو نازو نیعمه ته ی که پشتویه تی به سه ر بنده کانیدا ، تاکیتی خوی گه وره به وه هه موو سیفاته ته واوه و تاکیتی له په روه دگاریتی ئەوه ده خوازیت که هیچ که س و هیچ شتی که له دروست کراوه کانی شایسته ی عیبادت بۆ کردن و په رستن نه بن جگه له خوی .

خوا به تهنها ناسین له په رستندا (توحید الالهیه) مه بهستی هه موو پیغه مبه ران (صلوات) بووه له بانگه واز کردنی گه له کانیدا هه ر له یه که م پیغه مبه روه تا کو تاین پیغه مبه ر (صلوات)، ئەم جوّره یه کخوا په رستیه له سوهره تی الکافرون باس کراوه ﴿قُلْ يَتَّيِبُهَا الْكٰفِرُوْنَ﴾ ﴿١﴾ (الکافرون: ١) وه تایه تی "64" ی سوهره تی ال عمران ئەم جوّره یه کخوا په رستیه ی له خو گرتوووه، هه ر وهک خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿قُلْ يٰٓاَهْلَ الْکِئْتٰبِ تَعٰلَوْٓا اِلٰی کَلِمٰتٍ سَوّٰمٍ بَيْنِنَا وَبَيْنَکُمْ اِلَّا نَعْبُدُ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكُ بِهٖ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِۚ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُوْلُوْا اَشْهَدُوْا بِاَنَّا مُسْلِمُوْنَ﴾ ﴿٦٤﴾ (آل عمران: ٦٤) و اتا: ئەی پیغه مبه ر (صلوات) به ئەهلی

کیتاب بلّی: (که مه به ست پییان گاور و جوله کهن) وهرن بۆ لای ووشه یه ک - گوئی بۆ بگرن و کاری پی بکن - که ئه و ووشه یه له نیوان ئیمه و ئیوه دا یه کسانه ئه ویش ئه وه یه که هیچ په رستراویک نه په رستین جگه له خوی گه وره، وه به هیچ شیوه یه ک هاوئل بۆ برپار نه دهین (نه بت و نه سه لیب و نه ئاگرو نه تاغوت و نه هیچ شتیکی تر نه که یه شه ریکی خوی گه وره به لکو به تاک و تهنه بیپه رستین) وه هه ندیکمان هه ندیکمان نه که یه خواو عیباده تیان بۆ بکه ین جگه له خوی گه وره (به وه ی که سوجه یان بۆ به رین یان شوینیان بکه وین له حه لال کردنی حه رام و حه رام کردنی حه لال)، ئه گه ر ئه وان پشتیان هه ل کردوو شوینت نه که وتن، بلّین شایه ت بن که ئیمه موسولمانین و به رده وامین له سه ر ئیسلامه تی و دینداری خۆمان .

وه سه ره تای سوره تی (السّجدة) و کۆتاییه که ی، وه سه ره تاو ناوه پاست و کۆتایی سوره تی (غافر)، وه سه ره تای سوره تی (الأعراف) و کۆتاییه که یی و زۆریه ی سوره ته کانی قورئانی پیروژ ئه م جۆره یه کخوا په رسته یه ی له خۆ گرتوه .

هه موو سوره ته کانی قورئانی پیروژ جۆره کانی خوا به تهنه ناسین له خۆ گرتوه، قورئانی پیروژ هه مووی له سه ره تاوه تا کۆتایی باس له خوا به تهنه ناسین ئه کات، له بهر ئه وه ی قورئانی پیروژ هه مووی یان باس له زات و گه وره یی و تاکیتی و ناوو سیفات و کارو فه رموده کانی خوی گه وره ئه کات که ئه ویش بریتیه له (توحید الربوبية والأسماء والصفات)، یان قورئانی پیروژ بانگه واز کردنه بۆ په رستن و عیباده تی خوی گه وره به تاک و تهنه و واز

هینان له په رستنی جگه له خوا که ئه ویش بریتیه له (توحید الالهیه)، یان قورئانی پیروژ فرمان کردنه به چاکه و پیگری کردنه له خراپه و په یوه ست بوونه به عیباده ته وه، که ئه مانه ش له ماف و ته و اوکاریه کانی یه کخوا په رستیه، یان هه وادانه سه باره ت به پیزی که سانی یه کخوا په رست وه چون خوی گوره سه رخه رو یارمه تی ده ریانه، وه چه ندیک پیژ لیگی راون له قیامه تدا که ئه مانه ش پاداشتی یه کخوا په رستیه، یان قورئانی پیروژ باس له موشریکین ده کات وه چیان به سه ر دیت له ناخوشی و نارپه حتی له دونیادا وه توشی چ سزایه کی توندو به ئیش دهن له دوا پوژدا هه مووی به هوی درچون و گوئی نه دانه به حوکمی خوا به تهنها ناسین، بویه قورئانی پیروژ هه مووی بریتیه له باس کردنی خوا به تهنها ناسین و مافه کانی و پاداشتی، یان باس کردنی شیرک و موشریکین و سزایان ⁽¹⁾.

به روو بوم و سوده کانی خوا به تهنها ناسین

خوا به تهنها ناسین کومه لیکه فزل و گوره یی و شوینه وارو سودی باش و سه ر ئه نجامی چاکی هه یه له وانه:

1- خیری دونیاو قیامت له فزل و گوره یی و به رو بومه کانی یه کخوا په رستیه .

2- خوا به تهنها ناسین گوره ترین هوکاره بو لاجون و نه مانی تنگ و چه له مه و ئاسته نگه کانی دونیا و قیامت، خوی په روه ردگار به هوی هه و سزا لا

(1) بپوانه: مدارج السالکین، لابن القیم، 450/3، وفتح المجید، ص 17-18، والقول السدید، ص 16، و معارج القبول، 98/1.

ئه بات له سه ره بنده کانی له دونیاو قیامه تدا وه به هۆیه وه خوی پهروه ردگار نازو نیعمه تی خوی ئه ریژی به سه ریاندا .

3- به روبومی خوا به تهنه ناسینیکی ته واو که دووره له شیرک و پیا ئه مینی و هیمنی دنیا و قیامه تی تیا به ، ههروهک خوی پهروه ردگار فرمویه تی: ﴿ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴾ (الأنعام: ۸۲) و اتا: ئه وانه ی که باوه پیا ن هینا وه و ئیمان ه که بیان تیکه ل نه کردوه به شیرک برپاردان بو خوی پهروه ردگار ئه وانه له قیامه تدا ئه مینن له ناخوشی و نارپه حه تی، وه هیدایه ت دراو ن بو ریگی پاستی ئیسلام .

4- هه ره که سیک خوا به تهنه بنا سیت ئه وه هیدایه تی ته واو درا وه و یارمه تی درا وه بو به ده ست هینانی پاداشتی هه مو کرده وه یه کی چاکه له لایه ن خوی پهروه ردگار وه .

5- به هۆی خوا به تهنه ناسینیکی ته وا وه یه که خوی پهروه ردگار له تاوانه کان خۆش ئه بی ت خراپه کان لانه بات، ههروهک له هه دیسیکی قود سیدا که ئه نه سی کوری مالک (رضی الله عنه) له پیغه مبه ره وه (صالحه صلاته) ئه یگێر پته وه، خوی پهروه ردگار فرمویه تی: (یا ابن آدم إنك لو أتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئا لأتيتك بقرابها مغفرة)⁽¹⁾ و اتا : ئه ی کورانی ئاده م (ئه ی موسلمانان) تو ئه گه ره گه یشتی به دیداری من له قیامه تدا پر به زه وی

(1) الترمذي، كتاب الدعوات، باب فضل التوبة والاستغفار، 5/548، برقم 3540، وصححه الألباني في صحيح الترمذي، 3/176، وسلسلة الأحاديث الصحيحة، برقم 127، 128.

تاوانت هه بیّت کاتیک ئەگه یته دیداری من و هاو هلّت بۆ من بریار نه دابیت پر به زهوی لیخۆش بونت پیده به خشم .

6- به هۆی خوا به تهنها ناسینیکی تهواوهیه که خوی پهروهردگار بهنده کان دهکاته به هه شته وه، ههروهک پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمویه تی: (من شهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأن محمدًا عبده ورسوله، وأن عيسى عبد الله ورسوله وكلمته ألقاها إلى مريم وروح منه، وأن الجنة حق، وأن النار حق، أدخله الله الجنة على ما كان من العمل)⁽²⁾ واتا: هه ره که سیک شایه تی بدات به وهی که خوی پهروهردگار په رستراوی راسته قینه و تاک و ته نهاییه و هیچ په رستراویکی تر شایسته ی په رستن نییه جگه له خوا نه بیّت، وه شایه تی بدات که پیغه مبهر محمد (ﷺ) بهنده و نیردراوی خوی، وه (عیسی "علیه السلام") بهنده و پیغه مبهری خوی (ﷺ) که به وشه ی خوی پهروهردگار دروست بووه، کاتیک خوی پهروهردگار فهرموی: (كُنْ فَيَكُون) واتا ببه ئەویش دروست بوو به فرمانی خوا به بی باوک، وه پوح له بهریکه وه کو سه رجه م دروست کراوه پوح له به ره کانی تری خوی پهروهردگار (واتا: ئینسانه نهک خوا بیّت یان به شی خوی ته تییدا بیّت ههروهک گاورد کان باوهریان وایه)، که سیک شایه تی بدات به وهی که به هه شت حقه و ههیه و شوینی چاکه کارانه وه دۆزه خیش حقه و بوونی ههیه و شوینی هاو هل

(2) متفق علیه: البخاري، كتاب الأنبياء، باب قوله تعالى: { يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ } 168/4، برقم 3252، ومسلم، كتاب الإيمان، باب الدليل على أن من مات على التوحيد دخل الجنة قطعاً، 57/1، برقم 28

برپاردهران و بی باوه ران و تاوان بارانه، ئه وه خوی پهروه ردگار ئه یکاته به هه شته وه جا له سهر هر کرده وه یه ک بیټ، (واتا: خوی پهروه ردگار ئه و موسلمانان ئه کاته به هه شته وه چه ئی چاکه شی که م بیټ و تاوانی زور بیټ چونکه ئه و هه موو شایه تییه گه وره یه ی داوه).

وه ههروه ها له فرموده یه کی تردا که هاوه لی به پریز جابری کوری عبدالله (رضی الله عنه) له پیغه مبهری خواوه (عليه السلام) بومان ئه گپریته وه، که فرمویه تی: (من مات لا یشرک بالله شیئا دخل الجنة) ⁽¹⁾ واتا: هر که سیک مرد بیټ (یان بمریت) و له ژیانی دونیادا به هیچ شیوه یه ک هاوه لی بو خوی پهروه ردگار برپار نه دابیټ بی گومان که سیکه چوته به هه شته وه .

7- خوا به تهنه ناسینیکی ته واو ئه گهر له هر دلکدا هه بیټ نایه لی خواوه نه که ی بچیته ناو ناگری دوزه خه وه، هر وه ک عتبان له پیغه مبهروه وه (عليه السلام) بومان ده گپریته وه که فرمویه تی: (... فإن الله حرم علی النار من قال: لا إله إلا الله یتغی بذلك وجه الله) ⁽¹⁾ واتا: خوی پهروه ردگار لاشه ی که سیکه حه رام کردوه له ناگری دوزه خه که وتبیټی (لا إله إلا الله) و تهنه مه به سستی خوی پهروه ردگار به ووتنی .

8- ئیمان و خوا به تهنه ناسین ئه گهر به ئه ندازه ی که م تر له دهنکه خه رته له یه ک له دلی هر موسلمانیکدا هه بیټ رزگاری ده کات له ناگری دوزه خه

(1) مسلم، کتاب الإیمان ، باب من مات لا یشرک بالله شیئا دخل الجنة ، 94/1 برقم 93.

(1) متفق علیه : البخاری ، کتاب الصلاة ، باب المساجد فی البيوت ، 126/1 ، برقم 425 ، و مسلم ، کتاب المساجد ومواضع الصلاة ، باب الرخصة فی التغلف عن الجماعة بعذر ، 455/1-456 ، برقم

و به هه میشهیی خوا وه نه که ی له ناگردا نامینیتته وه (چه ندیک تاوانیشی زور بیت به مهرجیک ئه و تاوانانه نه گه یشتبیتته راده ی شیرک و بی باوه ری).⁽²⁾

9- خوا به تهنها ناسین گه وره ترین هۆکاره بۆ به ده ست هیئانی پازی بوون و پاداشتی خوی پهره ردگار، وه سه رفرازترین و به خته وه رترین که س له رۆژی قیامه تدا به شه فاعه تی پیغه مبه ر (ﷺ) که سانی خوا به تهنها په رستن ، هه روه ک پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی : (...أسعد الناس بشفاعتي يوم القيامة من قال لا إله إلا الله خالصا من قلبه أو نفسه)⁽³⁾ و اتا: سه رفرازترین و به خته وه رترین موسولمان له رۆژی قیامه تدا که به ر شه فاعه تی من بکه ویئت موسولمانیکه له ناخی دلپیه وه و به دلسوزیه کی ته واوه وه ووتبیتی (لا إله إلا الله) .

10- هه موو کرده وه چاکه کان و ووته و قسه نهیئنی و ئاشکراکان ، له روی وه رگیان و ته واوه تی و بوونی پاداشتی چاکه له سه ریان له لایهن خوی پهره ردگار وه وه ستاون له سه ر بوونی خوا به تهنها ناسینیکی ته واو، بۆیه هه رکاتیك خوا به تهنها ناسین به هیز بوو وه دلسوزی ته واو بۆ خوی پهره ردگار ئه و کارانه ریك و ته واو ده بن .

11- به هۆی خوا به تهنها ناسینیکی ته واوه وه کردنی کرده وه ی چاکه له سه ر شانی به نده ی موسلمان ئاسان ده بیئت، وه به ئاسانیش واز هیئان له

⁽²⁾ بپوانه : صحیح البخاری ، کتاب التوحید ، باب قول الله تعالی : {لَمَّا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ} ، برقم 7410 ، و صحیح مسلم ، کتاب الإيمان ، باب معرفة طريق الرؤية ، 170/1 ، برقم 183 ، و رقم 193 .
⁽³⁾ البخاری ، کتاب العلم ، باب الحرص على الحديث ، 38/1 ، برقم 99 .

تاوان له سهر شانی سوک ده بیټ ، وه دل نهوایی تیدایه له به لاو موسیبهت، خوا به تهنها ناسین و دل سوژی بو خواى پهروهردگار له یه کخوا په رسته که یدا کردنی کرده وهی چاکه ی له سهر شان سوک و ئاسان ده بیټ ، له به رته وهی ئومیدی به پازی بوون و پاداشتی خواى پهروهردگار هه یه، وه به ئاسانی ده توانیټ واز له و تاوانانه بیټیټ که نه فسی حزی پییه تی ئه نجامی بدات، له به رته وهی ترسی توپه بوون و سزای خواى پهروهردگاری هه یه .

12- خوا به تهنها ناسین هه ر کاتیټ که به تهواوی له هه ر دلئیکدا هه بوو خواى پهروهردگار ئیمان له و دلله دا شیرین و خوشه ویست ئه کات و ئه پرازیټته وه به کرده وهی چاکه، وه خواى پهروهردگار بی باوه پری و تاوان و سه ریچی لا قیزه ون و بق لیبوو ئه کات، وه خواى پهروهردگار ئه و که سه یه کخوا په رسته ئه گپریټ له هیدایهت دراوان .

13- خوا به تهنها ناسین ناخوشی و ئیش و ئازار له سهر به ندهی موسلمان سوک و ئاسان ده کات، بویه به گویره ی تهواوی خوا به تهنها ناسین، موسلمان ناخوشی و ئیش و ئازاره کان و ه رده گریټ به دلئیکی فراوان و نه فسیکی ئارامه وه، وه ئه و به نده موسولمانه ته واو ته سلیمه و پرازیه به و قه دهره ی که خواى پهروهردگار بو ی بپروه ته وه گه ر له سهر شانی قورس و گرانیس بیټ، که ئه ویش گه و ره ترین هوکاره بو فراوانی و ئارامی دلله کان .

14- خوا به تهنها ناسین به نده کان پزگار ده کات له به ندایه تی کردن و دل په یوه ست بوون و ترسان و ئومید بوون و کرده وه کردن له به ر دروست کراوهکانی خواى پهروهردگار، که ئه و پزگار بونه ش سه رفرازی راسته قینه و

پیزو شکومه ندی به رزییه، له گه لّ نه وه شدا نه و به نده به کخوا په رسته تهنها به ندایه تی خوی په روه ردگار ده کات و تهنها ئومیدی به خوی په روه ردگاره و له هیچ کهس و شتیک ناترسیت تهنها له خوی په روه ردگار نه بیّت، نه و ترس و ئومیده ش له خوی په روه ردگار ته واو سه رکه وتوو و سه رفران و پزگار بووی ده کات .

15- خوا به تهنها ناسین گه له هر دلّیکدا به ته واوه تی هه بوو به دلسؤزییه کی ته واوه وه نه و کاته کرده وه ی چاکه ی که می نه و به نده موسلمانه زور نه کات ، وه کرده وه و قسه جوانه کانی زیاد نه کات بی سنور و حیساب .

16- خوی په روه ردگار که فاله تی خوا به تهنها ناسانی کردوه که له دنیادا سه رخه رو یارمه تی ده ریان بیّت، وه سه رفرانو به عزیزه ت و پیزداریان بکات، وه ته واو هیدایه تیان بدات، وه خوی په روه ردگار کردنی هه موو کاریکی چاکه یان له سه ر ئاسان ده کات، وه کار و حالّی دونیایان بو چاک ده کات ، وه هه موو قسه و کرده وه کانیان بو ریّک و چاک جوان نه کات .

17- خوی په روه ردگار خراپه ی دنیایه و قیامت له ئیمانداران (یه کخوا په رستان) لاده بات و دووری ده خاته وه، وه منه تی خوی پزاندووه به سه ریاندایه و ژیانه خو شه ی که پیی به خشییون، وه دلّ ئارامی کردون پیی، وه دلّ گه ش و دلّ خو شه ی کردون به یادو زیگری خوی له و دنیایه دا .

شیخی پایه بهرز ناصر السعدی " په‌حمه‌تی خوی لیبیت " فه‌رمویه‌تی :
 (به‌لگه‌ئی ئه‌و خالانه‌ئی که باسکران له قورئانی پیروژ و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ردا
 (صلواته‌ن) زور و ئاشکران ، والله أعلم). (1)

وه شیخ و زانای پایه بهرز ابن تیمیة (په‌حمه‌تی خوی لیبیت) فه‌رمویه‌تی:
 (هیچ خۆشبه‌تی و چیژو خۆشیه‌کی ته‌واو نییه بو دله‌کان مه‌گه‌ر له
 خۆشه‌ویستی خوی په‌روه‌ردگار و نزیک بونه‌وه لئی به‌و کاره چاکانه‌ئی که
 خوی په‌روه‌ردگار چه‌ز ده‌کات ئه‌نجام بدرین بۆی، وه خۆشه‌ویستی بو خوی
 په‌روه‌ردگار ته‌واو پاست نییه مه‌گه‌ر به پشت هه‌لکردن له هه‌موو
 خۆشه‌ویستیک جگه له خۆی، که ئه‌وه‌ش (واتا: پشت هه‌لکردن له
 خۆشه‌ویستی هه‌موو خۆشه‌ویستیک له روی په‌رستن و ئومید پێیون و ترسان
 و پشت پێبه‌ستن و داوا لئ کردن و هتد ، جگه له خوی په‌روه‌ردگار)
 چه‌قیقه‌ت و راستیتی خوا به ته‌نھا ناسین و (لا إله إلا الله) یه . (2)

به‌شی دووهم

تاریکییه‌کانی هاوئل بریاردان بو خوی په‌روه‌ردگار

باسی یه‌که‌م: تیگه‌یشتن له مانای هاوئل بریاردان بو خوی په‌روه‌ردگار

مانای شيرك له زمانه‌وانیدا: الشُّرْكُ، والشُّرْكَةُ، واتایان یه‌که، وقد اشترکا،
 وتشارکا، وشارك أحدهما الآخر، شه‌ريك بوون، شه‌ریکایه‌تی ئه‌وی تری کرد،

(1) بره‌وانه: القول السدید فی مقاصد التوحید ص 25.

(2) بره‌وانه: مجموع الفتاوی ، 32/28.

وأشرك بالله: كفر، كوفرى كرد بى باوهر بوو، فهو مشرك ومشركي، كه كه سىكى موشرىكه، والاسم الشرك فيهما، وورغبنا في شرككم: مشاركتكم في النسب، وأشرك بالله: جعل له شريكاً في ملكه، أو عبادته: واتا: هاو هلى بو خوا بریاردا له مولكى يان له په رستنيدا.⁽¹⁾

مانای شيرك له روانگه‌ی شهردا: ئه وه يه كه تو هاو شيويهك بو خواى په روهردگار دابنيت له كاتيكدا خواى په روهردگار توى دروست كرووه، ئه و تاوانه ش گوره ترين تاوانه (كه هيچ تاوانيك له سه رويه وه نيه بو ترسناكى) ئه و تاوانه (شيرك) هه لوه شيننه روه و پوچه لكه روه وى هه موو كرده وه چا كه كانه، وه ريگر و بهر به سته له بوونى پاداشتى چا كه له سه ر كرده وه چا كه كان، بو يه هه ر كه سىك (كه سىك يان شتىك) يه كسان بكات له گه ل خواى په روهردگاردا به خو شه ويستى و به گوره دانان، وه شوينى هه نكاوو رپيازى بكه وي ت كه پيچه وانه ي رپيازى پيغه مبه ر ئيبراهيم بيت (U) ئه وه ئه و كه سه كه سىكى موشرىكه و گوره ترين تاوانى ئه نجامدا وه.⁽¹⁾

(1) بروانه: القاموس المحيط، باب الكاف، فصل الشين، ص 1240.

(1) بروانه: الأجوبة المفيدة لمهمات العقيدة، لعبد الرحمن الدوسري، ص 41.

هاوئل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار دوو جوړه: (2)

جوړی یهکهه: هاوئل بریاردانی گه وره ئه گهر ههر که سیك بریاری بدات له دینی ئیسلام پیی درده چیت و بی باوهر ده بیت .

جوړی دووه: هاوئل بریاردانی بچوکه که ئه گهر ههر که سیك بریاری بدات له دینی ئیسلام درناچئ و پیی بی باوهر ناییت به لام له تاوانه گه وره کان گه وره تره به لای هندی له زانایانه وه .

زانای پایه بهرز شیخ ناصر السعدی (په حمه تی خوی لیتیت) سنوری شیرکی گه وره ی روون کردو ته وه و فهرمویه تی: (سنوری هاوئل بریاردانی گه وره که هه موو جوړو به شهکانی له خو گرتبیت ئه وه یه: که به نده یه که جوړیک یان تاکیک له تاکهکانی په رستن بۆ جگه له خوی پهروهردگار ئه نجام بدات، بۆیه هه موو بیروباوهر و قسه و کرده وه یه که کاتیک زانرا خوی پهروهردگار فهرمانی کردووه ده بیت تهنها بۆ خوئی بکریت، کردن و ئه نجامدانی بۆ خوی پهروهردگار خوا به تهنها ناسین و ئیمان و دلّسوزییه بۆی، وه ئه نجامدان و کردنی بۆ جگه له خوی پهروهردگار هاوئل بریاردان و بی باوهر پییه، ئه مه یه سنوری شیرکی گه وره .

وه سنوری شیرکی بچوک: بریتیه له هه موو وه سیله و هوکاریک که سه ربکیشیت بۆ هاوئل بریاردانی گه وره له و مه بهست و نیهت و قسه و کرده وانه ی که نه گه یشتونه ته پاده ی په رستن و عیبادهت .⁽¹⁾

(2) بروانه : قضیه التکفیر ، للمؤلف ، ص 119 .

باسی دوووم : به لگه پوون و ناشکراکان سه بارهت به هه لوه شانندنه وهی هاوهل بریاردان بو خوی پهروهردگار

به لگهی بپاوه و پوون و ناشکرا سه بارهت به هه لوه شانندنه وهی هاوهل بریاردان بو خوی پهروهردگار و سه رزه نشت کردنی که سانی هاوهل بریاردەر بو خوی پهروهردگار زور زورن له وانه :

1- هر که سیک داوا بکات و بپارێته وه له پیغه مبه ریک (عَلَيْهِ السَّلَامُ) یان پیاو چاکیک یان مه لائیکه یه که یان جنۆکه یه که یان جوریک له جوره کانی په رستنیا ن بو ئه نجام بدات ئه وه کردویانیتی به خواو په رستراو جگه له خوی پهروهردگار. (2) که ئه وه ش حه قیقه تی شه ریک بریاردانی گه وره یه بو خوی

پهروهردگار ، خوی پهروهردگار ده رباره ی ئه م تاوانه فهرمویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا

عَظِيمًا﴾ (النساء: ۴۸) واتا : خوی پهروهردگار له که سیک پازی نییه و لی خوش نابیت که هاوهلی بو بریار دابیت (وه بهو حاله وه مردبیت و ته و بهی نه کردبیت له کاتیکدا ترسناکی شیرکی بو پوون کرابیته وه و به لگهی خوی پهروهردگاری بو باس کرابیت و به رده وام بووبیت له سه ری (أُقِيمَ عَلَيْهِ الْحُجَّةُ)، وه خوی پهروهردگار له هه موو تاوانیک خوش ده بیت که له خوار

(1) بپروانه : القول السدید فی مقاصد التوحید، لعبد الرحمن بن ناصر السعدی، ص 31، 32، 54.

(2) بپروانه : فتح المجید شرح کتاب التوحید، ص 242.

شیرکه وه بیټ بۆ ئه و کهسهی که خۆی ویستی لیه (لیخوش بوونی خوی پهروردگار له هموو تاوانیک که نهگهیشتووته پادهی شیرک و بی باوه پری یان ئه وه تا هر له سه ره تاوه و بی سزا لی خۆش ده بیټ یان پاش سزاو پاک بونه وه پزگاری ده کات له ناگری دۆزهخ له بهر ئه وهی شیرک و بی باوه پری بهرام بهر خوی پهروردگار نه نجام نه داوه، ئه مه واتای ئه وه نییه بلاین پینگه ی تاوانمان بۆ ناسان ده بیټ - به لکو گه وره یی خوا به تهنها ناسین و دوور که وتنه وه له شیرک بپیردانمان بۆ پوون ده کاته وه - چونکه موسلمان گه تاوانیش بکات به ترسه وه ئه نجامی ئه دات) (وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ اِثْمًا عَظِيمًا " وه هر که سیک هاوول بۆ خوی پهروردگار پریار بدات به راستی درۆیه ک و تاوانیکی زۆر گه وره ی ئه نجام داوه .

2- له و به لگه یه کلاکه ره وانه ی که پیویسته پوون و ئاشکرا بکرین بۆ ئه و که سانه ی که جگه له خوی پهروردگار په رستراوی تر ده په رستن،

فه رموده ی خوی پهروردگاره که فه رمویه تی: ﴿ اَمْرٌ اتَّخَذُوا ءَالِهَةً مِّنَ الْاَرْضِ هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٢١﴾ لَوْ كَانَ فِيهَا ءَالِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا فَسُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٢٢﴾ لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ ﴿٢٣﴾ (الانبیاء: 21-

23) و اتا: ئه وان په رستراوی تریان داناوه و ده بیه رستن جگه له خوی پهروردگار له سه ر زه ویدا، ئایا ئه و په رستراوانه ده توانن مردوو زیندوو بکه نه وه و له زه ویدا بلاوی بکه نه وه؟ بی گومان نه خیر ده ی که نه توانن ئه وه بکه ن چون شایسته ی ئه وه ن بکرینه خوا. ﴿ لَوْ كَانَ فِيهَا ءَالِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ

لَفَسَدَتَاۙ فَسُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُوْنَ ﴿۳۷﴾ واتا : ئەگەر له ئاسمانه کان و زهویدا خوایهک و په رستراویکی راسته قینهی تر هه بوایه ئەوه ژیان و رێک و پێکی ئاسمانه کان و زهوی تێک ده چون و خراب ده بوون، پاك و بێ گهردی بۆ ئەو خوایه (که خاوهنی عهرشه) له وهی ده یلێن گوایه کورپ یان شه ریکی ههیه ، ﴿ لَا يُسْئَلُ عَمَّا یَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ ﴾ واتا : خوای پهروه رداگار حاکم و دهسه لاتداره و پرسیا ری لی ناکرێ له و کارانهی ئەنجامی ده دات و په خنه ی لی ناگیرێ له بهر ئەوهی خوای پهروه رداگار خاوهنی گهرهیی و زانیاری و داناییه کی ته واوه (وَهُمْ يُسْأَلُونَ) واتا : به لکو ئەوان (هاوہلّ بریارده ران) پرسیا ر لی کراون له سه ر کاره کانیان .⁽¹⁾

له م ئایه ته په رۆزانه دا خوای پهروه رداگار ئینکاری و نکۆلی له سه ر ئەو که سانه ده کات که جگه له خوای پهروه رداگار له سه ر زهویدا په رستراوی تریان داناوه و ده یان په رستن، جا ئەو په رستراوانه دارو به رده کان بن یان بته کان بن که ده په رسترین جگه له خوای پهروه رداگار ، ئایا ئەو په رستراوانه ده توانن مردووه کان زیندوو بکه نه وه و به سه ر زهویدا بلاویان بکه نه وه ؟ وه لام : بێ گومان نه خیر ناتوانن و ده سه لاتیان نییه به سه ر هه یچ کارێک له و کارانه دا، وه ئەگەر له ئاسمانه کان و سه ر زهویدا په رستراویکی تری راسته قینه هه بوایه و شایسته ی په رستن بوایه ئەو کاته ژیا نی دروست کراوه کان و رێک و پێکی ئاسمانه کان و زهوی تێک ده چون و خراب ده بوون، له

(1) بروانه : تفسیر القرآن العظیم ، للإمام ابن کثیر 236/3 تفسیر سورة الأنبياء .

بهر ئهوهی بوونی چهند خویهک و په رستراویک ری نه دان و نه گونجان و ناکوکی دهخواییت، که به هویه وه له ناو چون و نه مان پروو ده دات، ئه گهر دابنریت دوو په رستراو هه یه، یه کیکیان بیه ویت شتیك دروست بکات به لام ئه وهی تریان نه یه ویت ئه و شته دروست بکات، یان یه کیکیان بیه ویت شتیك ببه خشیت ئه وهی تریان نه یه ویت و پیگر بیټ، یان په رستراویکیان بیه ویت لاشه یه ک بجلوی ئه وهی تریان بییه وی وه ستاو بیټ، له م کاتدا ریك و پیکی هه موو بونه وهران وژیانی دنیا تیک ده چیت، له بهر ئه وهی :

* شتیکی نه گونجاوه و نه مه عقولیشه له یه ک کاتدا مه بهستی هه ردوو کیان بیته دی، چونکه ئه گهر مه بهستی هه ردوکیان بیته دی ئه و کاته ئه وه دهخواییت که دوو شتی زور جیاواز له یه ک کاتدا کو بیته وه، یان ئه وه دهخواییت له یه ک کاتدا شتیك زیندوو بیټ و مردوش بیټ، جولاو و وه ستاو بیټ ، که بوونی شتی به و شیوهش نه گونجاوه و نه شایسته یه .

* وه ئه گهر مه بهستی هیچ کامیان نه هاته دی ئه و کاته بی دهسه لاتی له هه ر دوکیاندا ده رده که ویت که ئه وهش پیچه وانهی گه وره یی دهسه لاتی خوی په روه ردگار ه .

* وه ئه گهر مه بهستی یه کیکیان هاته دی و کاری جی به جی بوو، ئه و کاته ئه و په رستراوهی مه بهسته که ی دیته دی و کارهکانی جی به جیه په رستراوی به توانا و به دهسه لاته و ئه وهی تریان په رستراوی بی توانا و بی دهسه لاته .

* وه کۆبونه وه و پیکه و تنیان له سهر هاتنه دی یه که مه به ست له هه موو کاریکدا شتیکی ناشیاوو نه گونجاوه. بۆیه له م کاته دا ئه و په رستراوه ی که به ده سه لاته و زاله به سهر به پۆیه بردنی کاره کانیدا تهنها ئه ویان مه به سته که ی هاتۆته دی و کاره کانی جی به جییه بی هیچ ریگرو به ریه ره کانی و پا جیاوازیه کی به رامبه ری، وه بی بوونی هیچ هاوه لیک، که ئه ویش خوی دروست که رو به دیهینر و تاک و تهنه یه، که هیچ په رستراویکی حه ق نییه جگه له خۆی هه ر ئه و په رستراوی حه ق و راسته قینه یه، وه هیچ په روه ردگاریک نییه جگه له خۆی، هه ر بۆیه خوی په روه ردگار به لگه ی ناشیاوی و نادرستی

بوونی زیاتر له په رستراویکی باس کردوه و فه رمویه تی: ﴿ مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذْ أَذْهَبَ كُلَّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾ (المؤمنون: 91-92) واتا: هه رگیزو به هیچ شیوه یه که خوی په روه ردگار که سی نه کردوه به پۆله و مندالی خۆی وه به هیچ شیوه یه که له گه ل خوی په روه ردگادا په رستراوی حه ق و راسته قینه نییه و هاوه ل و شه ریکی نییه، گه ر په رستراوی حه ق و راسته قینه ی تر له گه ل خوی په روه ردگادا هه بوایه ئه و کاته هه ریه که یان یارمه تیده رو به پۆیه به ری ئه و شتانه ئه بوون که خۆی دروستی کردوون (بۆیه ئه و کاته ژیان و پیک و پیکی و جوانی ئه م بونه وه رانه تیگه ده چون) وه هه ندی له دروستکراوه کانی زال ئه کرد به سهر هه ندیکیاندا، سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ : پاکی و بیگه ردی

بۆ ئه و خوایهی که هاوہل بپیرادهران ئه یلین و ئه یده نه پالی (گوایه مندال و هاوہل و شه ریکی هیه) ﴿عَلِيمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾: ئه و خوایه شاره زاو ئاگاداری هه موو نهیننی و دیارو ئاشکراکانه به رزی و بلندی و گه ورهیی تهنها بۆ ئه وه به رامبه ر به و شتانه که نه فامان و هاوہل بپیرادهران ده یکه نه هاوہل و شه ریکی .

وه بوونی ئه م هه موو بو نه وه رانه ی ژپوو سه رو به و هه موو جوانی و پیک و پیکیه و بوونی تیکه لاوی و په یوه ندیان به یه که وه له و په پی ورده کاری و ته واوه تیدایه ﴿مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَوُّتٍ﴾ (الملك: ۳) و اتا: هیچ نارپیکی و نا به جییه ک نابینیت له دروست کراوه کانی خوی په روه ردگاردا ، به لکو هه موویان گوپرایه ل و ئاماده و پیکخراون به داناییه وه (له لایه ن خوی گه وره وه) بۆ به رژه وه ندی دروست کراوه کانی، هه موویان به لگه ن له سه ر ئه وه ی که به رپۆبه رو په روه ردگارو خویان تهنها یه ک خوایه، هیچ په رستراو دروست که ریان نییه جگه له و (خوی په روه ردگار).⁽¹⁾

3- ئه وه ی که شتیکی پوون و زانراوه له لای هه موو که سانی عاقل و ژیرمه ند ئه وه یه هه موو ئه و په رستراوانه ی که ده په رسترین جگه له خوی په روه ردگار بی هیژو بی ده سه لاتن له هه موو پویه که وه، ئه و په رستراوانه

(1) برپوانه : دره تعارض العقل والنقل لابن تیمیة 352/9، 354، 337-332، 37-35/1، وتفسیر البغوي 241/3، 316، وابن کثیر 255/3، 176، وفتح القدير للشوكاني، 402/3، 496، وتفسیر عبد الرحمن السعدي، 220/5، 374، وأيسر التفاسير لأبي بكر جابر الجزائري 99/3، ومنهاج الجدل في القرآن الكريم للدكتور زاهر بن عوض الألعفي ص 158-161.

هیچیان به دهست نییه بۆ خۆیان و بۆ جگه له خۆشیان له سودو قازانج و زیان ، له ژیان ومردن ، له بهخشین و پئیرگی کردن و نه بهخشین، له بهرزی و نرمی ، وه وهسف ناکرین به هیچ سیفاتیک لهو سیفاتانهی که په رستراوی راسته قینهی پی وهسف ده کریت، دهی که وابوو چون نهو په رستراوانه ده په رستری که نه وه حالیا نه؟ وه چون ئومیدت به په رستراویک ده بیت که نه وه حالیتی؟ یان چون لیی ده ترسییت که نه وه سیفاتیتی؟ یان چون هاواری بۆ ده کریت و داوی لیی ده کریت له کاتیکدا نه ده بیستی و نه ده بینیت و نه هیچ شتیکیش ده زانییت ⁽¹⁾.

وه خوی په روهردگار به جوانترین شیوه بی دهسه لاتی و بی هیزی نهو په رستراوانه ی که جگه له خوی ده په رستری پوون کردۆته وه، هه روهک فرمویه تی: ﴿ قُلْ أَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾ (المائدة: ۷۶) واتا: ئه ی پیغه مبه ر ^(صلواته علی رسوله) پییان بلئ ئایا ئیوه (موشریکین) عیبادهت بۆ جگه له خوی په روهردگار ده که له کاتیکدا نه زیان و نه سویدیان نییه بۆتان وه خوی په روهردگار بیسه روزانیه .

⁽¹⁾ پروانه : تفسیر ابن کثیر 83/2، 219، 277، 417، 47/3، 211، 310، وتفسیر السعدی 327/2، 420، 290/3، 451، 279/5، 457، 153/6، و أضواء البیان للشنقیطی ، 482/2، 101/3، 322، 598، 44/5، 268/6.

وه ههروه ها خوی پهروه ردگار فه رمویه تی : ﴿ اَيْشُرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٢﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ سِوَاءَ عَلَيْكُمْ أَدْعَاؤُهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَمْتُونَ ﴿١٩٣﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾ أَلَمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنظِرُونِ ﴿١٩٥﴾ إِنَّ وَلِيَّ اللَّهِ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ تَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٦﴾ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا وَتَرْتَبَّهُمْ يُنظِرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾ ﴿ (الأعراف: 191-199)

﴿ اَيْشُرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ ﴿١٩١﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴾ واتا: ئايا دروست كراوه كانی خوی پهروه ردگار ده كه نه هاوول و شهريکی خوی گه وره له كاتي كدا ناتوانن هيچ شتيك دروست بكن؟ بهلكو خويان دروست كراون، وه ناتوانن سه رخه ري خويان و هاوار كه رانيان بن .

﴿ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ سِوَاءَ عَلَيْكُمْ أَدْعَاؤُهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَمْتُونَ ﴾ واتا: هاواريان لي بكن و بانگيان بكن بو سهر ريگاي هيدايت و راستي شوينتان ناكهون (چونكه روح له بهر نين)، يه كسانه بو ئيوه

ئەى ھاۋەل بىر ياردەران ھاۋارىيان بۇ بىكەن و لىيان بىر يىنەۋە يان بى دەنگ بن و لىيان نەپارىنەۋە (چونكە بى گىانن، بى گىانىش ناتوانىت ھىچ كارىك بۇخۇى بىكات چ جاي بۇ جگە لە خۇى! پەرىستراۋى راستەقىنە نىن ، بەلكو ئەۋەى پەرىستراۋى راستەقىنە بىت تەنھا ئەو خۋايەىە كە ھەركەسىك بىپەرىستىت سودى پى دەگەىەنىت، ھەركەسىك سەرىپچى بىكات زىانى پى دەگەىەنىت، ھەركەسىك خۇشەۋىستى بىت سەرى دەخات، ھەركەسىك دزايەتى بىكات سەرشۇرى دەكات، ھەركەسىك گوى رايەلى بىكات رىنمونى دەكات بۇ سەرىپگى راست، ھەركەسىك لى بىر يىتەۋە پارانەۋەكەى دەبىستىت و ۋەلامى دەداتەۋە) .

﴿ إِنَّ الَّذِينَ نَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَلُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا

لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾ واتا: ئەۋانەى ئىۋە لىيان دەپارىنەۋە و ھاۋارىيان بۇ دەكەن ئەى ھاۋەل بىر ياردەران ۋەكو ئىۋە دروست كراون (بەلكو مرقەكان گەلىك لەۋان تەۋاۋ ترو بەدەسەلات ترن، چونكە ئىۋە ئەبىنن ئەۋان نابىنن ئىۋە ئەبىستن ئەۋان نابىستن ئىۋە دەست و قاچ و چاۋتان ھەىە ئەۋان نىانە) دەى ئەگەر ئىۋە راست دەكەن ئەۋ پەرىستراۋانە سودو زىانىيان بەدەستە كاتىك ھاۋارىيان بۇ دەكەن با ۋەلامى پارانەۋەكانتان بدەنەۋە كاتىك لىيان ئەپارىنەۋە ، ئەگەر ۋەلامى پارانەۋەكانتانيان نەداىەۋە ئەۋە بى گومان بن لەۋەى كە نەسودو نەزىانيان بەدەست نىيە، چونكە سودو زىان گەياندن بە دەست خۋايەكە كاتىك ھاۋارى بۇ بىكرىت بىبىستىت و سود بەۋ كەسە

بگه یه نیت که چاکه کاره و زیان به و که سه بگه یه نیت که خرابه کاره و شایسته یه تی .

﴿ اَلْهَمَّ اَرْجُلُ يَمْسُونَ بِهَا اَمَّ لَهْمُ اَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا اَمَّ لَهْمُ اَعْيُنُ يَبْصُرُونَ بِهَا اَمَّ لَهْمُ اَاذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوْنَ فَلَا تُنْظِرُوْنَ ﴾ (۱۹۵)

واتا : ئایا (ئهی هاوول برپارده ران) ئه و بت و په رستراوانه ی ئیوه قاجیان هه یه تا له گه لئاندا بین و بچن کاره کانتان بۆ جی به جی بکه ن؟ یان ئایا ئه وان ده ستیان هه یه تا به رهنگاریتان لی بکه ن و کاری خرابتان لی بگیرنه وه؟ یان ئایا ئه وان چاویان هه یه تا ئیوه ی پی ببینن و ئه و شتانه شی له ئیوه بززه ببینن؟ یان ئایا ئه وان گوئیان هه یه تا ئه و شتانه تان پی رابگه یه نن که ئیوه ئاگاتان لی نییه و نایبیستن؟ (بی گومان بۆ هه مووی نه خیر). قُلْ اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوْنَ فَلَا تُنْظِرُوْنَ : ئهی پیغه مبه ر (صلواته) به و هاوول برپارده رانه بلی خوتان و هه موو ئه و په رستراوانه ی که ئه یه رستن جگه له خوی پهروه ردگار کۆ ببنه وه و توانا و فیلتان بخه نه گه پو چاو ترو کانیکیش دامه نیشن و ماندوو مه بن به لکو په له ش بکه ن بۆ ئه وه ی زیانم بگه یه نن . (خوای پهروه ردگار به پیغه مبه ر که ی (صلواته) رانه گه یه نیت که ئه یپاریزیت و به هیچ شیوه یه ک ناتوانن زیانی پی بگه یه نن) .

﴿ اِنَّ وِلٰىَّ اَللّٰهُ الَّذِى نَزَلَ الْكِتٰبَ وَهُوَ يَتَوَلٰى الصّٰلِحِيْنَ ﴾ (۱۹۶) : واتا : ئهی پیغه مبه ر (صلواته) بلی : به راستی پشت و په نای من ته نها ئه و خوایه یه که قورئانی پیروزی دابه زاندوو و سه ریه رشتی و چاودیری چاکه کاران ده کات .

﴿ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَبْصُرُونَ ﴾
 ﴿١١٧﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْمَهْذَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يُنظَرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

﴿١١٨﴾ : ئە ی هاوہل بریاردهران ئەوانە ی ئیوہ لییان دە پارینەوہ و هاواریان بۆ دەکەن جگە لە خوا ی پەرورەدگار ناتوانن سەرتان بکەوینن و یارمەتیتان بدەن بە لکو لەوہش بێ دەسەلات ترن کە ناتوانن سەرخەری خۆشیان بن، وە ئەگەر بانگیان بکەیت بۆ سەر پینگای راست و هیدایەت گوێ بیستی بانگەوازەکەت نابن چ جایی یارمەتیدەر و سەرکەوینەرت بن، وە دەیان بینیت سەیرت دەکەن بە لام ناتبینن (چونکە چاویان نییە) .

وہ هەر وەها خوا ی پەرورەدگار فەرمویەتی: ﴿ وَأَتَّخِذُوا مِنْ دُونِيَّ ءَالِهَةً لَا يُخْلَقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا ﴾ ﴿٣﴾ (الفرقان: ٣) و اتا : هاوہل بریاردهران جگە لە خوا ی پەرورەدگار پەرستراوی تریان داناوہ دەیان پەرستن و هاواریان بۆ دەکەن لە کاتیکیدا ئەو پەرستراوانە ناتوانن هیچ شتیکی دروست بکەن بە لکو خۆیان دروست کراون، وە هیچ زیان و قازانجیکیان بۆ خۆیان بە دەست نییە ، وە نە مردن و نە ژیان و نە زیندوو کردنەوہشیان بە دەستە .

لە گەل هەموو ئەمانەشدا ناتوانن ناخۆشی و ناپەرەحتی لەسەر ئەو کەسانە لابەرن کە هاواریان بۆ دەکەن یان وەر یگێرنە سەر کەسیکی تر، هەر وەک خوا ی پەرورەدگار فەرمویەتی: ﴿ قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِيَّ فَلَا

يَمْلِكُونَ كَشَفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾ (الإسراء: ٥٦) واتا : ئه‌ی پیغه‌مبهر (ﷺ) به‌و موشریکانه بلئی: که جگه له خوای په‌روه‌ردگار ئه‌په‌رستن و گومانتان وایه جگه له خوای په‌روه‌ردگار وه‌لامتان ئه‌داته‌وه بی‌گومان بن که به هیچ شیوه‌یه‌ک ئه‌و په‌رستراوانه ناتوانن ناخوشی و ناره‌حه‌تیتان له سهر لابه‌رن و بیده‌ن به سهر که‌سانئیکی تردا، ده‌ی که‌واته تهنها خوای په‌روه‌ردگار توانای به‌سهر هم‌وو کاریکدا هه‌یه .

4- ئه‌وه‌ی که زانراوه به دلنیا‌ییه‌وه ئه‌وانه‌ی که هاوهل په‌یدا‌که‌ران ده‌یان په‌رستن جگه له خوای په‌روه‌ردگار له پیغه‌مبهران (ﷺ) و پیا و چاکان و فریشته‌کان و ئه‌و جنۆکانه‌ی که باوه‌رپیان هیناوه، هه‌موویان سه‌رقالن به کاری خۆیا‌نه‌وه و ده‌رب‌رینی بی‌ده‌سه‌لاتی خۆیان به‌رامبهر به خوای په‌روه‌ردگار، وه پیش برکییا‌نه بو نزیك بوونه‌وه له خوای په‌روه‌ردگار و ئومیدیان به ر‌ه‌حم و به‌زه‌یی خوای په‌روه‌ردگار و له سزاشی ده‌ترسین، ده‌ی که‌سانئیک ئه‌وه حالیان بی‌ت چۆن ده‌په‌رست‌رین و هاواریان بو ده‌کرئیت که خۆشیان وه‌کو تو به‌نده و بی‌ده‌سه‌لاتن به‌رامبهر به خوای په‌روه‌ردگار⁽¹⁾،

خوای په‌روه‌ردگار فه‌رمویه‌تی: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا

﴿الإسراء: ٥٧﴾ واتا: ئه‌ی هاوهل برپاردهران ئه‌وانه‌ی که ئیوه جگه له خوای په‌روه‌ردگار لیان ده‌پاریننه‌وه و ئه‌یان په‌رستن، ئه‌وان خۆیان

(1) برپاوه : تفسیر ابن کثیر 48/3، و تفسیر السعدی 291/4.

باوه رپان هیئاوه و خویمان به بهنده و بی دهسه لات ئه زانن به رامبهر به خوی
 پهروهردگار وه ئه یانه ویت له خوی پهروهردگار نزیك ببنه وه به باوه رپهینان و
 کردنی کرده وهی چاکه وه ئومیدیان به پرهم و به زهیی خوی پهروهردگار
 ههیه و له سزاشی ئه ترسن، ئه ی پیغه مبه ر (صلوات الله علیه) به راستی سزای
 پهروهردگار مه ترسی لیگراوه .

5- خوی پهروهردگار ئه وهی بۆمان پوون کردۆته وه که هه موو
 په رستراوان جگه له خوی پهروهردگار ده په رسترین هه موو هوکاریکی بی
 دهسه لاتیان تیادا کوپۆته وه له هه موو پویه که وه، وه ناتوان وه لامی
 پارانه وهی ئه و که سانه بده نه وه که لیان ده پارینه وه ، ئه و په رستراوانه
 (جگه له خوی پهروهردگار) له ئاسمانه کان و زه ویدا به ئه ندازه ی دهنکه
 گهردیله یه ک (مثقال ذرة) مولکیان نییه، نه به شیوه ی سهر به خو ، نه به
 شه ریکایه تی ، وه خوی پهروهردگاریش هیچ پیویستی به و په رستراوانه نیه
 تا یارمه تی ده ری بن له به رپۆه بردنی مولک و دهسه لاتیدا، وه (شه فاعه ت) و
 تکارکردنی هیچ که سیک سودی نییه لای خوی پهروهردگار تا خوی
 پهروهردگار ریگه ی پیینه دات .⁽¹⁾

خوی پهروهردگار فرمویه تی: ﴿ قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيْهِمَا مِنْ

(1) بروانه : تفسیر ابن کثیر 37/3، و تفسیر السعدی 274/6.

شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ. حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ (سبأ: 22-23) واتا: ئەى پینغه مبهەر (صلواتك عليه) به و بئى باوه پرو موشریكانه بئى: بپارینه وه و هاوار بکهن بوئه و په رستراوانه ی که باوه پرتان وایه وه لامتان ئەدهنه وه و به فریاتان دین، نه خیر ئەو په رستراوانه ی که ئیوه هاواری بو ده کهن (جگه له خوای پهروه ردگار) له ئاسمانه کان و زه ویدا به ئەندازه ی ده که گه ردیله یه ک (مثقال ذرة) مولکیان نییه، نه به شیوه ی سهر به خو، نه به شه ریکایه تی، وه خوای پهروه ردگاریش هیچ پیوستی به و په رستراوانه نییه تا یارمه تی ده ری بن له به پیوه بردنی مولک و ده سه لاتی، وه (شه فاعه ت) و تکا کردنی هیچ که سیک سودی نییه له لای خوای پهروه ردگار تا خوای پهروه ردگار پینگی پینده دات .

وه ههروه ها ده فه رمویت: ﴿ذَالِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾﴾ إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا دُعَاءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَيْرٍ ﴿١٤﴾﴾ (فاطر: 13-14) واتا: پهروه ردگاری ئیوه ئەو پهروه ردگاره یه که هه رچی ده سه لات و مولک هه یه له ئاسمانه کان و زه ویدا هه مووی هی ئەوه، وه ئەو په رستراوانه ی که ئیوه (هاوول بپاردهران) لییان ئەپارینه وه و گومانتان وایه سویدیان هه یه بو تان ، له ئاسمانه کان و زه ویدا به ئەندازه ی تو یکلّه خورمایه ک مولک و ده سه لاتیان نیه، گه ر لییان بپارینه وه

گوئیان له پارانه وه که تان نییه (چونکه بی روحن نه گهر دارو به رده کان بن، یان مردون و بی ئاگان لیټان نه گهر مروّف یان فریشته کان یان جنوکه کان بن نه وانه ی که ئیوه لیټان نه پارینه وه) وه دهسه لاتیان نیه به سهر هیچ شتی کدا وه لامیشتان ناده نه وه، وه له پوژی قیامه تدا به رین لیټان، وه هیچ که سیک وه والت پی نادات به سهر نه نجام و دوایی کاره کان وه ک خوا ی پهروه ردگار که زور شاره زاو به ئاگایه به هه موو نهینی و ئاشکرایه ک .

6- خوا ی پهروه ردگار فه رمویه تی: ﴿ وَلَیْنِ سَأَلْتَهُمْ مِّنْ خَلْقِ السَّمٰوٰتِ

وَالْاَرْضِ لَیْقُوْلُنَّ اَللّٰهُ قُلْ اَفَرءَیْتُمْ مَا تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اَللّٰهِ اِنْ اَرَادَنِیْ اَللّٰهُ بِضُرٍّ

هَلْ هُنَّ كَشَفَتْ ضَرْوَةً اَوْ اَرَادَنِیْ بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُّسِکَتْ رَحْمَتَهٗ قُلْ

حَسْبِیْ اَللّٰهُ عَلَیْهِ یَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿٣٨﴾ (الزمر: ۳۸) واتا نه ی پیغه مبه ر

(عابریه) به هاوئل بریارده ران بلی: ئایا پیم نالین نه و په رستراوانه ی که ئیوه

دهیان په رستن نه گهر خوا ی پهروه ردگار بیه ویت توشی ناخوشی و

ناره چه تیه کم بکات ئایا نه وان ده توانن له سه رمی لابه دن، یان نه گهر خوا ی

پهروه ردگار بیه ویت توشی خیر و خوشیم بکات ئایا نه وان نه توانن بیگر نه وه و

نه هیلن بوم بییت، بلی: ته نها خوا ی پهروه ردگارم به سه که پشتی پی ببه ستم

و داوای لیبکه م وه پشت به ستوانی راسته قینه ش ته نها پشت به خوا ی

پهروه ردگار ده به ستن.

7- وه هه روه ها فه رمویه تی: ﴿ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُوْنِ اَللّٰهِ مَا لَا یَنْفَعُكَ وَلَا

یَضُرُّكَ اِنْ فَعَلْتَ فَاِنَّكَ اِذَا مِنْ الظّٰلِمِیْنَ ﴿١٠٦﴾ وَاِنْ یَمْسَسْكَ اَللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا کَاشِفَ

لَهُدَّ إِلَّا هُوَ وَإِن يُرَدِّكَ بِحَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِّنْ عِبَادِهِ وَهُوَ
 الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾ (یونس: 106-107) واتا: ئەوی پێغه‌مبەر (ﷺ)

مه‌پارپۆوه و هاوار مه‌که بۆ جگه له خوای په‌روه‌ردگار که نه‌سودت
 پێده‌گه‌یه‌نیت گهر هاواری بۆ بکه‌یت و لێی بپارپۆته‌وه، وه نه‌ زیانت
 پێده‌گه‌یه‌نیت گهر هاواری بۆ نه‌که‌یت و لێی نه‌پارپۆته‌وه، تۆ ئەگهر ئەو
 کاره‌ت کرد ئەبیت له هاوول بریاردهران و موشریکان، ئەگهر خوای
 په‌روه‌ردگار بیه‌ویت توشی نا‌ره‌حه‌تیه‌کت بکات هیچ که‌س ناتوانیت له‌سه‌رتی
 لابه‌ریت تهنها خۆی نه‌بیت، وه ئەگهر بیه‌ویت توشی خێرو خوشیه‌کت بکات
 هیچ که‌س ناتوانیت و رپگر نییه له به‌رامبه‌ر فه‌زلی خوای په‌روه‌ردگادا، خێرو
 به‌ره‌که‌ت ئەرپۆژیت به‌سه‌ر ههر که‌سێک له به‌نده‌کانی که خۆی ویستی لێیه‌تی،
 وه خوای په‌روه‌ردگار لێخۆش بوو به به‌زه‌ییه به‌رامبه‌ر ئەو که‌سانه‌ی که
 ته‌وبه‌ ئەکه‌ن و ئەگه‌رپێنه‌وه بۆ لای با هاوه‌لێشیان بۆ بریاردابیت .

موسڵمانی خۆشه‌ویست ئەوه وه‌سفی هه‌موو په‌رستراویکی دروست کراوه
 که ناتوانیت نه‌سودو قازانج و نه‌زیانیش به هیچ که‌سێک بگه‌یه‌نیت، ئەوه‌ی که
 بتوانیت به هاناته‌وه بیت و سودت پێببه‌خشیت تهنها خوای په‌روه‌ردگار،
 بۆیه هه‌رکه‌سێک بپارپۆته‌وه و داوا له که‌س و شتێک بکات ﴿که نه‌سودی
 پێده‌گه‌یه‌نیت ئەگهر هاواری بۆ بکات و لێی بپارپۆته‌وه، وه نه‌ زیانی
 پێده‌گه‌یه‌نیت ئەگهر هاواری بۆ نه‌کات و لێی نه‌پارپۆته‌وه﴾ ئەوه زولم و
 سته‌می له خۆی کردووه و خۆی توشی شیرکی گه‌وره کردووه، جا موسڵمانی
 خۆشه‌ویست ئەگهر پێغه‌مبەر (ﷺ) له غه‌یری خوای په‌روه‌ردگار بپارپۆته‌وه و

هاواری بۆ بکات ببیت له کهسانی سته م کار و هاوہل بریاردان ، ئه ی ده ببت کهسانی تر حالیان چۆن ببیت؟⁽¹⁾ ﴿له کاتیکدا زۆریک له موسلمانان باوهری تهواویان به پیاو چاکان و مه لائیکه و جنۆکه و دار و بهردو میروو و گۆرهکان ههیه گوایه دهسه لاتیان ههیه سودو قازانج و زیان به غهیری خۆیان بگهیهنن﴾ بۆیه ئه وهی سودو قازانج و زیانی به دهست ببیت و شایسته ی په رستن ببیت به تاک و تهنها، تهنها خوی پهروهردگاره ﴿وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾﴾ (الأنعام: ١٧).

وه ههروهها فهرمویه تی : ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَا يَسْتَجِيبُ لَهُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفِلُونَ ﴿٥﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿٦﴾﴾ (الأحقاف: 5-6) واتا: کئ له وکهسه سته م کارترو گومراو سه رلیشبوواتره که له غهیری خوی پهروهردگار ئه پارپتته وه و هاواری بۆ دهکات که ههتا پۆژی قیامهت (ئهو په رستراوه) وه لامي ناداته وه و له هاوار بۆ کردنه کانیان بئ ناگان، وه کاتیک خوی پهروهردگار کۆیان دهکاته وه و حه شریان دهکات له پۆژی قیامهتدا، هاوار بۆکراوان (په رستراوان) دهبنه دوژمنیان و خۆیان بهری دهکهن له و په رستنانه ی که هاوہل بریاردان بۆیان ئه نجام دابوون .

(1) بروهانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للسعدی، ص 331.

ئايا كه سِيك ههيه لهو كهسه سته م كارترو گومپراو سه رليشيواتر بيت لهو هاوئل بپيردەرانه كه جگه له خواي پهروه رديگار نه پهرستن و هاواريان بو دهكهن؟ بئ گومان هيچ كهس نيه لهو كهسه سته م كارترو گومپراو سه رليشيواتر بيت. له كاتيكا پهرستراوه كان وه لاميان ناده نه وه چه نديك نه وان له دونيادا بن، وه به نه ندهزي ده نكه گه رديله يه كه (مثقال ذرة) سوديان پيناگه يهن، وه گوئ بيستي پارانه وه كانيان نابن و وه لاميان ناده نه وه، نه وه يه حاليان له دونيادا، وه له قيامه تيشدا پهرستراوان خويان ليسان بهري دهكهن وده بنه دوژمنيان و هه نديكيان نه فرته له هه نديكيان دهكهن و هه نديكيان خويان له هه نديكيان بهري دهكهن.⁽¹⁾

8- هينانه وه ي نمونه كان پوونترين و به هيترين ريگه ن بو پيشاندان و پوونكرده وه ي شته عه قليه كان له شيوه ي كاره هه ست پيكر اوه كاندا، كه نه ويش گه و ره ترين هوكاره بو ره ددانه وه ي بت په رستان و هه لوه شانده وه ي بيروباوه ي پوچه ليان و يه كسان كردني بت و په رستراوه كانيان له گه ل خواي پهروه رديگاردا له په رستن و به گه و ره زانينياندا، له بهر زوري نه م جو ره نمونه ن له قورئاني پيرو زدا تهنها سي نمونه باس نه كه م تا زياتر مه به ستمان پوون ببيته وه :

أ- خواي پهروه رديگار فه رمويه تي: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ صُرْبًا مِثْلًا فَأَسْتَمِعُوا لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ. وَإِنَّ

(1) بروهانه : تيسير الكرمين الرحمن في تفسير كلام المنان ، ص 724.

يَسْأَلُهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَّا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبِ وَالْمَطْلُوبِ ﴿٧٣﴾ مَا
 قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾ (الحج: 73-74) واتا:
 ئەى خه لکینه (هاوئل بریاردهران) خوای پهروهردگار نمونه یه کی هیناوه ته وه
 له سه ربئ دهسه لاتى په رستراوه کانتان جوان گوی له و نمونه یه بگرن و لئی
 تى بگن ئەو په رستراوانه ی که ئیوه دهیان په رستن و هاواریان بۆ ده که ن
 جگه له خوای پهروهردگار گه ره ره موویان کۆ ببنه وه بۆ دروست کردنی
 تهنها یه ک میشیک ناتوان، به لکو له وهش بئ تواناو بئ دهسه لات ترن له
 کاتیکیا ئەگه میشیک (که یه کیکه له بئ هیزترین دروست کراوه کانی خوای
 پهروهردگار) بیت و شتیکی شیرین یان خواردنیک به سه ریانه وه هه بیت و
 بیبات ناتوان لئی سه نه وه ، به راستی په رستراوه کان و میشه کان زۆر بئ
 دهسه لاتن⁽¹⁾، یان به راستی په رستراوه کان و ئەو که سانه ی که هاواریان بۆ
 ده که ن و دهیان په رستن بئ دهسه لاتن⁽¹⁾، وه به راستی ئەو که سانه ی که
 له غیری خوای پهروهردگار ده پارینه وه و دهیان په رستن پیزو گه وره یی
 خوای پهروهردگاریان نه زانیوه و پیزی ته واویان نه گرتوه له کاتیکیا له گه ل
 خوای پهروهردگارا په رستراوی تر ده په رستن، به راستی تهنها خوای
 پهروهردگار به تواناو به دهسه لات و به هیزه، هه موو شتیکی دروست کردوه

(1) له سه ربئ چونی ابن عباس (رضی الله عنه) ، وه ابن جریر الطبری ئەم پایه ی په سه ند کردوه . بپروانه :

تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کیر رحمه الله تعالی (316/3)

(1) له سه ربئ چونی تیمامی (السدي) به ، وه بپروانه (تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کیر - رحمه الله تعالی ، (316/3) .

و زاله به سهر هموو شتی کدا به هیزو توانای خوئی بیئ ئه وهی هیچ ریگریکی
هه بیئت .

پیویسته له سهر هموو بهنده یه ک گوئی له م نمونه جوانه بگریت و زور به
جوانی لیی ورد بییته وه، چونکه به راستی هموو جوړو شته شرکیه کان
له دلیدا بن بر ده کات و نایهیلایت، ئه و په رستراوانه ی که ده په رسترین و
هاواریان بو ده کریت ئه گهر هموو یان کو ببه نه وه میشتیک دروست بکن
ناتوانن، ئه ی ئه بی چوئن بتوانن شتی گهره تر دروست بکن؟ به لکو ناتوانن
سه رکه ون به سهر ئه و میشه بیئ ده سه لاته که شتیکی شیرین یان خواردنیکیان
به سه ره وه بیئت بیبات لیی بسه نه وه، ئه و په رستراوانه نه ده توانن میشتیک
که بیئ ده سه لات ترین دروست کراوه دروست بکن، وه ده سه لاتیان نییه
به سهر ئه و میشه دا که شتیکیان به سه ره وه بیئت بیبات و لییان بسه نه وه،
ئای چهندی بیئ ده سه لات و بیئ توانان ئه و په رستراوه باطل و ناراستانه!
ده ی که وابوو چوئن که سیکی ژيرو عاقل ده یان په رستی و هاواریان بو ده کات
جگه له خوای په روه ردگار؟!

ئهم نمونه یه یه کیکه له پروون ترین و به هیزترین نمونه کانی قورئانی پیروژ
له سهر به تالی و نادروستی هاو هل بریاردان بو خوای په روه ردگار، وه پروونترین
و به هیزترین نمونه یه له سهر نه زانی و نه فامی که سانی هاو هل بریاردار بو
خوای په روه ردگار .⁽¹⁾

⁽¹⁾ پروانه : أمثال القرآن ، لابن القيم، ص47، والتفسیر القيم ، لابن القيم، ص368، وتفسیر البغوي ،
298/3، وتفسیر ابن کثیر ، 236/3، وفتح القدير للشوكاني ، 470/3، وتفسیر السعدي، 326/5.

ب- وه له جوانترین نمونه کانی قورئانی پیروژ که به لگه بیت له سهر نادرستیتی و ناشیایوی هاوہل بریاردان بو خوی پروهردگار، وه خه ساره و مهنی خاوه نه که هی وه هاتنه دی شتی که به پیچه وانهی ئاواته که یه وه، فهرمودهی خوی پروهردگاره که فهرمویه تی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ أَخَذُوا مِنَ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنْكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَرَ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنْكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ (العنكبوت: ٤١) و اتا: نمونه هی ئه و که سانه هی که جگه له خوی پروهردگار خو شه ویست و په رستراوی تریان داناوه ئومیدی سهر که وتن و رزق و هی نانی خوشی و لابردنی ناخوشیان پییانه، ئه وان له و کاره یاندا وه کو جالجالو که یه که وان کاتی که ئه و جالجالو که یه لانه یه که دروست ده کات تا سودی لی ببینیت و له پالیدا بحه سیته وه به لام سودی پی ناگه یه نیت له به رنه وه هی سوکتترین و بی هیزترین لانه یه ، به هه مان شیوه ئه و په رستراوانه هی که هاوہل بریاردهران هاواریان بو ده که ن و پشتیان پی به هیز ده که ن وه کو لانه یی ئه و جالجالو که یه وایه که هیچ سودیان پی ناگه یه نن، ئه گهر هاوہل بریاردهران ئه و حاله یان بزانیایه یان گوئیان پی بدایه جگه له خوی پروهردگار خو شه ویست و په رستراوی تریان دانه ئه نا .

ئهمه ش نمونه یه که که خوی پروهردگار هی ناویتی وه بو ئه و که سانه هی که له گه ل خوی پروهردگاردایا په رستراوی تر ده په رستن مه به ستیان پییان به هیز بوون و سودو قازانجیانه، خوی پروهردگار پوونی کردو ته وه ئه و هاوہل بریاردهرانه بی ده سه لاتن (وه کو ئه و په رستراوانه هی که ئه وان گپراویان

به خوْشهویست و په رستراو جگه له خوای په روهردگار) به لکو له وان بیّ دهسه لآت ترن، هاوہل بریاردهران له بیّ دهسه لآتیان و ئه و هاوہلهی که بریاری ئه دن بؤ خوای په روهردگار نمونه یان وهکو جالجالوکه یه ک (که یه کیکه له بیّ هیزترین دروست کراوهکانی خوای په روهردگار) که لانه یه ک دروست دهکات تا سودی لیّ ببینیت و له پالیدا بجه سیته وه به لام له بهر لاوازی و ناسکی ئه و داوانه ی که لیّ دروست کردوه هیچ سودی لیّ نابینیت ، به همان شیوه که سانی هاوہل بریاردهریش کاتیک په نا ده به نه بهر جگه له خوای په روهردگار هیچ سودیان پیناگه یه نن به وینه ی لانه یه ی ئه و جالجالوکه یه چؤن سودی پیناگه یه نیت، وه بیّ دهسه لآتی له سهر بیّ دهسه لآتیان زیاد دهکات .⁽¹⁾

ج- وه له پوون ترین و جوانترین نمونهکانی قورنئی پیرؤز که به لگه بیّت له سهر ئه وه ی که که سی موشریک حال و کارهکانی پچر پچر و نارپیکه و که سیکی سهرسامه له کارهکانیدا، فهرموده ی خوای په روهردگاره که فهرمویه تی : ﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (الزمر: ۲۹) و اتا: خوای په روهردگار نمونه ی له سهر بهنده یه ک هیئاو هته وه له کاتیکدا ئه و بهنده یه هی چه ند که سیک بیّت ههر یه ک بؤ ئیش و مه بهستی خو ی به کاری بهینیت، وه بهنده یه ک تهنها بهنده ی یه ک که سیک بیّت ، ئایا ئه و دوو بهنده یه

(1) پروانه : تفسیر البغوي 468/3، وأمثال القرآن لابن القيم ص21، وفتح القدير للشوكاني 204/4.

یہ کسانن؟ بی گومان نہ خیر . سو پاس بو خوی پەرودرگار ، به لکو زوربهی خه لکی نازانن .⁽²⁾

ئەمەش نمونە یە کە خوی پەرودرگار هیئاویتیە وە سەبارەت بە کە سیکی هاوہل بریاردەر و کە سیکی تهنها یە کخو پەرست، کە سیکی هاوہل بریاردەر له کاتیکدا چەند پەرستراویک ئە پەرستی شوبهینراوہ بە بەندە یە کە بەندە و ژیر دەستی چەند کە سیکی را جیاوازو پەرشت خراپ و ناکوک بیت هەر یە کە یان ئە یە ویئ بو خزمەتی خوی بە کاری بهینیت، ئە ویش ناتوانیت مە بەستی هەموویان بینیتە دی و پازییان بکات بو یە هەمیشە له نەرەحتی دایە .

بە لام کە سی خوا بە تهنها پەرست له کاتیکدا تهنها خوی تاک و تهنها دە پەرستی، نمونە ی وە کو بەندە یە ک وایە کە تهنها هی یە ک کە س بیت و تەواو خوی دابیتە دەستی و له مە بەستە کانی بزانیئ وە ئە و ریگە یە ی کە دە یگە یە نیتە پازی بوونی، بو یە هەمیشە کە سیکی دل ئارامە و دورە له کیشە و پاجیایی و دووبەرەکی، به لکو کە سیکە تەواو خوی تە سلیمی خاوەنە کە ی کردووە بی هیچ کیشە و ناکوکیە ک تیایدا، له گەل ئە و هەموو سوۆز بە زەبی و رەحمە ی خاوەنە کە ی بو ی و بە ریو بەردن و چاودییری کردنی کارە کانی بو ی،

(2) بروانە : (تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کیر رحمە اللہ تعالی) (68/4)

ئایا ئه و دوو بهندهیه یه کسانن؟ وه لام: بئ گومان نه خیر به هیچ شیوهیه که یه کسان نین. ⁽¹⁾

موسلمانن خۆشهویست نمونهی بهندهی یه کهم وه کو ئه و کهسه وایه که هه ر رۆژهی له پیغه مبهرو (عَلَيْهِ السَّلَام) پیاو چاک و مه لائیکه و دارو بهردو بتیک ده پاریته وه بویه ئه وه حالیتی، وه بهندهی دوه میان خوی داوه ته دهست خوی پهروه دگار تهنها ئه و ده په رستیت و له و ده پاریته وه .

9- ئه و خوییهی که شایستهی په رستن بیت به تاك و تهنها ئه و خوییه که دهسه لاتن به سه ر هه موو شتی کدا هه یه، وه درکی به هه موو شتی ک هه یه، وه ته واو هیزو دهسه لات و زالبون و سه رکه و تنی به سه ر هه موو شتی کدا هه یه، وه عیلم و زانیاری به هه موو شتی ک هه یه، وه مولکی دونیاو قیامه تی به دهسته، وه هه موو سو دوو قازانج و زیانیکی به دهسته، وه به خشین و گرته وه تهنها به دهست ئه وه، بویه خوییه که ئه وه دهسه لات و پله و پاییهی بیت پیویسته یادی بکری و له بیر نه کری، وه سوپاسی بکری و بئ باوه پری به رامبه ر نه کری، وه گوئ رایه لی بکری و سه ریچی نه کری، وه به تاك و تهنها

(1) پروانه: تفسیر البغوي 78/4، وابن کثیر 52/4، والتفسیر القیم، لابن القیم، ص 423، وفتح القدير للشوكاني 462/4، وتفسیر السعدي 468/6، وتفسیر الجزائري 43/4.

بِهَرَسْتَرِي وَ هَاوَهَلِي بُو بَرِيَار نــــهدري. (1) (گه وره يي تهنه باو خواي
به روهردگار ه .)

**سيفاته ره او ته او وه كاني خواي په روهردگار هيچ كهس په ي پي نابات
(احاطه) ، به لام بو زياتر رون بونه وه ي گه وره يي دهسه لاتي چهنده
نمونه يه كه باس ده كه ين :**

1- خواي په روهردگار تاك و تهنه يه به په رستاوي تي: هيچ كه سيك
شايسته ي په رستن نييه تهنه خواي تاك و تهنه نه بيت ، نه و خوايه ي كه
هميشه زيندوه و مردني به سردا نايات، نه و خوايه ي كه پاريزه ري هموو
شتي كه و خوي به خوي راوه ستاوه و پيوستي به هيچ يه كي كه له دروست
كراوه كاني نييه و بي پيوسته لييان، به لكو هموو دروست كراوه كاني
پيوستيان پييه تي له هموو شتي كدا، وه له ته واوي ژيان و هميشه
زيندوييه كه ي نه وه يه كه نه خوو نه خوه نوسكي به سردا نايات، وه
هموو نه واندي كه له ناسمانه كان و زه ويدايه بنده ي نه ون و له ژير توانا و
دهسه لاتي نه ودان ، هروهك خواي په روهردگار فهرمويه تي: ﴿ اِنْ كُلُّ مَنْ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا ءَاتِي الرَّحْمٰنِ عَبْدًا ﴿١٣﴾ لَقَدْ أَحْصٰهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿١٤﴾

(1) بپروانه : تفسير البغوي 237/1، 71/3، 88/2، 372، وابن كثير 309/1، 572/2، 42/3،
127/2، 435، 570، 344/1، 138/2، وتفسير السعدي 313/1، 686/7، 381/2،
397/3، 204/4، 364/6، 356/1، 372/2، وأضواء البيان 187/2، 271/3.

﴿مریم: 93-94﴾ واتا: هرچی دروست کراو له ئاسمانهکان وزه ویدایه له پوژی قیامه تدا نهگه پینه وه بو لای خوی پهرهردگار به مل کهچی و بهندایه تیه وه و دان نان به پهرستراویتی خوی پهرهردگار، وه بی گومان خوی پهرهردگار ئاگای له ژمارهی هه موو بهنده کانیتی و هیچیان له خوی پهرهردگار وون نابن .

وه له تهواوهتی مولک و دهسه لآت و گه وره بی خۆیه تی که شه فاعهت و تکارکردنی هیچ کهس سوودی نییه تا خۆی پینگه ی پئی نه دات، هه موو خاوهن پله و پایه و تکارکاران بهنده ی خوی پهرهردگارن، ناتوانن شه فاعهت و تکار بکه ن تا پینگه یان پئی نه دات، وه خوی پهرهردگار پینگه به هیچ کهس نادات تا شه فاعهت و تکار بکات تا خۆی لپی پازی نه بیئت، وه زانیاری و عیلمی خوی پهرهردگار ده وره ی هه موو بونه وهرانی داوه، وه هیچ کهس نیت ناتوانیت ئاگای له زانیاری و عیلمی خوی پهرهردگار هه بیئت مه گه ر کهسانیک خۆی ئاگاداریانی کرد بیته وه (وهک پیغه مبه ران صلواته علیه وسلم) وه هر له گه وره بی خۆیه تی که کورسییه که ی هیئنده ی ئاسمانه کان و زهوی فراوانه، وه ئاسمانه کان و زهوی پاراستوو به هه موو بونه وهرانه وه که تیایدان، وه پاراستنیان هیچ بارگرانی و قورسی نییه به لای خوی پهرهردگاره وه، به لکو ژور سوک و ئاسانه به لایه وه، سه رکه وتوو زاله بو ئه نجام دانی هر کاریک که خۆی ویستی لییه تی، به رزو بلنده به زاتی خۆی به سه ر دروست کراوه کانیدا، وه به رزو بلنده به گه وره بی و سیفاته کان، ئه و خوایه به رزو بلنده ی که سه رکه وتوو بلنده به سه ر هه موو دروست کراوه کانیدا وه هه موو دروست

کراوه کانی مل که چ بوونه بوی ، نه و خوییه ی که هه موو سیفاتییکی گه وره بی و به رزی هه یه ، وه نه وه ی به لگه بیټ له سهر بوونی نه م هه موو سیفاته به رزو گه ورانه بو خوی په روه ردگار فه رموده ی خوی په روه ردگار که فه رمویه تی:

﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴾ (البقرة: ۲۵۵) ﴿ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

الْحَيُّ الْقَيُّومُ ﴾ واتا: خوی په روه ردگار نه و خوییه که هیچ په رستراویکی حه ق و راستی تر نییه جگه له خوی . ﴿ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ﴾ خوییه که نه خه وو نه خه وه نوسکی نایباته وه ، نه وه ش له ته واوی گه وره بی و به ده سه لاتییه تی که هه میشه به ناگایه . ﴿ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ﴾ خوییه که هه رچی مولک و سامان و ده سه لاتی ناسمانه کان و زهوی هه یه هی خوییه تی . ﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ کی هه یه تکاوشه فاعهت بکات له لای تا نه و رازی نه بیټ و ریگهی پینه دات؟ ﴿ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ﴾ خوی په روه ردگار خوییه که زانیاری ته واوی هه یه و ناگای له هه موو نه و شتانه ی که پروویان داوه یان پروویان نه داوه هه یه ، وه ناگای له هه موو هه لئس و کهوت و جو له ی سهره تاو کو تاو نه یینی و ناشکرای هه موو بهنده کانی

هیه . ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ هیچ کهس له دروستکراوه کانی زانیاریان نیه به زانیاری خوی په روهردگار مه گره نه وهی خوی بیه ویت فیریان بکات (وهک وهی بؤ پیغه مبه ران (علیهم الصلاة والسلام). ﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا﴾ کورسی خوی په روهردگار فراوانی و گوره یی به نه ندازهی فراوانی ناسمانه کان و زه و ییه، به ریوه بردن و پاراستنیان لای خوی په روهردگار هیچ قورسی و گرانیه کی تیدا نییه . ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ خوی په روهردگار زور بلندو به رزو گوره یه .

2- خوی په روهردگار نه و په رستراوه یه که هه موو شتیک مل که چن بؤ دهسه لات و گوره ییه که ی، وه هه موو دروست کراوه کان به گشتی: بی گیان و ناژهل و مروّف و جنوکه و فریشته کان گهردن که چ و خو به دهسته وه داون بؤ خوی په روهردگار، هه روهک خوی په روهردگار فهرمویه تی: ﴿وَلَهُ أَسْمَاءٌ مِّنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾ (آل عمران: ۸۳) و اتا: نه وهی له ناسمانه کان و زه ویدایه ته سلیمی خوی په روهردگار بوونه و له ژیر دهسه لاتی نه ودان جا به خوشی و حه زی خوین بیت یان نا ، موسلمان به دل و لاشه ی ته سلیمی خوی په روهردگار بووه و بی باوه پیش به لاشه ته سلیمی خوی په روهردگار بووه، وه له پوژی قیامه تدا که رانه وه ته نها بؤ لای خوی په روهردگار .

3- خوی په روهردگار نه و په رستراوه یه که هه موو سودو قازانچ و زیانیکی به دهسته، نه گره هه موو دروست کراوه کانی خوی په روهردگار کو

ببنه وه تا سود به یه کیک له دروست کراوهکانی بگه یهنن ناتوانن سودو قازانجی پی بگه یهنن مه گهر خوی پهروهردگار بوی نوسیبت تا نه و سودهی پی بگات، وه نه گهر هه موو دروست کراوهکانی کو ببنه وه تا زیانیک به یه کیک له دروست کراوهکانی بگه یهنن ناتوانن زهره رو زیانی پی بگه یهنن (نه گهر بچوکتزین زیانیش بیت) گهر خوی پهروهردگار ویستی لی نه بیت نه و زیانه ی پی بگات: ﴿وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنَّ يُرَدِّكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴾ (یونس: ۱۰۷)

(یونس: ۱۰۷) واتا: توئی پیغه مبهه (ﷺ) نه گهر خوی پهروهردگار بیه ویت توشی نارپه حه تیه کت بکات هیچ کهس ناتوانیت له سه رتی لابه ریت تهنها خوی نه بیت، وه نه گهر بیه ویت توشی خپرو خوشیه کت بکات هیچ کهس ناتوانیت و ریگر نییه له به رامبهه فه زلی خوی پهروهردگارا، خپرو به ره کهت نه ریژیت به سه ره هر که سیک له بهندهکانی که خوی ویستی لییه تی، وه خوی پهروهردگار لیخوش بوو به به زه ییه بو نه و که سانه ی که ته وبه نه کهن و نه گهر پینه وه بو لای با کاتی خوی چه ندیک تاوانیان کردبیت و هاوه لیشیان بو بریاردابیت .

4- خوی پهروهردگار نه و خوی به دهسه لاتیه که دهسه لاتی به سه ره هر هه موو شتی کدا هه یه ، هیچ شتی ک بی دهسه لات و بی توانای ناکات، هه روه ک فه رمویه تی: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ، كُنْ فَيَكُونُ ﴾ (یس: ۸۲)

(یس: ۸۲) واتا: بریارو فه رمانهکانی خوی پهروهردگار وایه کاتیک بیه ویت هه ر شتی ک بکات پیی بفه رموی ببه یه کسه ره نه بیت. خوی پهروهردگار نه و

خواییه که عیلم و زانیاریه که ی ده وره ی هه موو شتیکی داوه و له هه موو نهینی و شارواه کان ناگاداره: ئه وه ی که پووی داوه و ئه وه ی که ئیستا پوو ئه دات، وه ئه وه ی که هیشتا پووی نه داوه ئه گهر پوو بدات به چی شیوه یه ک ئه بیته له هه ر هه مووی ناگاداره و عیلمی پییان هه یه .⁽¹⁾

خوای په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي

السَّمَاءِ ۝ (آل عمران: ۵) واتا: بی گومان خوای په روه ردگار هه چ

شتیکی لی وون نابیت نه له ئاسمانه کان و نه له زه ویدا. وه هه روه ها

فه رمویه تی: ﴿ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا

أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ۝ (یونس: ۶۱) واتا:

په روه ردگاری تو هه چ شتیکی لی وون نابیت و شارواه نییه لای نه له

ئاسمانه کان و نه له زه ویدا ئه گهر ئه وشته به کیشی دهنکه گهر دیله یه ک بیته

یان بچوکر یان گه وره تریش بیته هه مووی نوسراوه و دیاری کراوه له

کیتابیکی دیاری کراودا که (لوح المحفوظ) هه. وه هه روه ها فه رمویه تی: ﴿

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ

مِنْ وَرْقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلْمَتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي

كِتَابٍ مُبِينٍ ۝ (الأنعام: ۵۹) واتا: کللی نهینیه کان لای خوای

په روه ردگارن و هه چ که س نایان زانیته تهنها خو ی نه بیته، وه هه موو ئه و

شتانه ی که دیارن و بهرچاون له ووشکانی و دهریاکاندا خوی پهروهردگار دهیان زانیت و ئاگای لییانه، وه هیچ گه لا داریک له دهشتایی و ناو شارو دئییه کاندا ناوهریت خوی پهروهردگار دهیان زانیت و ئاگای لییانه، وه هیچ دهنکه دانه ویله یه ک نییه له ناو جهرگه و تاریکیابه کانی زه ویدا ئیلا خوی پهروهردگار عیلم و زانیاری پیی هه یه که چۆن ئه پرویت و چهند ئه پرویت، وه هیچ وشکایی و ته رایه ک نییه، وه هه موو ئه و شتانه ی که بوونه و پرویانداوه یان هیشتا نه بوونه و پرویان نه داوه گهر بین و پروو بدن چۆن ئه بن خوی پهروهردگار ئاگای له هه موویان هه یه و له کیتابیکی دیاری کراودا که (لوح المحفوظ) هه نویییتی که ئه بی چۆن بین و پروو بدن. خوی پهروهردگار نوییانیی له کاتیکدا هه موویان ئه زانیت له بهر گه وره یی و گرنگیه که ی، و اتا : بزائن ئه وه ی پاداشت و سزای تیدا نییه هه مووی نوسراوه ئه ی ئه بی ئه و کارانه ی که پاداشت و سزایان تیدایه چۆن نه نوسرابیت؟⁽¹⁾ وه هه روه ها فه رمویه تی : ﴿ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (الانفال: ۷۵) و اتا: خوی پهروهردگار عیلم و زانیاری به هه موو شتیک هه یه .

گومانی تیدانییه هه ر که سیك ئه م سیفاتانه و سه رجه م سیفاته به رزو پیروژو گه وره کانی خوی پهروهردگاری ناسی ئه و کاته تهنها خوی پهروهردگار به تاك و تهنها ده په رستیت و هاواری بو ده کات و پشتی پی ده به ستیت، چونکه تهنها ئه و په رستراوی تاك و تهنها و راسته قینه یه و شایسته ی ئه وه یه که هه موو جو ره کانی په رستن تهنها بو ئه و ئه نجام بدریت .

(1) بروانه : تفسیر القرطبی رحمه الله تعالی (5/7) .

به‌شی سی‌یهم : تکا کردن (الشفاعة)

یه‌که‌م: تیگه‌یشتن له ووشه‌ی (الشفاعة) له زمانه‌وانیدا: یقال شفیع الشيء: ضمّ مثله إلیه، فجعل الوتر شفعا⁽¹⁾. ئەوتریت شفیع الشيء : واتا : هاوشیوه‌ی دایه پالی و له تاکیتییه‌وه کردی به جوت .

وه (الشفاعة) له زاراوه‌ی شه‌ردا: واتا: ئەوه‌یه که‌سیک بکریته ناوه‌ندو تکاکار به ئومیدی سود پی‌گه‌یاندن و لابردنی ناخۆشی و نارچه‌تی و زیان⁽²⁾.

له دانایی و لیزانی بانگه‌واز کردنی ئەو که‌سانه‌ی که دلی خۆیان په‌یوه‌ست کردووه به‌غیری خوی په‌روه‌ردگاره‌وه و داوای شه‌فاعه‌تیان لی ئەکه‌ن ئەوه‌یه بۆیان پوون بکریته‌وه که شه‌فاعه‌ت کردن ته‌نھا مولکی خوی تاکو ته‌نهایه: ﴿ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ (الزمر: ٤٤) واتا: ئەهی پیغه‌مبەر (ﷺ) بلی شه‌فاعه‌ت هه‌مووی هی خوی په‌روه‌ردگاره، مولک و سامانی ئاسمانه‌کان و زه‌وی هی خۆیه‌تی، پاشان له قیامه‌تا گه‌پانه‌وه‌تان بۆ لای خوی په‌روه‌ردگاره و لیپرسینه‌وه‌تان له گه‌لدا ده‌کات له‌سه‌ر کرده‌وه‌کانتان .

(1) بروانه : القاموس المحيط، باب العين، فصل الشين ص947، والنه‌ایة فی غریب الحدیث، 485/2، والمعجم الوسیط 487/1.

(2) بروانه : شرح لمعة الاعتقاد للشیخ محمد صالح العثیمین ، ص 80 .

دوووه: وه لآمی ئه و که سانهی که دلی خویمان په یوه ست کردووه به غیری
خوای په روهردگار هوه و داوای شه فاعه تیان لی ئه که ن به چند ووته یه کی
لیژانانه ئه دریتته وه :

1. دروست کراو (المخلوق) وه کو خوای په روهردگار نییه، هه رکه سیك
بلیت: پیغه مبه ران و(عليهم الصلاة والسلام) پیاو چاکان و فریشته کان لای خوای
په روهردگار ریزو پله و پایه ی به رزیان هه یه شه فاعه تمان بو ده که ن لای خوای
گه وره هه ر وهك چۆن که سیك بیه ویت بجیتته لای سه رۆك و ده سه لاتداران
ده بیت له ریگه ی ناوداران و جیگره کان و وه زیره کان وه بیت و ئه وان بکه نه
ناوهند تا کاره کانیا ن بو جی به جی بکریت؟ ئیمه ش داوا له پیاو چاکان و
خاوه ن ریزو پله و پایه به رزه کان ئه که ی ن تا تکامان بو بکه ن لای خوای
په روهردگار، به راستی ئه م ووته یه به تال ترین و پوچه ل ترین ووته یه، له بهر
ئه وه ی خوای گه وره و خاوه ن ده سه لات و گه وره ی هه موو پاشا کانی لیک
چواندووه به ده سه لاتداره کان که پیو یستیان به ده م سپی و جیگرو وه زیر
ده بیت بو ته واو کردنی مولک و به ریوه برنی کاره کانیا ن و جی به جی کردنی
هیزو ده سه لاتیا ن چونکه به بی ئه وان کاره کانیا ن ناروات .

بو یه ناوه ند و واسته نه نیوان سه رۆك و ده سه لاتدار و خه ئکیدا له یه کیك له م سئ
رووه وه یه :

یه که م: یان ئه وه تا ئه و ناوه ند و واستانه یان بو ئه وه یه تا حالی ئه و
که سانه یان پی پابگه یه نن که نایانناسن .

دووهم: يان ئه وه تا ئه و سه رۆك و پاشا و ده سه لاتدارانه بى ھىزو بى ده سه لاتن له به رپوه بردنى ژير ده سه تى كانياندا بويه له بهر بى ھىزى و بى ده سه لاتيان ئه بى ھەر يارمه تيدەرو جيگريان ھەبىت .

سىيەم: يان ئه وه تا ئه و سه رۆك و پاشا و ده سه لاتدارانه نا يانه ويىت يارمه تى ژير ده سه تى كانيان بدەن و چا كه يان له گەلدا بكن، به لام كاتىك تىكا كاريك قسه يان له گەلدا بكات و ئامۆزگاريان بكات تا يارمه تى ژير ده سه تى كانيان بدەن، ئه وانيش دلان نەرم ببىت و ھەستيان بجوليت و پىويستيه كانيان بو جى به جى بكات .

خوای پەروەردگار وە کو ھىچ يەك كىك له به نده بى ھىزه كانى نييه، گە و رە و بەرزو بلنڊە ھىچى لى شاراوە نييه، بى پىويستە له ھەموو دروست كراو ھە كانى ، زياتر به سۆزو به بەزە ييه له داىك كىك بە رامبەر به مندالى خوى ، و ھەروون و ئاشكرايه كه تىكا كاران لای سه رۆك و پاشا و ده سه لاتدارانى دونيا جارى وا ھە يه خويان و ھەكوسە رۆك و پاشا و ده سه لاتداران مولك و ده سه لاتى سە ربه خويان ھە يه، وە جارى وا ھە يه شە ريكن له گە لى اندا، وە جارى وا ھە يه تىكا كاران يارمه تيدەرو جيگريانن، بويه كاتىك سه رۆك و پاشا و ده سه لاتداران تىكا تىكا كاران قە بول ئە كە ن له بهر يە كىك له م سى ھۆكاره يه :

- 1- جارى وا ھە يه پىويستيان بە و ناو ھندو تىكا كارانە ئە ببىت .
- 2- وە جارى وا ھە يه له ترساندا تىكا كاران قە بول دە كە ن .
- 3- وە جارى وا ھە يه له بەر پاداشتى چا كه يانە .

بۆیه تکای تکاکاران هه نندیکیان له لای هه نندیکیان له م جورانه یه ، ههچ کهس تکای کهس وه رناگریت و قه بولی ناکات یان ئومیدیکی پییه تی یان له ترساندایه (ئه مه له نیوان به نده کاندایه)، به لام خوای پهروهردگار نه ئومیدی به ههچ کهسیکه و نه له ههچ کهسیکیش ئه ترسی و نه پیویستی به ههچ کهسیکیشه⁽¹⁾، بۆیه خوای پهروهردگار هه موو جوړه دل په یوه ست بوونیکی به غهیری خوئی بنپرکردوو و ناشیاوی و نادروستی پوون کردۆته وه، ههروهک فهرمویه تی: ﴿ قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيْهِمَا مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُمْ مِّنْهُم مِّنْ ظٰهِرٍ ﴿۲۲﴾ وَلَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهٗ اِلَّا لِمَنْ اٰذِنَ لَهُ، حَتّٰى اِذَا فُرِعَ عَنْ قُلُوْبِهِمْ قَالُوْا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوْا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ ﴿۲۳﴾ ﴾ (سبأ: 22-23) واتا: ئه ی پیغه مبهر (صلوات الله علیه) به هاوول بریاردان بلی: بپارینه وه و هاوار بکه ن بۆ ئه و په رستراوانه ی که جگه له خوای پهروهردگار ئومیدتان پییا نه که سودو قازانجتان پی بگه یه نن و زیانتان لی دوور بخه نه وه، ئاگاداربن ئه و په رستراوانه (جگه له خوای پهروهردگار) به ئه ندازه ی دهنکه گه ردیلک مولک و دهسه لاتی سه ربه خوئیان نییه نه له ئاسمانه کان و نه له زه ویدا، وه نه به شه ریکایه تیش مولک و دهسه لاتیان هه یه له ئاسمانه کان و زه ویدا، وه خوای پهروهردگار ئه و په رستراوانه ی نه کردۆته یارمه تیده ری خوئی تا یارمه تی بدن و کاره کانی بۆ به پۆیه بهرن، وه تکاکردن و شه فاعهت کردنی ههچ کهسیک سودی نییه لای

(1) بروانه : فتاوی ابن تیمیة 126/1-129.

خوای پهروهردگار مه‌گەر خوای پهروهردگار خوای پهروهردگار خوی ریگه به کهسانیک بدات تا شه‌فاعت بکه‌ن، ﴿ حَقَّ إِذَا فُرِّعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴾ ﴿٢٣﴾ بۆ پوون بونه‌وه‌ی ته‌فسیری ئەم نایه‌ته بروانه (تفسیر القرآن العظیم، للإمام ابن کثیر "رحمه الله تعالی" 707/3، یان هه‌ر ته‌فسیریکی تر).

ئەم نایه‌ته پیروژه هه‌موو ئەو ده‌رگایانه‌ی به‌سه‌ر پووی هاوول بریاردانه‌راندان داخستوو که لیه‌وه توشی هاوول بریاردان بوونه بۆ خوای پهروهردگار به جوانترین داخستن و ریگری لی کردن، که سیک کاتیک دلی په‌یوه‌ست ده‌کات به په‌رستراویکه‌وه و ئومییدی سوودو قازانجی پیی هه‌بیته: ئەبیته ئەو په‌رستراوه‌ی خاوه‌نی هه‌موو هۆکاریکی سوود گه‌یاندن بیته به‌و که‌سه‌ی که ده‌یه‌رستیت، یان ئەبیته شه‌ریکی خاوه‌ن مولکه‌کان بیته، یان ئەبیته پشت و وه‌زیرو یارمه‌تیده‌ری ئەو په‌رستراوه‌ی بیته، یان ئەبیته خاوه‌نی پله‌و پایه‌و ریژ بیته تا تکا بکات لای (خوای پهروهردگار)، وه ئەگه‌ر ئەم چوار کاره‌ له هه‌یچ پویه‌که‌وه نه‌بوون (له‌و په‌رستراوانه‌دا) ئەوکاته هۆکاری شیرک بریاردان نامینیت و بن بر ئەبیته. (1)

(1) بروانه: التفسیر القیم، لابن القیم ص 408.

تگا کردن دوو جـۆره:

جۆری یه کهم: شه فاعه تیکی شهرعی و جیگیر کراو به قوئان و سوننهت ئه وه یه

که تهنها داوا له خوای پهروهردگار ده کریت ، ئه ویش دوو مهرجی هه یه:

مهرجی یه کهم: ئه بی خوای پهروهردگار ریگه بدات به شه فاعه تکار تا شه فاعه ت

بکات، چونکه هیچ کهس له خۆیه وه ناتوانیت شه فاعه ت بکات به بی ئیزنی

خوای گه وره ، وه ک چۆن شه فاعه ت لای سه رکرده و ده سه لاتداران ده کریت:

﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ (البقرة: ۲۵۵) واتا: کی هه یه

شه فاعه ت بکات لای خوای پهروهردگار ئیلا به ئیزنی خۆی نه بییت؟!

مهرجی دووه می شه فاعه تی شهرعی ئه وه یه: ئه و که سه ی که شه فاعه تکار

شه فاعه تی بۆ ئه کات دوا ئیزنی خوای پهروهردگار ، ده بی که سیك بییت خوا

بییه و بییت شه فاعه تی بۆ بکریت و پازی بییت له قسه و کرده وه ی (واتا:

خوای پهروهردگار پازی بییت له شه فاعه تکارو شه فاعه ت بۆ کراو) ، هه روه ک

خوای پهروهردگار فه رمویه تی: ﴿ وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ

خَشِيَّتِهِ مُشْفِقُونَ ﴾ (الانبیاء: ۲۸) واتا: فریشته کان شه فاعه ت نا که ن و

ناتوانن مه گه ر بۆ که سیك که خوای پهروهردگار خۆی لی پازییه (یه کخوا

په رست بییت).

وه ههروهها فهرمویه تی: ﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ﴾

قَوْلًا ﴿١٠٩﴾ (طه: ١٠٩) واتا: لهو پۆژهدا که پۆژی قیامه ته شه فاعهت کردن سودی نییه تهنها بۆ ئه و کهسه نه بیئت که خوی پهرهردگار ئیزنی داوه تا شه فاعهت بکات وه له ووته که ی "واته له شه فاعهت کردنه که ی" رازییه . وه ئه وانه ش که خوی پهرهردگار لییان رازییه (پیغه مبه ران و (علیهم الصلاة والسلام) پیاوچاکان و فریشته کانن) .

جوژی دووه: شه فاعه تی نه فی کراو و ناشه رعی و شیرکی: ئه وه یه که داوای شه فاعهت له غهیری خوی پهرهردگار بکریت که جگه له خوی پهرهردگار هیچ کهس دهسه لاتی نیه به سه ر ئه و کاره دا، یان شه فاعهت کردن به بی ئیزن و پازی بونی خوی پهرهردگار، یان شه فاعهت کردن بۆ بی باوه ران و موشریکان (ئهم شه فاعه تانه یان شیرکن یان پیگری لیکران و نابیت بکرین) ههروهک خوی پهرهردگار فهرمویه تی: ﴿فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّفَاعِينَ﴾ (٤٨)

(المدثر: ٤٨) واتا: شه فاعهت و تکا کردنی شه فاعهت کاران هیچ سودی نییه بۆ بی باوه ران و موشریکان . به لام لیژهدا شه فاعهت کردنی پیغه مبه ر (صلواته) بۆ مامی که (أبو طالب) ه تا خوی پهرهردگار لیی خوش بی، خوی پهرهردگار لیی خوش نه بوو به لکو سزای له سه ر سوک کرد، ئه مه مه سه له یه کی جیاوازه ، بۆ زیاتر ناگادار بوون له م باسه

بپروانه. (1)

3- به لگه هینانه وه له سهر دروستیتی داوای شه فاعهت له غهیری خوی پهره ردگار به به لگه ی فرموده کان ویه کدهنگی زانایان، نه خیر نه پیغه مبهری خواو (علیه السلام) نه پیغه مبهرانی (علیه السلام) پیش ئه ویش به شه رعییان دانه ناوه که هاوار بو فریشته کان و پیغه مبهران و (علیه السلام) پیاوچاکان بکریت و داوای شه فاعه تیان لی بکریت، وه هیچ یه کیک له هاوه له به ریزه کانی پیغه مبهر (علیه السلام) و شوین که توانیان به چاکی ئه م کاره یان نه کردووه، وه هیچ یه کیک له پیشه وایانی ئیسلام و هر چوا ئیمامه به ریزه کان (ئیمامی شافعی و ئیمامی مالیک و ئیمامی ئه بو حنیفه و ئیمامی ئه حمه د "ره حمه تی خویان لی بیت") ئه م کاره یان به باش نه زانیوه، وه هیچ یه کیک له زانایانی مجتهد که پشت به قسه ی ببه ستریت له دیندا، وه هیچ یه کیک له زانایان که گرنگی بو قسه ی دابنریت له مه سائیلی یه کدهنگی زانایاندا ئه م کاره یان نه کردووه و به باشیان نه زانیوه، سوپاس بو ئه و خوییه ی که به لگه کانی پوون و ئاشکراو سه پینراوه به سهر به نده کانیدا. (2)

(1) البخاری مع الفتح، مناقب الأنصار، باب قصة أبي طالب 193/7، برقم 3883، ومسلم، کتاب الإيمان، باب أهون أهل النار عذابًا، 195/1، برقم 211.

(2) بپروانه: فتاوی ابن تیمیة 112/1، 158، 14-399/414، 108-165/1، 14-380/380، 160-166/1، 195، 228، 229، 241، ودره تعارض العقل والنقل، له، 147/5، وأضواء البيان 137/1.

به خشهرو رژینهری نیعمهتهکان تهنها نهوه شایستهی پرستن بیت

یهکک له لیزانی و دانایی بانگهواز کردنی کهسانی هاوہل بریاردهران بو پرستنی خوی پروهردگار بهتاک و تهنها نهوهیه چاوهکان و دللهکانیان به ناگا بینیتهوه بهرامبر نهوه هموو نازو نیعمهت و بهخششه نهینی و ناشکراو دینی و دونیاییهی خوی پروهردگار، بهراستی خوی پروهردگار هموو جوړه نیعمهتیکی بهسهر بندهکانیدا پژاندووه، ههر وهک فرمویهتی: ﴿ وَمَا بِكُمْ مِّنْ نَّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ﴾ (النحل: ۵۳) واتا: ههرچی نازو نیعمهتیک بهسهر نیوهوه ههیه همووی له لای خوی پروهردگار هوهیه. وه نهه گهردونه و نهوهشی تیایدایه له دروست کراوهکانی ژیر دهسته و ژیر باری کردووه بو مروقهکان .

خوی پروهردگار نهوه نازو نیعمهتانهی که بهخششیویتی بهبندهکانی بوی پوون کردوینهتهوه له چاکه و فزل و گهورهیی خوی بهخششیویتی پییان، وه ههر نهوه شایستهی پرستن بیت، لهو نیعمهتانهی که خوی پروهردگار بهبندهکانی بهخششیه نهمانه:

یهکهه: به شیوهی گشتی ههرچی نازو نیعمهت ههیه هی خوی پروهردگار بهسهر بندهکانیهوه ، ههروهک فرمویهتی: ﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ﴾ (البقرة: ۲۹) واتا: خوی گهوره نهوه خوییه که ههرچی نازو نیعمهتیک ههیه له سهر زهویدا بو نیوهی دروست کردووه .

وه فهرمویه تی: ﴿ اَلَمْ تَرَوْا اَنَّ اللّٰهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَهْرًا وَّباطِنًا ﴾ (لقمان: ۲۰) واتا: ئایا ئیوه نابینن خوی پورهردگار هرچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه بۆتانی ژیر دهسته و ژیر باری کردوه ، وه نازو نيعمه ته ئاشکراو نادياره کانی به سه ردا پړاندوون . وه ههروه ها فهرمویه تی: ﴿ وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّنْفَكِّرُوْنَ ﴾ (الجاتیه: ۱۳) واتا: ئه وه ی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه موویان خوی پورهردگار بۆتانی ژیر دهسته و ژیر بار کردوه ، له وکارانه دا به لگه و نیشانه ی دهسه لات و گه وره یی خوی پورهردگاری تیدایه بۆ که سانیک که بیر له دهسه لات و گه وره یی و نازو نيعمه ته کانی خوی پورهردگاری بکه نه وه . ئه و نيعمه تانه ی که خوی پورهردگار به سه ر بهنده کانی دا پړاندویه تی هه موو جوړه نيعمه ته کان ئه گریته وه: ئاشکراو ناديارو ههست پی کراوو ههست پی نه کراوه کان ، هه موو ئه وانه ی له ئاسمانه کان و زه ویدان ژیر بارو مل که چ کراون بۆ مرۆقه کان، ئه و نيعمه تانه هه موو شته گه وره کانی ناو ئاسمانه کان و زه وی گرتۆته وه که خوی پورهردگار تییاندا دروستی کردوه وهک: خۆرو مانگ و ئه ستی ره جیگیر و نه جولاوو جولآوه کان و شاخ و ده ریاو پوباره کان و هه موو جوړه ناژه لان و دارو درهخت و به روبومه کانیان و جوړه ها کانه کان و جگه له مانهش که هه موویان له بهرژه وهندی مرۆقه کاندان، ئه و شتانه ی که له پیویستیه کانی مرۆقن و سو دوو له زه تیان لی وه رئه گرن .

هموو ئه مانه به لگهن له سه ر ئه وهی که خوی پهره ردگار په رستراوی تاک و تهنه یه و هیچ په رستن و مل که چی و خوشه ویستیه ک نییه ئیللا بۆ ئه و نه بیئت، ئه مه ش به لگه یه کی عه قلیه و (که مروقه کان به بیرکردنه وه و ژیریان ئه گهنه ئه و قه ناعه ته ی که خوی پهره ردگار په رستراوی تاک و تهنه یه و هیچ په رستن و مل که چی و خوشه ویستیه ک نییه ئیللا بۆ ئه و نه بیئت) هیچ دوو دلای و گومانی تیدا نیه که خوی پهره ردگار حه قه و ئه وهی له غه یری ئه و هاوارو په رستنی بۆ ئه کرسی به تال و پوچه لن⁽¹⁾، هه روه ک خوی پهره ردگار فه رمویه تی: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾ (لقمان: ۳۰) و اتا: به راستی هه ر ئه و خوی پهره ردگار په رستراوی حه ق و راسته قینه یه، وه ئه و په رستراوانه ی که جگه له خوی پهره ردگار هاواریان بۆ ئه کرسی هه موویان ناشایسته ن تا په رستنیان بۆ بکریت، وه به راستی خوی پهره ردگار خویه کی زۆر به رزو بلندو گه وره یه .

(1) بروانه : تفسیر البغوي 59/1، 72/3، وابن کثیر 451/3، 149/4، والشوکاني 60/1، 420/4، والسعدي 69/1، 161/6، 21/7، وأضواء البيان للشنقيطي 253-225/3.

دووهم: به شیوهی وردهکاری هموو نازو نیعمه ته کانی له لای خوی

په روه دگار هون ، هه روه ک خوی په روه دگار فه رمویه تی: ﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنْ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا

لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ ۗ وَسَخَّرَ لَكُمْ الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾

وَسَخَّرَ لَكُمْ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾ وَءَاتَاكُمْ

مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا ۗ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ

لَظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾ (ابراهیم: 32-34) واتا: خوی گه وره نه و خوییه

که ئاسمانه کان و زهوی بۆ دروست کردون و له ئاسمانه وه ئاوی بۆ

دابه زاندون (باران و به فرو ته زره) که به هوییه و جهوره ها دانه ویله و میوهی بۆ

پواندون پیی که خوراکه بۆ ئیوه ، وه که شتی بۆ ژیر بارو مل که چ کردون وه

پوباره کانی بۆ مل که چ کردون⁽¹⁾، وه خور مانگی بۆ مل که چ کردون

که به رده وام دین ده چن بی هیچ دواکه وتن و ماندوو بوئیک، وه شه وو روژی بۆ

مل که چ کردون تا به به رده وامی بین و بچن و شوینی کردنی کارو کاسبی و

⁽¹⁾ موسلمانن خۆشه ویست ئه م ئایه ته پیروژه گه وره یی ده سه لاتی خوی په روه دگارمان بۆ

ده رده خات له کاتیکیا پوبارو ده ریاکانی بۆ مل که چ کردوین تا بتوانین به مه به سستی خومان

جهوره ها که شتی و پاپۆری به ناودا بیندین و به رین گهر کیشیشیان هه زاران کیلو گرام زیاتر بیست ،

به لام گهر ته نها یه ک ده رزیه که یان پارچه ئاسنیک که کیشی نه گاته ته نها نیو گیلو گرامیش ژیر

ئه که ویت و خوی به سه ریه وه ناگریت ، بۆیه گهر خوی په روه دگار پوبارو ده ریا و ئاوه کان مل

که چ نه کات بۆ خزمه تی مروغه کان تا بتوانن کاری خویانی تیدا نه نجام بدن ئه وه هه رگیز که سنیک

نه یده توانی بچیته ناو پبارو ده ریاکانه وه .

هوانه وهی ئیوه بیّت، وه ئه وهی ئیوه داواتان کرد بیّت (جا به زمانتان داواتان کرد بیّت یا حالتان ئه وه بخواریت) و پیویستان پیی بیّت وئه وهی داواتان نه کرد بیّت بومان مل که چ کردوون و پیمان به خشیون، وه ئه گهر بتانه وی نازونیمه ته کانی خوی په روه ردگار بزمیرن و دیاری بکن هرگیز ناتوانن، به راستی مروّف (کافران و موشریکان) سته م کارو بی باوه پن به رامبه ر خوی په روه ردگارو ئه و نیعمه ته ی که پیی به خشیون .

وه ههروهها خوی پورهردگار پاش ئه وهی کومه لئی نازونیعمه تی خوی باس کردووه ، فهرمویه تی: ﴿ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفَلَكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾ وَالْقَلَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَسَىٰ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَزًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ وَيَالْتَجِمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾ ﴾ (النحل: 14-

18) ، وههروهها بپوانه: ئایه ته کانی 3-12 له هه مان سورته (. واتا : خوی گه وره ئه و خوییه که ده ریواو پوباره کانی بو ژیربارو مل که چ کردوون تا گوشتی تازه و پاکی ناوی بخون (حوت و ماسی ئه و ناژه له حه لالانه ی که تیایدا ئه ژین) وه ده ریواو پوباره کانی بو مل که چ کردوون تا گه وه ره و مرواری ناوی ده ربهینن و خوتانی پی براژینه وه، ئه و نیعمه تانه ی پی به خشیون تا بگه رین به دوی کارو کاسبی خوتاندا له و کارو بازرگانیه ی که بوتانی حه لال کردووه، وه شوکرو سوپاسی ئه و خوییه بکن که ئه و هه موو نیعمه تانه ی پی به خشیون . ﴿ وَالْقَلَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوَسَىٰ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَزًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ وَيَالْتَجِمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ ﴾ واتا: وه ههروهها له و نیعمه تانه ی که خوی پورهردگاری پی به خشیون ئه و شاخ و چیا به رزو گه ورانه یه تا زه وی جگیره وه ستاو بکات ، وه له زه ویدا وه ک شاخ و

چیابه‌رزو گه‌وره‌کان ئاوه‌کانی بؤدروست کردوون ومل که‌چ کردوون ، وه چهنین رینگای له سه‌رزه‌ویدا بؤ دروست کردون تا له‌م وولات بؤئه‌و وولات برپؤن، وه نیشانه‌کانی وه‌کو شاخه به‌رزو گه‌وره‌و دؤل و شیوه‌کانی بؤ دروست کردوون، وه ئه‌ستیره‌کانی بؤ دروست کردون تا له تاریکایی شه‌ودا رینگه‌ی پییگرنه به‌ر بؤ ئه‌و شوینانه‌ی که خؤتان مه‌به‌ستتانه بگه‌ن پیی. پاشان خوای په‌روه‌ردگار ئاگادارمان ئه‌کاته‌وه له ده‌سه‌لات و گه‌وره‌یی خوئی، وه په‌رستن و عیبادت کردن شایسته‌ی هیچ که‌س و شتی‌ک نییه که ناتوانن هیچ شتی‌ک دروست بکه‌ن ته‌نها بؤ خوئی نه‌بی‌ت، ﴿ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا

تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾

﴿ ئایا: ئه‌و خوایه‌ی که خالق و دروست که‌رو به‌دیهینه‌ره وه‌کو ئه‌وانه وایه که ناتوانن هیچ دروست بکه‌ن؟ بی‌گومان نه‌خیر، وه ئاگادارمان ئه‌کاته‌وه له‌و هه‌موو نیعمه‌ت و چاکه‌یه‌ی که هه‌یه‌تی به‌سه‌ر دروست کراوه‌کانیه‌وه ﴿ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾ وه ئه‌گه‌ر بتانه‌وی نازونیه‌مه‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار بیژمیرن و دیاری بکه‌ن هه‌رگیز ناتوانن، وه خوای په‌روه‌ردگار لیخوش بووه له‌و که‌م ته‌رخه‌مییه‌ی که هه‌تانه به‌رامبه‌رخوای په‌روه‌ردگارو سوپاسی ته‌واوی نیعمه‌ته‌کانیتان نه‌کرددوه گه‌ر گه‌رانه‌وه و ته‌وبه‌تان کردوو گوپرایه‌لیتان کرد، وه (رَحِيمٌ) به‌به‌زه‌بییه و سزاتان

نادات پاش تہوبہ کردن و گہرانہ و ہتان بۆلای .⁽¹⁾ نایا ئہ و خواہیہی کہ ئہ و
 ہموو نیعمت و شتہ سہرسورہینہ رانہی دروست کردووہ و ہکو ئہ وانہی کہ
 ہیچیان دروست نہ کردووہ و ناتوان؟ ئہ وہی کہ زانراو بر اوہیہ ئہ وہیہ ہیچ
 بہندہ یہ کہ لہ بہندہ کانی خوا ناتوانیت ئہ و نیعمہ تانہی کہ خوا پیی بہ خشبوہ
 بیژمیڑیت گہر نیعمہ تی دروست کردنی یہ کہ ئہ ندامیکی لاشہی بیت یان
 ہستیاریک لہ ہستیارہ کانی بیت، گہر ئہ وہ نہ توانیت ئہی چۆن ئہ توانیت
 ہموو نیعمہ تہ کانی لاشہی بژمیڑیت؟ یان چۆن ئہ توانیت ئہ و ہموو
 نیعمہ تانہی کہ لہ ہموو کات و ساتیکدا و لہ ہموو

جۆریک بہ سہریہ وہیہ تی بژمیڑیت؟⁽¹⁾ پاش ئہ مہ کہ سیکی ژیرو ہۆشمہند
 تہنہا ئہ وہندہی بۆ ماوہ کہ خوای پەرور دگار بہ تاک و تہنہا بپہرستیت و
 هاوہلی بۆ بریارنہ دات - ئہ و خواہیہی ہموو جۆرہ نازو نیعمہ تیکی بہ سہردا
 رشتووہ - چونکہ ہیچ کہ سیک شایستہی پہرستن نییہ جگہ لہ خوای تاک
 و تہنہا .

(1) بروانہ : تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر ، رحمہ اللہ تعالیٰ ، 745/2 .

(1) بروانہ : فتح القدیر 154/3 ، 110/3 ، وأضواء البیان 253/3 .

بهشی پینجهم: هوکارهکانی هاوول برپاردان بو خوی پهروهردگار

پیغهمبهری خوشه ویست (ﷺ) ناگاداری کردوینه ته وه له هه موو هوکاریک که سه ر ئه کیشیت بو هاوول برپاردان و که وتنه ناوییه وه، وه به جوانترین و پونترین شیوه ئه و هوکارانه ی پون کردوته وه ، له و هوکارانه که باسی بکهین به شیوه یه کی کورت:

زیاده ره وی کردن له پیاوچاکاندا هوکاریکه بو هاوول برپاردان بو خوی پهروهردگار، له و کاته ی پیغهمبهر ئاده م (عليه السلام) دابه زینرایه سه ر زه وی خه لکی هه موویان له سه ر ئیسلام و خوا به تهنها ناسین بوون، ههروه ک ابن عباس (رضی الله عنه) فه رمویه تی: { كان بين آدم ونوح عشرة قرون كلهم على الإسلام }⁽¹⁾ واتا : ماوه ی نیوان پیغهمبهر ئاده م و (عليه السلام) پیغهمبهر نوح

(1) أخرجه الحاكم في المستدرک ، کتاب التاريخ، 546/2، وقال : هذا حديث صحيح على شرط البخاري ولم يخرجاه وواقه الذهبي ، وذكره ابن كثير في البداية والنهاية 101/1، وعزاه إلى البخاري ، وانظر: فتح الباري 372/6.

(علیه السلام) ده سده (1000 سال بوو) بوو خه لکی هموویان له سهر
 ئیسلامه تی و خوا به تهنها ناسین بون. پاش ئه وه خه لکی دلایان په یوه ست
 کرد به پیاوچا کانه وه (له پوی هاوار بوکردن و باوه پبون به وهی گوايه خيرو
 قازانجیان به دهسته یان ئه توانن نه خوشی و نارپه حه تی له سهر خه لک لا بهرن)
 شیرک بلاو بوه وه، بویه خوی په روه ردگار پیغه مبه ر نوحی (علیه السلام)
 نارد تا

بانگی خه لکی بکات بو په رستنی خوی به تاک و تهنها و نه می و ریگری بکات

له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ غهیری خوئی، به لام قه ومه که ی بانگه وازه که یان په تکرده وه و ووتیان: ﴿ وَقَالُوا لَا نَذَرُنَّ ءِالْهَتَكُمْ وَلَا نَذَرُنَّ وَدًا وَلَا سَوَاعًا وَلَا يَعُوْثَ وَيَعُوْقَ وَنَسْرًا ۝۲۳ ﴾ (نوح: ۲۳) و اتا: کاتیک پیغه مبه ر نوح (علیه السلام) بانگی قه ومه که ی نه کرد بۆ په رستنی خوی په روه ردگار به تاک و تهنها و نه هی و پیکری لی نه کردن له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ غهیری خوی په روه ردگار، قه ومه که ی نه یان ووت: واز مه هینن له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ په رستراوه کانتان وه واز مه هینن له هاوار کردن و عیبادهت کردن بۆ (ود و سواع و یغووث و یعووق و نسر). نه مانه ناوی کۆمه لی پیاو چاک بون له قه ومه که ی پیغه مبه ر نوح (علیه السلام)، کاتیک مردن شه یتان کردییه دللی نه و خه لکه وه که ههستن به کردنی په یکه ره کانیان له و شوینانه ی که شوینی کۆبونه وه و دانیشتنیانه، وه ناویان بنینن به ناوی خوینانه وه (و اتا : هه ر بتیک ناوی یه کیک له و چیاو چاکانه ی بۆ دابننن) خه لکه که ش ههستان به نه نجامدانی نه و کاره و په یکه رو بته کانیان دروست کرد، نه و بتانه نه په رستران تا نه وان مردن پاشان عیلم و زانیاری له ناویاندا نه ما و په رستران. نا نه و بت په رستیه هه ر هه موو هوکاره که ی زیاده روه ی کردن بوو له پیاوچاکاندا، چونکه شه یتان بانگه شه نه کات بۆ زیاده روه ی کردن له پیاوچاکاندا وه بۆ په رستنی گۆره کان، وه گومان نه کاته ناو دللی خه لکییه وه نه گه ر بیت و خانوو گۆمه ز به سه ر مردووه کانه وه دروست بکریت نیشانه ی خویش ویستنی پیاوچاکانه، وه کردییه دللیانه وه گوایه پارانه وه لای گۆره کان گیرایه، پاشان له م خاله وه نه یان گوازیته وه بۆ خالیکی تر که نه ویش پارانه وه لییان و

سویند خواردن پییان به خوی پورهردگار، خوی پورهردگار زور له وه گهره تره تا سویندی پی بخوریّت به یه کیك له دروست کراوه کانی، هر کاتیك شهیتان ئه مه ی له لا جیگیر کردن، ئه یان گوازیته وه بو قوناغیکی تر ئه ویش پارانه وه لیان و پهرستنیان و داوی شه فاعهت کردن لیانه، وه گوره کان بکرینه بتیك و پهرده یان به سه ردا ههلبواسریّت و به ده وریدا بسورپینه وه و دهستی پیابخشینن و ماچی بکن و سه ر برینیان له سه ر ئه نجام بدن، پاشان له م قوناغوه وه بو قوناغی چواره م ئه یان گوازیته وه ئه ویش: بانگ کردنی خه لکه بو پهرستنیان و کردنیان به جه ژنگا، پاشان شهیتان وایان لی ئه کات هرکه سیك ریگریان لی بکات بلّیت ئه و کارانه دروست نین پییان ئه لین ئیوه له پیزی پیغه مبه ران و (صَلَاةٌ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) پیاوچاکانتان که م کردوته وه، بویه هرکه سیك ریگریان لی بکات لیی توره ئه بن.⁽¹⁾ بویه خوی پورهردگار ناگاداری کردوینه ته وه که زیاده رپه وی له دیندا نه که یین، وه زیاده رپه وی به گه وره زانین له که سدا نه که یین چ به ووته و چ به کرده وه و چ به بیروباوه ر، وه خوی پورهردگار ناگاداری کردوینه ته وه که دروست کراوه کانی (وه ک پیغه مبه رو (صَلَاةٌ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فریشته و پیاو چاکان) به رز نه که یینه وه له و پله یه ی که خوی پورهردگار پیی به خشیون، ههروه ک خوی پورهردگار فهرمویه تی:

يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ لَا تَغْلُوْا فِیْ دِیْنِكُمْ وَلَا تَقْوْلُوْا عَلٰی اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ اِنَّمَا الْمَسِيْحُ عِیْسٰی ابْنُ مَرْیَمَ رَسُوْلٌ اللّٰهِ وَكَلِمَتُهٗ اَلْقِيْلَهٗ اِلٰی مَرْیَمَ وَرُوْحٌ ﴿۱۷۱﴾

(1) بروانه : تفسیر الطبری 62/29، وفتح المجید شرح کتاب التوحید ص 246.

(النساء: ۱۷۱) واتا: ئەهی ئەهلی کیتاب (مه‌به‌ست پێیان گاوره‌کانن) زیاده‌په‌وی مه‌که‌ن له دینه‌که‌تاندا وه قسه‌یه‌ک مه‌که‌ن به‌رام‌به‌ر خوای په‌روه‌ردگار ته‌نھا حه‌ق نه‌بیت (مه‌لێن خوای په‌روه‌ردگار شه‌ریک یان کوپ یان خیزانی هه‌یه ، به‌لکو تاک و ته‌نهایه‌و شه‌ریک و کوپ و خیزانی نیه، پاک و بئ گه‌ردی بۆ خوای په‌روه‌ردگار له‌هه‌موو که‌م و کوپیه‌ک)، (عیسی کوپی مریم (علیه‌السلام) به‌نده‌و پێغه‌مبه‌ری خوایه (علیه‌السلام) و هه‌چی تر نیه ، وه دروست کراویکه له دروست کراوه‌کانی خوای په‌روه‌ردگار، خوای په‌روه‌ردگار دروستی کرد به‌و ووشه‌یه‌ی که به جبریلدا (علیه‌السلام) ناردی بۆ مریم.⁽¹⁾

﴿وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَىٰ مَرْيَمَ وَرُوحٌ﴾⁽²⁾

2. زیاد په‌وی کردن له پیا‌هه‌لگوتن و له سنور ده‌رچوون، وه پۆچوون له دیندا به شیوه‌یه‌کی ناشه‌رعی: پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) ناگاداری کردوینه‌ته‌وه که له وه‌سفیدا زیاده‌په‌وی نه‌که‌ین و له سنوری به‌ندایه‌تیه‌وه ده‌ری نه‌که‌ین بۆ سنوری خوایه‌تی و په‌رستراویتی، هه‌روه‌ک فه‌رمویه‌تی: ﴿لا تطروني كما أطرت النصارى ابن مریم، فإنما أنا عبد، فقولوا: عبد الله ورسوله﴾⁽³⁾ واتا: زیاد

(1) بۆ زیاتر شاره‌زا بون له ته‌فسیری ئەم ئایه‌تانه‌دا بگه‌رپۆه سه‌ر ته‌فسیره‌کانی قورئانی پیرۆز .

(2) بپروانه ته‌فسیره‌کانی قورئانی پیرۆز به‌ تاییه‌تی (تفسیر ابن کثیر و تفسیر الطبری و تفسیر القرطبي و زاد المسیر) وه جگه له‌م ته‌فسیره‌نه‌ش .

(3) البخاری مع الفتح بلفظه ، کتاب الأنبياء ، باب قوله تعالى : ﴿وَأذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ...﴾ ،

به شان و شه و كه تندا هه لمه دهن و له سنورى به ندايه تيه وه دهرم مه كه ن بؤ سنورى خواهه تى و په رستراوئيتى، هه روهك چؤن گاوره كان زياده روه ويان كرد له (عيساي كورى مريم) (عليه السلام) هه نديكيان ئه و نده زياده روه ويان كرد تيايدا ووتيان خواهه، هه نديكيان ئه لئين كورى خواهه وه بؤچونى تريشيان هه يه تئيدا، بؤيه پيغه مبه ر (ﷺ) فرمويه تى: من تهنها به ندهى خوام، بؤيه دهربارهى من بلئين و باوه رپتان وايبت كه به نده و پيغه مبه رى خوام (ﷺ).

موسلمانى خو شه ويست پيغه مبه رى خوا (ﷺ) به رامبه ر به خواى په روه ردگار تهنها به نده و مرؤفئيكه وه كو سه رجه م مرؤفه كانى تر، به لام به رامبه ر به ئيمه پيغه مبه ريكي (ﷺ) ره وانه كراوه له لاي خواى په روه ردگار وه كه باوه ر پيپوون و شوئيكه وتن و گوپرايه لى كردنى و پيش خستنى فرمانه كانى به سه ر فرمانى مرؤفه كاندا پيويست و واجبه و نيشانه ي باوه ردارى و گوپرايه لى كردنته بؤى، وه باوه ر پينه بون و شوئن نه كه وتن و گوپرايه لى نه كردن و پيش خستنى فرمانى مرؤفه كانى تر به سه ريدا نيشانه ي بئ باوه رى و ئيمان لاوازييه، بؤيه خو شه ويستى پيغه مبه ر (ﷺ) به دهم نابيت به لكو به زيندو و كردنه وهى سوننه ت و ريپازه كه يه تى .

وه هه روه ها فرمويه تى: ﴿إياكم والغلو في الدين، فإنما أهلك من كان قبلكم الغلو في الدين﴾⁽¹⁾ واتا: ئاگادارتان ئه كه مه وه و ئه تان ترسيئم له زياده روه ي كردن و رؤچون له ديندا به شيوه يه كى ناشه رعى، چونكه قه ومانى پيش ئيوه

(1) النسائي، كتاب مناسك الحج، باب التقاط الحصى 260/5، وابن ماجه، كتاب المناسك، باب

له ناو چوون به زیاده ره وی کردن و پوچون له دیندا به شیوه یه کی ناشه رعی و نادرستی .

3- دروست کردنی مزگهوت به سهر گوره وه، وه وینه کیشان تیایدا :
 هوکارن بو هاوئل بریاردان بو خوی په روهردگار ، پیغه مبهری خوا (صلوات علیهم) ناگاداری کردوینه ته وه و نه هی لیکردوین که مزگهوت به سهر گوره کانه وه دروست بکهین و بیانکهین به گورستان، چونکه په رستنی خوی په روهردگار لای گوری پیاوچاکان هوکاریکه بو هاوئل بریاردان بو خوی گه وره، بویه کاتیک دایکانی ئیمانداران أم حبیبه وأم سلمة (رضی الله عنهما) بو پیغه مبهریان (صلوات علیهم) باس کردو ووتیان له ولاتی حه به شه که نیسه یه ک هیه و وینه ی تیایه ، پیغه مبهر (صلوات علیهم) فه رموی : ﴿إِنْ أَوْلَٰئِكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنُو عَلَىٰ قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصُورُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَ، أَوْلَٰئِكَ شَرَّارُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾⁽¹⁾ واتا: نائه وانه که سانین کن کاتی پیاو چاکیکیان تیدا بویه و بمردایه، به سهر گوره که یه وه مزگهوتیان دروست نه کرد، وینه کانیان تیادا دروست نه کرد (نه و کاره یان کردبوو تا شیوه ی پیاوچاکیکیان له پیش چاوبیت وه کو نه وان عیباده تی خوی گه وره بکهن، به لام دوی ئه مان کو مه ل و وه چه یه کی تری بئ عیلم ونه شاره زا هاتن و شهیتان فریوی دان گویه باوو باپیرانی ئیوه ئه م پیاوچاکیکیان په رستوو و هاواریان بویان کردوو، بویه

(1) البخاری مع الفتح، کتاب هل تنبش قبور مشرکی الجاهلیة ویتخذ مکانها مساجد 523/1، 208/3، 187/7، وأخرجه مسلم، کتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب النهی عن بناء المساجد علی القبور 375/1.

پیغه مبه ر خوا (ﷺ) پینگری له و کاره کردوو ه تا سه ر نه کیشیت بۆ هاوئل بریاردان بۆ خوی پروه ردگار ، ئەم فەرموده یه به لگه یه له سه ر حەرامیتی و نادرستی وینەگرتن و کیشانی، ئەوانه ی به سه ر گۆری پیاو چاکانه وه مزگه وتیان دروست ئەکرد، وینەکانیان تیا دا دروست ئەکرد و ئەکیشا خراپترین که سن لای خوی پروه ردگار له رۆژی قیامه تدا .

وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) هه ر له به ر دلسوژی بووه بۆ ئوممه ته که ی کاتیک ئەو نه خو شیه ی سه ره مه رگی پیگه یشت، ئەیفه رموو: ﴿لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ﴾. قالت عائشة (رضي الله عنها): يحذر ما صنعوا⁽¹⁾ واته: نه فره ت و دوری په حمه ت و به زه یی خوی پروه ردگار له سه ر گا ور و جوله که بی ت، گۆری پیغه مبه رانیان (عليهم الصلاة والسلام) کرد بوو به مزگه وت، دایکی ئیمانداران عائشة (رضي الله عنها) فەرمویه تی: پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له ترسناکی و خراپی ئەو کاره ئاگا دارو وریای ئەکردنه وه .

وه پینچ رۆژ پيش ئەوه ی وه فات بکات ئەیفه رموو: ﴿أَلَا وَإِنْ مِنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فإني أنهاكم عن ذلك﴾⁽²⁾ واتا : ئاگا دارین ئەوانه ی پيش ئیوه (گا ورو جوله که) گۆری پیغه مبه ران و (ﷺ) پیاو چاکانیان ئەکرده مزگه وت (عیباده تیان له

(1) البخاري مع الفتح ، كتاب الصلاة ، باب: حدثنا أبو اليمان 532/1 ، 200/3 ، 494/6 ، 186/7 ، 140/8 ، 277/10 ، ومسلم ، كتاب المساجد ومواضع الصلاة ، باب النهي عن بناء المساجد على القبور واتخاذ الصور فيها 337/1 .

(2) مسلم ، كتاب المساجد ومواضع الصلاة ، باب النهي عن بناء المساجد على القبور 377/1 .

سه ر گوره کانیان نه کرد، ناگادارتان نه که مه وه گوره کان مه که نه مزگهوت و په رستگا، من پیرگیتان لی نه که م و ناگادارتان نه که مه وه که نه و کاره نه نجام نه دن .

4- کردنی گورستانه کان به مزگهوت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) ناگاداری کردینه ته وه و نه هی لیکردین که گوره که ی نه که یین به بتیک و بپه رستیت جگه له خوی په روه ردگار (واتا دارو به ردو خو له که ی بکریت به ته به پروک و هاواری بو بکریت و له سه ر گوره که ی و سوجه ی بو بریت) نه گه ر دروست نه بی گوره که ی پیغه مبه ر (ﷺ) بکریت به مزگهوت نه وه گوری که سانی تر به هیچ شیوه یه ک دروست نییه، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: ﴿اللهم لا تجعل قبري وثناً يُعبد، اشتد غضب الله على قوم اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد﴾⁽¹⁾ واتا : نه ی خوی په روه ردگار گوره که م بپا ریزه تا وای لی نه یات و نه بیت به بتیک و بپه رستیت ، تو په یی و غه زه بی خوی په روه ردگار زوره له سه ر که ومیک که گوری پیغه مبه رانیان (عليهم الصلاة والسلام) کردبوو به مزگهوت (واتا : جو ره ها په رستنیان له سه ر نه نجام نه دا) .

5- کردنی گورستانه کان به چراخان (پازاندنه وه یان به گلۆپ و ناگرو...) وه سه ردان کردنی ئا فره تان بو سه ر گوره کان: پیغه مبهری خوا (ﷺ)

(1) الموطأ للإمام مالك، كتاب قصر الصلاة في السفر، باب جامع الصلاة 172/1، وهو عنده مرسل، ولفظ أحمد 246/2: "اللهم لا تجعل قبري وثناً، ولعن الله قوماً اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد"، وأبو نعيم في الحلية 317/7، وانظر: فتح المجيد ص150.

ئاگاداری کردووینہتہوہ و نہہی لیکردووین کہ گۆرہکان نہرازینزیئہوہ و نہکرین بہ چراخان، لہبہر ئہوہی دروست کردنی خانو بہسہریانہوہ و رازاندنہوہیان و کردنیان بہ چراخان و ہہلبہستنیان (بہ گچ یان بہ چیمہنتۆ یان بہ ہہر شتیکی تربیت) وہ نوسین لہسہریان، ہہموو ئہمانہ ہۆکارن بۆ شیرک بریاردان بۆ خوی پەروردار، ابن عباس (ﷺ) فرمویہتی: ﴿لَعْنُ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) زَائِرَاتِ الْقُبُورِ وَالْمُتَخَذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالسَّرَجَ﴾⁽¹⁾. * واتا : پیغمبہر خوا (ﷺ) نہفرہت و لہعنہتی کردوہ لہو ئافرہتانہی کہ زۆر زیارہتی گۆرستانہکان ئہکەن، نہفرہت و لہعنہتی کردوہ لہو کہسانہی کہ مزگوت بہسەر گۆرہکانہوہ دروست ئہکەن و پوناکی و گلۆپی بہسەرہوہ دا ئہگیرسین .

6- دانیشتن بہسەر گۆرہوہو نوێژ کردن پوو بہپوی گۆر، ہۆکارن بۆ ہاوہل بریاردان بۆ خوی پەروردار : ہیچ ہۆکارو دەرگایہک نییہ کہ سەر بکیشیت بۆ شیرک بریاردان بۆ خوی پەروردار ئیلا پیغمبہر (ﷺ) دایخستووہ و

(1) النسائي، كتاب الجنائز، باب التغليظ في اتخاذ السرج على القبور 94/4، وأبو داود، كتاب الجنائز، باب في زيارة النساء القبور 218/3، والترمذي، كتاب الصلاة، باب كراهية أن يتخذ على القبر مسجدًا 136/2، وابن ماجه في الجنائز، باب النهي عن زيارة النساء للقبور 502/1، وأحمد 229/1، 287، 324، 337/2، 442/3، 443، والحاكم 374/1، وانظر ما نقله صاحب فتح المجيد في صحيح الحديث عن ابن تيمية ص276.

* الحديث ضعيف بهذا السند، أنظر : صحيح سنن أبي داود (218/3/3236)، و صح بسند آخر (لعن الله زوارات القبور) صحيح الجامع الصغير (5109) .

پینگری لیکردوه تا شهريك بؤ خواى پهروهردگار بپيار نهدریت. ⁽¹⁾ ههروهك
 فهرمویه تی: ﴿ لا تجلسوا على القبور، ولا تصلوا إليها ﴾ ⁽²⁾ واتا: لهسه ر
 گۆره کان دامه نیشن و نوژی پووبه پروو مه کهن .

7- کردنی گۆره کان به جه ژنگاو واز هینان له نوژن کردن له ماله وه و کردنی
 له لای گۆره کان، پیغه مبه ر خوا (ﷺ) بؤی پروون کردینه ته وه که گۆره کان
 شوینی نوژن کردن و سه لاواتدان نین، وه هه رکه سیک سه لاواتی له سه ر لیبدات
 پیی ئه گات دور بیت یان نزیک له گۆره که ی، پیویست ناکات گۆره که ی بکریت
 به جه ژنگا، ههروهك فهرمویه تی: ﴿ لا تجعلوا بیوتکم قبوراً، ولا تجعلوا قبری
 عیداً، وصلوا علیّ فإن صلواتکم تبغنی حیث کنتم ﴾ ⁽³⁾ واتا: ماله کانتان مه کهن
 به گۆرستان (کردنی ماله کان به گۆر ئه وه یه: قورئانی تیدا نه خوینریت و
 نوژنه سوننه ته کانی تیدا نه کریت) وه گۆره که م مه کهن به جه ژنگا، وه
 سه لاواتم له سه ر بلین چونکه سه لاواته کانتان پیم ئه گات له هه ر کوئییه ک بن .
 وه فهرمویه تی: ﴿ إن لله ملائكة سیاحین یبلغونی من أمتی السلام ﴾ ⁽⁴⁾ واتا:
 خواى پهروهردگار کۆمه له مه لائیکه یه کی هه یه که به رده وام ئه سوپینه وه
 سه لات و سه لامی ئه و که سانه م پی ئه گه یه نن له ئوممه ته که م که سه لامم

(1) بروانة : فتح المجید ص 281.

(2) مسلم ، کتاب الجنائز، باب النهی عن الجلوس على القبر والصلاة عليه 668/2.

(3) أبو داود ، کتاب المناسک، باب زیارة القبور ، 218/2 یاسناد حسن ، وأحمد 357/2، وانظر :
 صحیح سنن أبي داود 383/1.

(4) النسائي في السهو ، باب السلام على النبي صلى الله عليه وسلم 43/3، وأحمد 452/1، وإسماعيل
 القاضي في فضل الصلاة على النبي (ﷺ) برقم 21، ص 24، وسنده صحیح .

لی ئه که ن .

ئه گەر گۆری پیغه مبهەر (ﷺ) که پیروزترین گۆره له سهەر پووی زهویدا نه هی و پیگری لی کراییت که نه کریته جه ژنگا ئه وه گۆری که سانی تر که هر که سانیک بن زۆر له پیش تره تا پیگری لی بکریت و نه کرینه جه ژنگا (واتا : زۆر پویان تی بکریت و زۆر سهردانیان بکریت).⁽¹⁾

8- کیشانی وینه و دروست کردنی گومهز به سهەر گۆره کانه وه : پیغه مبهەر (ﷺ) هه موو کاتی هه ولی ئه وه ی ئه دا که سهەر زهوی له هه موو هۆکاریکی هاوئل بریارده ران بۆ خوی پهروه رداگار پاک بکاته وه، بۆیه هاوئه له بهرینه کانی ئه نارد که هه رچی گومه زیکی به رزو دیار هه یه به سهەر گۆره کانه وه تیکی بدن وه هه رچی وینه یه که هه یه بیسپنه وه، ههروهک (أبو الهیاج الأسدي) فهرمویه تی: علي بن أبي طالب (ﷺ) پیمی فهرموو : ﴿ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ ألا تدع تمثالاَ إلا طمسته، ولا قبرًا مشرفًا إلا سويته﴾⁽²⁾ واتا: بتنیرم بۆ ئه و کاره ی که پیغه مبهەر (ﷺ) منی بۆ

نارد؟ ههچ بتیک نابیت ئیلا ئه بیت تیکی بدهیت وله په گه وه دهری بکهیت، وه ههچ گۆریکی بهرز نابینیت ئیلا یه کسانی بکه له گه ل زهویدا (ئه مه کاری کاری فهرمان په واو کار به ده ستانه که پیی ههستن نه که تاکه که س)، (موسلمان ی

(1) بپوانه : الدرر السنیه فی الأجو به النجدیه لعبد الرحمن بن قاسم 165/6-174.

(2) مسلم ، کتاب الجنائز ، باب الأمر بتسویه القبر 666/2.

خۆشهویست سوننهت وایه گۆرهکان تهنها بهئهندهزی بستیک بهرز بن نهک زیاتر⁽¹⁾

9- خۆ ئامادهکردن و پڕویشن بۆ سهه ههه گۆپو شوینیک جگه له سێ مزگهوته پیرۆزو پر له بهرهکه تهکه هۆکاریکه بۆ شههیک بریاردان بۆ خواى پهروهردگار، ههروهک پیغه مبهه^(صلواته عليه وسلم) فهرمویه تی: ﴿ لا تشدوا الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: مسجدي هذا، والمسجد الحرام، والمسجد الأقصى ﴾⁽²⁾ واتا: خۆ ئامادهکردن و پڕویشن به تاییه تی بۆ هیهچ مزگهوت و سهه گۆپو شوینیک دروست نییه تهنها بۆ مزگهوتی من (مزگهوتی مه دینه) مزگهوتی حه رام (که عبهی پیرۆزه) و مزگهوتی أقصى (قودسی پیرۆزه). ئه و نه هی و ریگریه ی پیغه مبهه^(صلواته عليه وسلم) هه موو گۆپو مه زارگه کان ئه گریته وه ، ههروهک هاوه لانی به ریزی پیغه مبهه^(صلواته عليه وسلم) به و شیویه له فهرموده کانی تیگه یشتون، بویه کاتیک أبو هریره^(رضي الله عنه) پڕویشن بو کئوی (طور)، پاش گه پانه وه بصرة بن أبي بصرة الغفاري^(رضي الله عنه) پیگه یشت ، پیی فهرموو: ئه ی أبو هریره له کویوه دیته وه ؟ فهرموی : له کئوی (طور) وه ، ئه ویش فهرمویه تی : پییش ئه وه ی برۆیشتیتایه بگه یشتمایه بیته نه مه ئه هیشته برۆیت ، چونکه پیغه مبهه^(صلواته عليه وسلم) فهرمویه تی : ﴿ لا تعمل المطي إلا إلى ثلاثة مساجد المسجد الحرام و مسجدي

(1) پروانه : (عمدة القاري شرح صحيح البخاري 161/13 ، شرح النووي على مسلم 389/3-

391 ، و عون المبود شرح سنن أبي داود 207-205/7)

(2) البخاري مع الفتح ، كتاب فضل الصلاة في مسجد مكة والمدينة 63/3 ، ومسلم بلفظه ، كتاب الحج

، باب سفر المرأة مع محرم إلى حج وغيره 976/2.

ومسجد بيت المقدس ﴿١﴾

خۇ ئامادە كىردن وپۇيشتن بە تايىبە تى بۇ ھىچ مزگەوت و سەر گۆرۈ شوئىنىك دروست نىيە تەنھا بۇ مزگەوتى من (مزگەوتى مەدىنە) مزگەوتى حەرام (كەعبەى پىرۆزە) و مزگەوتى أقصى (قودسى پىرۆز) .

ھەر بۆيە شىخ الإسلام ابن تيمية (پەھمەتى خۋاى لىبىت) فەرمويە تى: زانايان كۆ و يەككەنگن لەسەر ئەۋەى گەر بىت و كەسىك لەسەر خۆى نەزر بكات كە سەفەر بكات بۇ لای گۆرەكەى پىغەمبەر (ﷺ) يان پىغەمبەرانى تر (ﷺ) يان بۇ لای گۆرۈ پىاۋچاكان، ئەۋە نەزرەكەى لەسەر پىۋىست نابىت و نابىت جى بەجىبى بكات، بەلكو نەھى لى ئەكرىت و پىگرى لى ئەكرىت. ﴿٢﴾

10- زيارەتى بىدعى و تازه داهینراو بۆسەر گۆرەكان ھۆكارىكن بۇ ھاۋەل بىر ياردان بۇ خۋاى پەروەردگار: چونكە زيارەت كىردنى گۆرەكان دوو جۆرن : جۆرى يەككەم: زيارەت و سەردان كىردنى گۆرستان بە مەبەستى سەلام كىردن لە مردووھەكان و دوعاى خىر كىردن بۇيان، ھەرۋەك كاتىك كەسىك ئەمرىت تۆش ئەچىت تا نوپۇزى لەسەر بىكەيت، ۋە كاتىك سەردانى گۆرستان ئەكەيت مەبەستت ياد كىردنى مردن بىت "بەمەرچىك شەد الرّحال نەبىت" ۋە كاتىك سەردانى گۆرستان ئەكەيت مەبەستت پىي جى بەجىكردنى سوننەتى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) بىت .

(١) النسائي ، كتاب الجمعة ، باب الساعة التي يستجاب فيها الدعاء يوم الجمعة 114/3 ، ومالك في الموطأ ، كتاب الجمعة ، باب الساعة التي في يوم الجمعة 109/1 ، وأحمد في المسند 7/6 ، 397 ، وانظر: فتح المجيد ص 289 ، وصحيح النسائي 309/1 .

(٢) بېروانە : فتاوى ابن تيمية 234/1 .

جۆری دووم: زیارهت و سهردانی شیرکی و بیدعی⁽¹⁾، ئەم جۆره زیارهته سی جۆره :

❖ کهسیک کاتیك زیارهت و سهردانی گۆرهکان ئەکات مەبهستی پئی داوا کردنه له مردوهکان (جا داوای خیرو خوشی بیّت یان داوای لابردنی نه خوشی بیّت یان داوای مندالّ کردن و....) ئەم جۆره کهسانه وهک کهسانی بت په رست وان .

❖ کهسیک کاتیك زیارهت و سهردانی گۆرهکان ئەکات مەبهستی پئی پارانهوهیه له خوای گهوره به مردوهکان، وهک بلیت: خوايه لیّت ئە پاریمه وه به حهقی پیغه مبه ره کهت (عائزته^{سَلَامَاتُ})، یان خوايه لیّت ئە پاریمه وه به حهقی فلان شیخ و پیاو چاک، ئەم جۆره سهردانه و به مەبهسته زیارهت و سهردانیکی داهینراوه له ئیسلامدا، به لّام ئەو کارهی نابیتّه شیرک، وه پئی دهرناچئ له ئیسلام ههر چۆن به کاری یه که میان دهر ئە چیت له ئیسلام.

❖ هه رکهسیک گومانی وابیت پارانه وه له لای گۆرهکان گیرایه وه وه لّام دراوهیه، یان بلیت پارانه وه له لای گۆرهکان باشتره وهک پارانه وه له مزگه وتدا، ئەو کاره به یه کدهنگی زانا یان کاریک و گومانیککی خراپه⁽²⁾.

(1) بروانه : فتاوی ابن تیمیة 233/1، والبداية والنهاية 123/14.

(2) بروانه : الدرر السنیه فی الأجوبه النجدیه 174-165/6.

11- نوپژ کردن له کاتی خۆر هل هاتن و خۆر ئاوابووندا یه کین له هۆکاره کانی هاو هل بریاردان بۆ خوی پهرهردگار ، له بهر ئه وهی نوپژ کردن له و کاته دا خۆ شوپهاننده به و که سانهی که سوجده ئه بهن بۆ خۆر له و دوو کاته دا، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: ﴿ لا تحروا بصلاتکم طلوع الشمس ولا غروبها فإنها تطلع بین قرنی شیطان ﴾⁽¹⁾ و اتا: مه گه پین به دوای نوپژ کردن (نوپژ مه که ن) له و کاته ی که خۆر هه ل دیت و له و کاته ی که ئاوا ئه بیئت چونکه خۆر له نیوان هه ردوو شاخی شه یتاندا هه ل دیت و ده ره ئه که ویت .

موسلمان ی خۆشه ویست کورته ی ئه م باسه ئه وه یه: ئه و هۆکارانه ی که سه ر ئه کیشن بۆ شیه ریک بریاردان بۆ خوی پهرهردگار: ئه و هۆکارانه ن که پینگه ن بۆ هاو هل بریاردان (شیرکی گه وره ن) بۆ خوی پهرهردگار، وه له و هۆکارانه ی که لیرده باس نه کراون: وینه گرتن و کیشانی، وه جی به جی کردن ی نه زر له شوپینیک که بتی تیدا په رستراوه، یان جه ژنیک له جه ژنه کانی سه رده می نه زانی و بی باوه ری تیدا ئه نجام درابیت، وه جگه له م هۆکارانه.⁽²⁾

(1) صحیح مسلم ، کتاب صلاة المسافرین، باب الأوقات التي نهي عن الصلاة فيها ، 568/1، برقم

(2) بروانه : الإرشاد إلى صحیح الاعتقاد، للعلامة الدكتور صالح الفوزان، ص 54-70، 113-152.

بهشی شهشهم

جوړو به شهکانی هاوئل بریاردان بو خوی پهرودردگار

یهکه م : هاوئل بریاردان بو خوی پهرودردگار دوو جوړه:

جوړی یهکه م: هاوئل بریاردان گوره (الشرك الأكبر) که هرکه سینک بریاری بدات بو خوی پهرودردگار له دینی ئیسلام پیی دهرئه چیت له بهر فهرموده ی خوی پهرودردگار که فهرموده تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ (النساء: ۱۱۶) واتا: خوی پهرودردگار له که سینک رازی نییه و لیی خوش نابیت که هاوئل بو خوا بریار دابیت (وه بهو حاله وه مردبیت و تهوبه ی نه کردبیت له کاتیکدا ترسناکی شیرکی بو روون کرابیتته وه و بهلگه ی خوی پهرودردگاری بو باس کرابیت و بهرده وام بوو بیت له سه ری "أُقِيمَ عَلَيْهِ الْحُجَّةُ"، وه خوی پهرودردگار له هه موو تاوانیک خوش ده بیت که له خوار شیرکه وه بیت بو ئه و که سه ی که خوی ویستی لییه (لیخوش بوونی خوی پهرودردگار له هه موو تاوانیک نه گه یشتوته راده ی شیرک و بی باوه ری یان ئه وه تا هه ر له سه ره تاوه و بی سزا لیی خوش ده بیت یان پاش سزاو پاک بوونه وه رزگاری ده کات له ناگری دوزه خ له بهر ئه وه ی شیرک و بی باوه ری به رامبه ر خوی پهرودردگار ئه نجام نه داوه، ئه مه و اتای ئه وه نییه بلین ریگه ی تاوانمان بو ئاسان ده بیت (به لکو گه وره یی خوا به تهنها ناسین و دوور که و تنه وه له شیرک بریادانمان بو روون ئه کاته وه) چونکه موسلمان گه

تاوانیش بکات به ترسه وه ئه نجامی ئه دات) وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلًّا بَعِيدًا " وه هر که سیک هاوَهْلْ بۆ خَوای په روهردگار بریار بدات به پاستی گومپاو سه رلیش یوا یکی ته واوه و ریگی پاستی واز لیهیناوه و نه فسی خوی به فیرو داوه له دونیاو دواپوژدا، وه به خته وهری دونیاو دواپوژی له دست خوی داوه. (1)

هاوَهْلْ بَرِيَارْدَانِي گَه وَرَه ئَه بِيْتْ بَه چَوَار بَه شَه وَه:

1. شرك الدعوة (هاوَهْلْ بَرِيَارْدَان بۆ خَوای په روهردگار له پروی پارانه وه وه، واتا: هاوارکردن وداوای کۆمهك و یارمهتی و لی کردن و پارانه وه له غهیری خوا) خَوای په روهردگار فه رمویه تی: ﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّوهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾﴾ (العنكبوت: ٦٥) واتا: کاتیک هاوَهْلْ بَریاردهران (موشریکین) سواری که شتی ببونایه و بچونایه ته ناو ده ریواو روباره کان و توشی پوداوو مه ترسی و دلّه پراوکیه ک ببونایه یه کسه ر هاواریان بۆ خَوای په روهردگار ئه کرد و ته نها له وه ئه پارانه وه، به لّام کاتیک خَوای په روهردگار رزگاری بکردنایه ته سه ر وشکانی و نه جاتیان ببوایه هاوه لیان بۆ بریار ئه دایه وه .

2. هاوَهْلْ بَریاردهران له نیهت و ویست و مه به ستدا (شرك النية والإرادة والقصد) خَوای په روهردگار فه رمویه تی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا

(1) بروانه : تفسير القرآن العظيم للإمام ابن كثير (رحمه الله تعالى) (414/2).

نُوفِ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُحْسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحِطَّ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَطُلُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾ (هود:

۱۵-۱۶) واتا : هه ركه سيك له ژيانی دونیادا تهنه مه به ست و هه ول و كوششی دونیاو جوانیه كانی بیټ، ئه وه یه ئیمه له دونیادا ئاوات و مه به سته كانی ئه ده یینی _ به ئه ندازه ی ویستی خۆمان كه بریاردان له سهر داوه نه كه به مه به ست و هه لپه و هه موو ئاواته كانی خویان _ وه له دونیادا به ره می په نجی خویان وهرئه گرن، وه له دوا پوژدا هیچ پاداشتی چا كه یان نادریته وه وه هیچ خوشی و ئیسراحه تیان بو نییه تهنه ئاگری دۆزه خ نه بیټ، وه ئه و كرده وانهی له دونیادا ئه یان كرد هه مووی پوچه له و وهرنه گراوه لای خویا په روه ردگار چونكه بو خویا په روه ردگاریان نه كرده و مه به ستیان پازی بوونی ئه و نه بووه .

3. هاوئل بریاردان له گوپرایه لیدا (الشرك في الطاعة): ئه ویش گوپرایلی كردنی پاپاو قه شه یان هه ركه سيكی تر بیټ له سهر پیچی كردنی خویا په روه ردگارا (واتا: هه ركه سيك گوپرایه لی كه سيك بكات وه كه گوپرایه لی كردنی خویا په روه ردگارو پیغه مبه ری خوا ^{صلوات} (عَلَيْهِمْ) وه باوه ریشی وایټ ئه و كه سه ی گوپرایه لی ئه كریټ شایسته ی فه رمان كردن و شه رع دانانه ئه وه ئه و كه سه ی كرده وه به شه ریکی خویا په روه ردگار) خویا په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿اتَّخَذُوا أَعْبَادَهُمْ وَرَبَّهُمْ أَرْبَابًا مِّنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَّا

إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣١﴾ (التوبة: ٣١) واتا: گاۋرو
 جۈلەكەكان زانا و قەشەكانيان كىرد بوۋە پەرستراۋ جگە لە خواى پەرۋەردگار
 ئەيان پەرستىن (پاپاۋ قەشەكانيان ھەراميان بۇ ھەلال ئەكردن ھەلالىشىيان
 لەسەر ھەرام ئەكردن ئەۋانېش شوئىنېيان ئەكەۋتن) ۋە (عيساي كۆپى مېرىم)
 يان كىردبوۋ بە خوا، لە كاتىكدا فەرمانيان پىئ نەكراۋە مەگەر بەۋەى خواى
 پەرۋەردگار بە تاك و تەنھا بېرستىن ، ئەۋ خوايەى كە تاك و تەنھايەۋ ھېچ
 پەرستراۋيىكى ھەق و راستەقىنە نىيە تەنھا خۇى نەبىت، پاك و بىگەردى و
 دورى ھەموۋ كەم و كۆپىيەك بۇ ئەۋ خوايەى كە ھاۋەل بىرىردەران شەرىكى
 بۇ بىرپار ئەدەن .

4. ھاۋەل بىرىردان بۇ خواى پەرۋەردگار لە خۆشەۋىستىدا (شرك المحبة):

خواى پەرۋەردگار فەرمويەتى: ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَخْجُدُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ ﴾ (البقرة: ١٦٥) واتا: لەناۋ خەلكىدا ھەيە كە
 شەرىكى بۇ خواى پەرۋەردگار بىرىرداۋە لەۋەدا (ئەۋ كەسە يان ئەۋ شتەى
 ۋەكو خواى پەرۋەردگار خۆش ئەۋىت و بە گەۋرەى ئەزانىت ۋەكو خواۋ
 زەلىل و مل كەچە بە شىۋەى زەلىلى و مل كەچى بۇ خواى پەرۋەردگار) .

موسلىمانى خۆشەۋىست كورتهى ئەم باسە ئەۋەيە: شىركى گەۋرە بىرتىيە
 لە كىردن و ئەنجامدانى جۆرىك لە جۆرەكانى پەرستىن بۇ غەيرى خواى
 پەرۋەردگار، ۋەك پارانەۋەۋ ھاۋار كىردن بۇ غەيرى خوا، يان سەربىرىن بۇ
 غەيرى خوا، يان نەزر كىردن بۇ غەيرى خوا، يان نىزىك بوۋنەۋە لە مردوۋ
 جىۋكەۋ شەيتانەكان بە كىردن و ئەنجامدانى جۆرىك لە جۆرەكانى پەرستىن

بۆیان، یان ترسان له مردوو هکان گوايه زیانی پئی ئەگه یه نن، یان ره جاو ئومید بوون به غهیری خوا بۆ جی به جی کردنی پیوستیه کان و لادانی ناخۆشی و نارهحه تیه کان له کاتی کدا تهنه خوی پهروه ردگار دهسه لاتی ههیه بهسه ره ئه و کاره دا، وه جگه له و په رستنهانی تر که نابیت بۆ هیهچ کهس و شتی که ئه نجام بدریت تهنه بۆ خوی پهروه ردگار نه بیت⁽¹⁾.

جوړی دووهم: هاو هل برپاردانی بچوک (الشرك الأصغر) گه ره که سیک ئه نجامی بدات له ئیسلام پئی ده رناچیت (به لام تاوانیکی زۆر گه وره یه و له ریزی تاوانه گه وره کانه)، جوړیک له شیرکی بچوک ریا کردنه ، ههروهک خوی پهروه ردگار فهرمویه تی: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ ۚ أَحَدًا﴾ (الكهف: ۱۱۰) و اتا: هه ره که سیک ئومیدی ههیه بگات به دیداری خوی پهروه ردگار (گومانی تیدا نییه هه موومان ئەگه یه به دیداری خوی پهروه ردگار ، لی ره دا مه به ست پئی گه یشتنیکی سه ره رزو رزگار بووه) با کرده وهی چاکه بگات و هاو هل بۆ خوی پهروه ردگار برپار نه دات (واتا: ریا نه کات له عیاده ته کانی دا) .

وه سویند خواردن به غهیری خوی پهروه ردگار شیرکی بچوکه (ته نه گه ره سویندی پیبخوان به لام کاتی که سویندی پئی ده خوات له دلیدا وه کو خوی پهروه ردگار لای گه وره به ریز بیت ئەبیته شیرکی گه وره لیخۆش بوونی نییه مه گه ره به ته وه کردن)، پیغه مبه ره (ﷺ) فهرمویه تی: ﴿من حلف بغير الله

(1) پروانه : کتاب التوحید للعلامة الفوزان ص 11.

فقد كفر أو أشرك ﴿⁽¹⁾ واتا هه ركه سيك سویند به غهیری خوی په روه ردگار بخوات ئه وه کوفری کردووه یان هاوه لئی بو خوی په روه ردگار بریارداوه . وه هه روه ها شیرکی بچوکه گه ر که سيك بلیت: ئه گه ر خواو تو نه بوايه ئه وها و هام به سهر ئه هات ، یان بلیت : خواو تو ویستتان وابوو .

وه جوریکی تر له جوره کانی شیرکی بچوک بریتیه له شیرکی نهینی وشاراوه : هه روه ک پیغه مبه ر (عليه السلام) فه رمویه تی: ﴿الشرك في هذه الأمة أخفى من ديبب النملة السوداء على صفاة سوداء في ظلمة الليل﴾ ⁽²⁾ واتا : هاوه ل بریاردان له م ئوممه ته دا شاراوه تره له بینین و هه ست کردن به شوین پی میروله یه کی رهش له سهر به ردیکی رهش له شه ویکی تاریکدا

وه که ففارهت و سرینه وهی ئه م تاوانه ئه وه یه موسولمان ئه م دوغایه زور بخوینیت: ﴿اللهم إني أعوذ بك أن أشرك بك شيئاً وأنا أعلم، وأستغفرك من الذنب الذي لا أعلم﴾ ⁽³⁾ واتا : ئه ی په روه ردگارم په نات پیده گرم که بچوکترین هاوه لت بو بریاربدهم و بشزانم، وه په نات پیده گرم له و تاوانه ی (شیرکه ی) که ئه نجامی بدهم و نه یزانم .

(1) رواه الترمذي وحسنه عن ابن عمر رضي الله عنهما ، في كتاب النذور والأيمان ، باب: ما جاء في

كراهية الحلف بغير الله، 110/4، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذي 99/2.

(2) أخرجه الحكيم الترمذي ، انظر: صحيح الجامع 233/3، وتخريج الطحاوية للأرنؤوط ص83.

(3) أخرجه الحكيم الترمذي ، وانظر: صحيح الجامع 233/3، ومجموعة التوحيد لمحمد بن عبد الوهاب ،

وابن تيمية ص6.

ابن عباس (رضی اللہ عنہ) له تفسیری ئەم ئایه تەدا ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (البقرة: ۲۲) فەرمویەتی: ووشەى (أندادًا) ئەو شیرک بپاردانەیه که شاراوهره له بینین و ههست کردن به شوین پئی میروله یه کی رهش له سهه به ردیکی رهش له شه ویکی تاریکدا. وهکو که سیک بلیت: به خواو به یانی فلانه که س یان به گیانی خۆم (به سهه ری باوکم یان به گۆری باوکم، واتا: سویند به غهیری خوا بخوات)، یان که سیک بلیت: گهر ئەو سهگه نه بوایه ئەم شهو دز ئەهاته سهه مان، یان بلیت: گهر ئەو مراوییه له ماله وه نه بوایه ئەم شهو دز ئەهاته سهه مان، یان ههر شتیکی بوتریت و بدریته پال ناوی خواى په رهوهدگار ئەبیته جوړیک لهو شیرکه شاراوهره یه. یان که سیک بلیت: خواو تو ویستتان وابوو ئەو کاره بهو شیوهیه بییت، یان بلیت: ئەگهر خواو تو نه بوایه ئەوها وهام به سهه ئەهات (1) (یان خواو دکتوره که).

ئیمامی الترمذی ده فەرمویت: فەرموده که ی پیغه مبهه (صلواته علیهم) که فەرمویەتی: ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك﴾ (2) لای ههندی له زانایان و شاره زایان (فقد كفر أو أشرك) وا پوون کراوه ته وه که مه بهست پئی توپه بوون و ده ربیرینی ترسناکی ئەو تاوانه یه نه ک پئی موشریک و بی باوه رب بییت، به لگهش له سهه ئەوه فەرموده که ی عبدالله کوری ئیمامی عومره (رضی اللہ عنہ) که فەرمویەتی: پیغه مبهه (صلواته علیهم) گوئی له باوکم بوو سویندی

(1) ذکره ابن کثیر فی تفسیره ، 56/1، وعزاه إلى ابن أبي حاتم.

(2) رواه الترمذی وحسنه عن ابن عمر رضي الله عنهم ا، في كتاب النذور والأيمان ، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله ، 110/4، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذی 99/2.

ئەخوارد بەباوکی، پیغەمبەر (ﷺ) فەرمویەتی: ﴿ألا إن الله ينهاكم أن تحلفوا بآبائكم﴾⁽¹⁾ واتا: ئاگادار بن و بزانی خوای پەروردگار نەمی و ڕیگری لێ کردون کە سویند بە باوک و باپیرانتان بخۆن، وە فەرمودەکەیی أبو هريرة (رضی اللہ عنہ) کە لە پیغەمبەرەو (ﷺ) ئەیگێڕیتەو، پیغەمبەر (ﷺ) فەرمویەتی: ﴿من قال في حلفه باللالات والعزى فليقل لا إله إلا الله﴾⁽²⁾ واتا: هەرکەسیک سویندی خوارد بە لات و عوززا با یەکسەر بلیت "لا إله إلا الله" واتا: گەر سویندی بە هەر شتیک خوارد جگە لە ناوو سیفاتەکانی خوای پەروردگار ئەبیتە تاوان و کەفکارەتەکەیی ووتنی "لا إله إلا الله" یە .

وہ پی ئەچئ شیرکی شاراوہ بچیتە ژیر شیرکی بچوکەوہ، ئەو شیرک (هاوہل بریاردانە) بو خوای پەروردگار ئەبیتە دوو بەشەوہ: هاوہل بریاردەرانی گەورە و هاوہل بریاردانی بچوک (شرك أكبر وشرك أصغر) هەرۆک زانای پایە بەرز ابن القیم - پەحمەتی خوای لیبیت - ئاماژەیی بو کردووہ لە کیتابە بە نرخەکەیی (الجواب الكافي لمن سأل عن الدواء الشافي، لاپەرەیی 233)

(1) رواه الترمذي عن ابن عمر رضي الله عنهما ، في كتاب النذور والأيمان ، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله، 110/4، وانظر: صحيح الترمذي 92/2.

(2) رواه الترمذي عن أبي هريرة في الكتاب والباب المشار إليهما آنفاً 110/4، وانظر: صحيح الترمذي

کورتی نه م باسه نهوهیه : شیرکی بچوک نه بیئت به دوو به شهوه :
به شی یه کهم : شیرکی بچوکی دیارو ناشکرا ، نهویش ووته و کردهوهکانن :

ووتهکان وهکو: سویند خواردن به غیری خوا ، یان کهسیک بلئیت: خواو تو ویستتان وابوو نهو کاره بهو شیوهیه بیئت ، یان بلئیت: نهگر خواو تو نه بوایه نهوها و هام بهسهر نههات ، یان بلئیت: نهوه لهخواو تووهوهیه، یان بلئیت: نهو خپرو بهرکهته له خواو تووهوهیه، وه ووتهی له جورانه. جا بو نهوهی موسلمانان خۆشهویست دوور بیت له بهکارهینانی نه م وشه شیرکیانه باشتر وایه بلئیت: تهنه به ویستی خوا بووه، یان بلئیت: به ویستی خوا پاشان ویستی تو نهو کاره وابوو یان وانهبوو، یان بلئیت: گهر خوی گهره نه بوایه نهوها و نهوام بهسهر نههات ، یان بلئیت : گهر خوی گهره و پاشان تو نه بویتایه نهوها و نهوام بهسهر نههات، یان بلئیت: نه مه تهنه له لای خوی پهروهردگارهوهیه، یان بلئیت: نه مه له لای خواو پاشان تو وهوهیه .

کردهوهکان وهکو: له دهست کردنی ئالقهو پهړۆ بو لابرندی ناخۆشی وناپههتی یان گپړانهوهی، وه هه لواسینی نوشتهو میروو و بهردو یان ههرشتیکی تر له ترسی چاوهزار یان له ترسی جنۆکهکان، هه رکهسیک نهو کاره بکات باوهپی واییت نهو ئالقهو پهړۆ میروو و بهردو یان ههرشتیکی ناخۆشی وناپههتی لا نه بن پاش توش بوون پیی یان ناخۆشی وناپههتی نه گپړنهوه پیش هاتنی نهوه شیرکی گهره ی برپارداو (که پیی دهر نه چی له دین)، هاوئل برپاردانه بو خوی پهروهردگار له پهروهردگاریتیدا چونکه باوهپی وایه نهو کهسه خوی پهروهردگار شهریکی هیه له دروست کردن و

جى بە جى كىرىنى كارەكانىدا، ھاۋەل بىر ياردانە بۇ خۋاى پەرۋەردگار لە پەرستراۋىتىدا چونكە ئەو كەسە دلى خۋى پەيوەست كىردوۋە بە و شتانەۋە بە ئومىدى ئەۋەى سودى پى بگەيەنن، بەلام ئەگەر ئەۋكەسە باۋەرى و ابىت تەنھا خۋاى پەرۋەردگار ناخۋشى و ناپرەحتى لا ئەبات و ئەيگىرپتەۋە، ئەو كارە ئەكات باۋەرى واپە ۋەكو ھۆكارىك تا بەلاۋ ناخۋشى و ناپرەحتى لى دور بەكەۋىتەۋە، ئەو كەسە ھۆكارىكى گرتۋتە بەر نە ھۆكارىكى شەرعىيە و ھۆكارىكى قەدەرىيە، ۋە كارىكى حەراملە درۋ كىردنە بە شەرع و بە قەدەر: چونكە شەرى پىرۋز بە توندترىن شىۋە نەى و پىرى لى كىردوۋە، ۋە ئەۋەى شەرى پىرۋزىش نەى و پىگرى لى كىردوۋە ھۆكارىكى بە سودنىن، ۋە قەدەرىشەۋە ئەم كارە لە و كارانە نىيە تا مەبەستى پى بىتە دى، ۋە لەو دەۋاۋ دەرمان و چارەسەرانە نىيە كە حەلال و سود بەخش بىت، بەلكو ئەم كارانە ھۆكارن بۇ بىر ياردانى شىرك بۇ خۋاى پەرۋەردگار، چونكە ئەۋكەسەى ئەۋ كارە ئەكات بى گومان دلى خۋى پەيوەست كىردوۋە پىيانەۋە، كە ئەۋەش ھۆكارە بۇ ھاۋەل بىر ياردان بۇ خۋاى پەرۋەردگار .

جۈرى دوۋەم لە جۆرەكانى شىركى بچوك: شىركى نەپنى و شاراۋەيە، ئەۋەش ھاۋەل بىر ياردەرانە لە وىست و نىتە و مەبەستەكاندا، كە ئەبن بە دو بەشەۋە :

يەكەم : برىتىيە لە پىاۋ سومعە، رىا، واتا: دەرختنى عىبادەت تا خەلكى بىيىنن و بە باشە باسى بگەن، جىاۋازى نىۋان رىا و سومعە ئەۋەيە: رىا دەرختنى ئەۋ كىردەۋانەيە كە ئەبىنرېن ۋەكو: نوپۋو خىركىردن و حەج و

جیہاد و ...، سومعہ بریتہ لہ دہرخستنی ئہو عیباده تانہی کہ ئہ بیستریں
 وہکو : قورئان خویندن و ئاموژگاری کردن و زیکرو، وہ کہ سیئک باسی
 چاکہ کانی خوی بکات تا خہلکی بزائن کردہ وہی چاکہ زور ئہ کات .

دووہم : مہ بہستی بہ کردنی کردہ وہ کانی دونیایہ، اتا: ئہو کارانہی کہ تہنہا
 ئہ بیئت بو خوای پەروردگار بکریئت ئہو کہ سہ ئہ یکات بہ لام مہ بہستی
 بہ دست ہینانی دونیایہ، ئہو ہش شیرکہ لہ نیہت و مہ بہستہ کاند، ئہم
 کارہش پیچہ وانہی یہ کخوا پەرستیہ و ہرکاریکیش ئہم نیہت و مہ بہستہی
 تیکہل بیئت بہ تال ئہ بیئت .⁽¹⁾

⁽¹⁾ بپوانہ : القول السدید فی مقاصد التوحید ، للسعدی ، ص 43 ، والجواب الکافی لمن سأل عند الدواء
 الشافی ، لابن قیم، ص 240 ، و کتاب التوحید للعلامة الدكتور صالح بن فوزان الفوزان ، ص 11-12 ،
 والإرشاد إلى صحيح الاعتقاد له، ص 134-143 .

جیاوازی نیوان هاوهل بریاردانی گه وره هاوهل بریاردانی بچوک

(الفرق بین الشرك الأكبر والأصغر)

<p>1- شیرکی گه وره له ئیسلام پیی دهر نه چیت . شیرکی بچوک له ئیسلام پیی دهرناچیت .</p>	<p>1- شیرکی گه وره له ئیسلام پیی دهر نه چیت .</p>
<p>2- شیرکی گه وره گه ر که سیك نه نجامی بدات و پیش مردن ته و بهی لی نه کات نه وه به هه میشه یی له دۆزه خدا نه مینیتته وه به لام شیرکی بچوک خاوه نه که ی گه ر بجیتته نا ئاگریشه وه دهر نه چیت و به هه میشه یی تییدا نامینیتته وه .</p>	<p>2- شیرکی گه وره گه ر که سیك نه نجامی بدات و پیش مردن ته و بهی لی نه کات نه وه به هه میشه یی له دۆزه خدا نه مینیتته وه .</p>
<p>3- شیرکی گه وره هه رچی کرده وه چاکه کان هه یه هه لیان نه وه شینیتته وه . به لام شیرکی بچوک کرده وه چاکه کان هه لئاوه شینیتته وه ، مه گه ر رپا یان مه به سستی دونیای دونیای تیکه ل ببیت نه و کاته هه لی نه وه شینیتته وه .⁽¹⁾</p>	<p>3- شیرکی گه وره هه رچی کرده وه چاکه کان هه یه هه لیان نه وه شینیتته وه .</p>
<p>4- شیرکی گه وره خوین و مالی پیی چه لال نه بییت . به لام شیرکی بچوک خوین و مالی پیی چه لال نابیت .</p>	<p>4- شیرکی گه وره خوین و مالی پیی چه لال نه بییت .</p>
<p>5- شیرکی گه وره دوزمنایه تی له نیوان خاوه نه که ی و ئیمانداراندا به رپا نه کات ، بویه دروست نییه بو هه یچ ئیمانداریک خۆشه ویستی و شیرکی بچوک رپگری خۆشه ویستی و دۆستایه تی ناکات به گشتی به لکو خاوه نه که ی خوش نه ویستریت و دۆستایه تی له گه لدا نه کریت به</p>	<p>5- شیرکی گه وره دوزمنایه تی له نیوان خاوه نه که ی و ئیمانداراندا به رپا نه کات ، بویه دروست نییه بو هه یچ ئیمانداریک خۆشه ویستی و</p>

⁽¹⁾ بروانه : کتاب التوحید ، للعلامة الدكتور صالح الفوزان ، ص 12.

<p>دۆستایه تی بۆ که سیکی هاوئل بریاردری گه وره هه بیئت با نزیك ترین که سیشی بیئت .</p>	<p>گوپیره ی ئیمان و توحیده که ی، وه رخۆش ناویستریت و دژایه تی ئە کریت به گوپیره ی ئەو شیرکه بچوکه ی که تییدایه .⁽¹⁾</p>
--	--

زیان و شویننه واره خراپه کانی هاوئل بریاردان بۆ خوای پهروه ردگار

شهریک بۆ خوا بریاردان چه ندین شویننه واری خراپ و ترسناک و زیانی له ناو بهری ههیه، له و زیانه له ناو بهرانه :

1. ناخۆشی و به دبه ختی دونیاو دواپۆژ هه مووی به هۆی هاوئل بریاردان بۆ خوای پهروه ردگار شویننه واره خراپه کانیه وهیه تی . □
2. هاوئل بریاردان بۆ خوای پهروه ردگار گه وره ترین هۆکاره بۆ توش بوون به هه موو تهنگ و چه له مه و نار هه تیه کی دونیاو دواپۆژ . □
3. هاوئل بریاردان بۆ خوای پهروه ردگار هۆکاره بۆ دروست بونی ترس و بیم و نه مانی هیمنی و ئەمینی له دونیاو دواپۆژدا . □
4. که سی هاوئل بریاردەر بۆ خوای پهروه ردگار که سیکی سه ر لیشیواوه له دونیاو دواپۆژدا، هه روه ک خوای پهروه ردگار فه رمویه تی: ﴿ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلًّا بَعِيدًا ﴾ (النساء: ۱۱۶) و اتا: وه هه ر که سینک هاوئل بۆ

(1) پروانه هه مان سه رچاوه لاپه ره 15 .

خوای پهروهردگار بریار بدات بهراستی گومپراو سه رلیشئیوائیکی ته واوهو ریگهی راستی واز لیهیناوهو نهفسی خوئی به فیرۆ داوه له دونیاو دوارپوژدا . □

5. هاوهل بریاردهرانی گهوره (الشرك الأكبر) هه رکه سیك بریاری بدات بو خوای پهروهردگار و پیش مردن ته و بهی لی نه کات و بهو حاله وه بمریت به هیچ شیوهیه که خوای پهروهردگار لیی خویش نابیت ، ههروه که خوای پهروهردگار فرمویه تی :

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴾ (النساء: ٤٨) واتا:

خوای پهروهردگار له که سیك پازی نییه و لیی خویش نابیت که هاوهلی بو خوا بریار دابیت (وه بهو حاله وه مردبیت و ته و بهی نه کردبیت له کاتیکیا ترسناکی شیرکی بو پوون کرابیته وه و به لگهی خوای پهروهردگاری بو باس کرابیت و بهردهوام بوو بیت له سه ری "أقيم عليه الحجة")، وه خوای پهروهردگار له هه مو تاوانیک خویش ده بیت که له خوار شیرکه وه بیت بو ئه و که سه ی که خوئی ویستی لییه (لیخویش بوونی خوای پهروهردگار له هه مو تاوانیک نه گه یشتوته راده ی شیرک و بی باوه ری یان ئه وه تا هه ر له سه ره تاوه و بی سزا لیی خویش ده بیت یان پاش سزاو پاک بوونه وه پزگاری ده کات له ناگری دۆزه خ له بهر ئه وه ی شیرک و بی باوه ری به رامبه ر خوای پهروهردگار ئه نجام نه داوه، ئه مه واتای ئه وه نییه بلین ریگهی تاوانمان بو ئاسان ده بیت (به لکو گه وره یی خوا به تهنها ناسین و دوور که وتنه وه له شیرک بریادانمان بو پوون ده کاته وه) چونکه موسولمان گه ر تاوانیش بکات به ترسه وه ئه نجامی ئه دات (وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا " وه هه ر که سیك هاوهل بو خوای

پهروهردگار برپار بدات به پراستی درۆیهك و تاوانیكي زۆر گه ودهی نهجامداوه .

6. شیرکی گه وده هرچی کرده وه چا که کان هه یه هه لیان نه وه شینیتته وه،

هه روهك خوای پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ وَكَلَّمَ آسْرَكُوْا لِحَطِطٍ عَنْهُمْ مَا كَانُوْا

يَعْمَلُوْنَ ﴿ ٨٨ ﴾ (الانعام: ٨٨) واتا: نه گه ر نه وان (كه مه به سستی پیغه مبه رانه

(عليهم الصلاة والسلام) هاوئل بو خوای پهروهردگار برپار بدهن هه موو

کرده وه چا که کانیان هه لئه وه شینیتته وه (له گه ل نه وهی كه پیغه مبه ران (عليهم

الصلاة والسلام) نه وه موو کرده وه چا که یه یان هه یه، نه ی نه بیت حالی

که سانی تر چۆن بیت گه ر شهريك بو خوای پهروهردگار برپار بدهن؟ وه

هه روه ها خوای پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ لَئِنْ آسْرَكْتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُوْنَنَّ

مِنَ الْخٰسِرِيْنَ ﴿ ٦٥ ﴾ (الزمر: ٦٥) واتا: تو نه ی پیغه مبه ر (ﷺ) نه گه ر

شهريك بو خوای پهروهردگار برپار بدهیت نه وه کرده وه چا که کانت

هه لئه وه شینیتته وه و پاداشتی چا که نادرینیتته وه له سه ریان وه له وه که سانه نه بیت

که خه ساره و مه ندن . □

7. هه رکه سیک له وه که سانه بیت که شیرکی گه ودهی تیدا بیت نه وه ناگری

دۆزه خی بو هه یه و به هه شتی له سه ر هه رانه و ناچیتته ناویوه، جابری کوری

عبد الله (رضي الله عنهما) له پیغه مبه ری خواوه (ﷺ) بو مان ده گیریتته وه که

فهرمویه تی: ﴿ من مات لا يشرك بالله شيئاً دخل الجنة، ومن مات يشرك بالله

شیئاً دخل النار⁽¹⁾ واتا: هرکه سیك مردبیت و یان بمریت و هاوولی بو خوی
 پهروهردگار بریار نه دابیت نه چیته به هه شته وه، وه هرکه سیك مردبیت و
 هاوولی بو خوی پهروهردگار بریار دابیت نه چیته ناو ئاگری دۆزه خه وه .
 ههروه ها خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ
 عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴾ (المائدة: ۷۲)
 واتا: بی گومان هرکه سیك هاوول بو خوی پهروهردگار بریار بدات نه وه
 خوی پهروهردگار به هه شتی له سهر حرام کردوو و نایکاته به هه شته وه، وه
 شوینی ناو ئاگری دۆزه خه، وه کهسانی هاوول بریار دهر بو خوی پهروهردگار
 هیچ سهرکه وینه رو سهر خه ریکیان نیه تا له ئاگری دۆزه خه پزگاریان بکات. □
8. شیرکی گوره گهر که سیك نه نجامی بدات و پیش مردن ته و بهی لی نه کات
 نه وه به هه میشه یی له دۆزه خدا نه مینیته وه، ههروه ک خوی پهروهردگار
 فهرمویه تی: ﴿ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ
 فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴾ (البينة: ۶) واتا: بی باوهره کان له نه هلی
 کیتاب و (گاورو جوله که) هاوول بریار دهران بو خوی پهروهردگار له ئاگری
 دۆزه خدان و به هه میشه یی تییدا نه میننه وه، نا نه وانه (بی باوهره کانی نه هلی
 کیتاب و (گاورو جوله که) هاوول بریار دهران خراپ ترین دروست کراوی خوی
 پهروهردگارن . □

(1) صحیح مسلم، کتاب الإيمان، باب من مات لا یشرک بالله شیئاً دخل الجنة، ومن مات مشرکاً دخل النار، 94/1، برقم 93.

9. هاوول بریاردان بۆ خوای پهروهردگار گه ورهترین ستهم و درۆیه، ههروهک خوای پهروهردگار ئامۆژگاری لوقمانی حکیم مان بۆ ئه گپریته وه کاتیک ئامۆژگاری کوره که ی ئه کات و ده فهرمویت: ﴿يَبْنَى لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ اِنَّ

الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ ﴿۱۳﴾ (نقمان: ۱۳) واتا: ووتی: ئه ی کورپی خۆم هاوول بۆ خوای پهروهردگار بریار مه ده چونکه به راستی شه ریک بۆ خوا بریاردان زولم و سته میکی زۆر گه وره یه. وه ههروه ها خوای پهروهردگار فه رمویه تی: وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ فَقَدْ افْتَرٰى اِثْمًا عَظِيْمًا " وه هه رکه سینک هاوول بۆ خوای پهروهردگار بریار بدات به راستی درۆیه ک و تاوانیکی زۆر گه وره ی ئه نجامداوه . □

10. خوای پهروهردگار و پیغه مبه ری خۆشه ویست (صلوات) به رین له موشریکین (هاوول بریاردهران بۆ خوای پهروهردگار)، ههروهک خوای پهروهردگار فه رمویه تی: ﴿وَاذَنْ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖۙ اِلٰى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْاَكْبَرِ اَنَّ اللّٰهَ بَرِىٕءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ﴿۳﴾ (التوبه: ۳) واتا: ئه مه بانگه وازو ئاگادار کردنه وه یه که له لایه ن خوای پهروهردگار و پیغه مبه ره که یه وه (صلوات) بۆ هه موو خه لکی له پۆژی چه جی گه وره دا: به راستی خوای پهروهردگار و پیغه مبه ره که ی (صلوات) به رین له هاوول بریاردهران بۆ خوای پهروهردگار (المشریکین). □

11. هاوول بریاردان بۆ خوای پهروهردگار گه ورهترین هۆکاره بۆ توش بوون به سزاو توپه یی خوای پهروهردگار و دووریی له رهحم و بهزه یی، په نا

ئہگرین به خوی پەروردگار له هه موو هوکاریک که ئه بیته مایه ی سزاو توپه یی خوی پەروردگار . □

12. هاوہل بریاردان بو خوی پەروردگار پوناکی و پاکیتی (فطره ی ئینسانه کان ئه سرپتته وه، چونکه خوی پەروردگار مرؤفه کانی دروست کردوو له سه ر خوا به تهنها ناسین و گوپراهه لی کردنی خوی، ههروهه فه رمویه تی: ﴿ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بَدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكَ

الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴾ (الروم: ۳۰)

واتا : ئه و پاکی و یه کخوا په رسته یه که خوی پەروردگار خه لکی له سه ر دروست کردوو، هه چ گورانکاریه که به سه ر دروست کراویکی خوادا نایات و هه چ که سیش ناتوانیت، ئا ئه وه یه دینی راست و دروست که هه چ پیچ و په ناو چه وتیه کی تیدا نیه ، به لام زۆبه ی خه لکی ئه م راستیانه نازانن . وه هه روه ها پیغه مبه ر (صلوات علیہ) فه رمویه تی: ﴿ ما من مولود إلا یولد علی الفطره، فأبواه یهودانه، أو یمنرانه، أو یمجسانه ﴾⁽¹⁾ واتا: هه چ مندالیک له دایک نابیت ئیللا

له سه ر پاکیتی و ئیسلامه تی له دایک ئه بیته، جا دایک و باوکی کاریگه ریان ئه بیته به سه ریه وه و ئه یکه ن به جوله که یان گا ور یان ناگر په رسته (موشریک)، وه له فه رموده یه کی قودسیدا پیغه مبه ر (صلوات علیہ) له خوی پەروردگار وه ئه یگپرتته وه، که خوی پەروردگار فه رمویه تی: ﴿ انی خلقت

(1) متفق علیه من حدیث أبي هريرة رضي الله عنه: البخاري، كتاب الجنائز، باب إذا أسلم الصبي فمات هل یصلی علیه، 119/2، برقم 1358، ومسلم، كتاب القدر، باب معنى كل مولود یولد علی الفطره، 2047/4، برقم 2658.

عبادي حنفاء کلہم وإنہم أتہم الشیاطین فاجتالہم عن دینہم، وحرمت علیہم ما أحللتُ لہم، وأمرتہم أن یشرکوا بی ما لم أنزل بہ سلطاناً⁽¹⁾ وَا: من ہموو بہندہ کانم لہ سہر پاکی و یہ کخوا پہرستی دروست کردوہ، بہ لام شہیتانہ کان دین و لہ دینہ پاکہ کہ یان دوریان تہ خہ نہوہ، وہ تہو شتانہ یان لہ سہر حہرام تہ کات کہ من بویانم حہ لال کردوہ، وہ فہرمانیان پی تہ کەن تا ہاوہل و شہریک بؤ من بریار بدہن لہ کاتیکدا ہیچ بہ لگہ یہ کم دانہ بہ زاندوہ تا ہاوہل و شہریک بؤ من بریار بدہن .

13. ہاوہل بریاردان بؤ خوای پہرودرگار ہہرچی پہوشتی جوان و بہرز ہہیہ نایہیلیت، لہ بہر تہوہی پہوشتی بہرزو جوان لہ سروشت و پاکیتی ہموو مروقیکہ، جا تہ گہر شہریک بؤ خوا بریاردان سروشتی پاکیتی مروقیہ کان بگوریت تہوہ بی گومان ہموو تہو پہوشتہ جوان و بہرزانہی لہ سہر ئیسلام و پاکیتی دروست تہ بن نایہیلیت .

14. ہاوہل بریاردان بؤ خوای پہرودرگار عزیزتہ و سہر بہرزی مروقیہ نایہیلیت، چونکہ کہ سی ہاوہل بریاردہان بؤ خوای پہرودرگار خوای زہلیل و ژیر دہستہی ہموو تاغوت و پہرستراوہ کان کردوہ، چونکہ باوہری وایہ ہیچ پشت و پہنایہ کی نیہ جگہ لہ وان ، بویہ خوای زہلیل و ژیر دہستہی شتانیک (بتیک، داریک، بہردیک) تہ کات نہ تہ بیستن و نہ تہ بینن و نہ عہ قلیشیان ہہیہ، بویہ غہیری خوای پہرودرگار تہ پہرستیت و خوای زہلیل و ژیر دہستہی کردوہ کہ تہویش تہو پہری سوکی و زہلیلی و بہدبہختیہ،

(1) مسلم، کتاب الجنۃ، باب الصفات التي يعرف بها أهل الجنة وأهل النار، 2197/1، رقم 2865.

داواکارین له خوای پهروهردگار بئ پیزو ژیر دهستهی هیچ کهس و شتی کمان نه کات .

15. شیرکی گه وره خوین و مالی پئ حه لال ئه بیئت، له بهر فه رموده که ی پیغه مبه ر (صلواته علیه وسلم) که فه رمویه تی: ﴿أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، ويقيموا الصلاة، ويؤتوا الزكاة، فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا بحق الإسلام وحسابهم على الله﴾⁽¹⁾ واتا : فه رمانم پئ کراوه (له لایه ن خوای پهروهردگار وه) که کوشتاری خه لکی بکه م تا شایه تی ئه دن به وه ی که تهنها خوای پهروهردگار په رستراوی حه ق و راسته قینه یه و(محمد) یش پیغه مبه رو(صلواته علیه وسلم) په وانه کراوی خوای پهروهردگار، وه نو یژ بکه ن و زه کاتی مال ه کانیا ن بده ن، کاتیک ئه و کارانه یان کرد ئه وه خوین و مالیان حه رام ئه بیئت له سه ر موسولمانان مه گه ر به حه قی ئیسلام (واتا: که سیک پاشگه ز بیته وه له ئیسلام یان که سیک که سیک بکوژیئت به ناحه ق یان پیاویک و ئافره تیک زینا بکه ن و پیاوه که ژندار بیئت و ئافره ته که ش شوی کرد بیئت هتد، ئه و کاته حه ق و مافی ئیسلامه تو له یان لی بستینیته وه که کوشتنیا نه) وه لیپرسینه وه یان لای خوای پهروهردگار له روژی دوا ییدا .

(1) متفق علیه: البخاري، كتاب الإيمان، باب (إن تائبوا وأقاموا الصلاة وآتوا الزكاة فخلوا سبيلهم) 14/1،

برقم 25، ومسلم، كتاب الإيمان، باب الأمر بقتال الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله، 53/1، برقم 20.

16. شیرکی گوره دوزمنایه تی له نیوان خاوه نه که ی و ئیمانداراندا به رپا ئەکات ، بۆیه دروست نییه بۆ هیچ ئیمانداریک خۆشه ویستی و دۆستایه تی بۆ که سیکی هاو هل بریاردهری گوره هه بیّت با نزیک ترین که سیشی بیّت .

17. شیرکی بچوک ئیمان لاوازو که م ئەکات و هۆکاریکه و سه ر ئەکیشیّت بۆ هاو هل بریاردانی گوره بۆ خوی پهره ردگار .

18. شیرکی شاراوو نهیّنی که رپا کردنه ، وه کردنی کرده وه بۆ به ده ست هینانی دنیا له کاتیکیدا کرده وه چاکه کانی پی هه لئه وه شیته وه ، ترسناک تره له فیتنه ی ده ججال ، له بهر گوره یی و شاراووی و ترسناکیه که ی له سه ر ئوممه تی پیغه مبه ر (صلوات علیهم) .

که وابو ئە ی براو خوشکانی موسولمان ناگادارین و بترسن له هاو هل بریاردهران بۆ خوی پهره ردگار گوره و بچوک و نهیّنی و ئاشکرا ، په نا ئەگرین به خوی پهره ردگار له هاو هل بریاردهران بۆی ، داواکارین له خوی پهره ردگار که سه لامه تی له شیرک و لیخۆش بون له تاوانه کان و له ش ساغیمان پی ببه خشیّت له دنیاو دوارژدا ، وه هه ردوو مامۆستای به رپیز م . شیرزاد عبدالقادر ، که رپیشاندهر و یارمه تیده رم بوو بۆ وه رگیپانی ئەم نامیلکه یه ، وه م . صلاح الدین عبدالکریم که هه م یارمه تیده رو هه م ئەرکی پیداجونه وه شی گرته ئەستوی خۆی خوی پهره ردگار پاداشتی به خیریان بداته وه و سه ره رزو پایه داریان بکات له دنیاو دوارپوژدا ، آمین .

وصلی الله وسلم وبارک علی نبینا (ﷺ) محمد وعلی آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان

إلی یوم الدین .

ناوەرۈك

- 3 پېشەكى دانەر
- 7 پېشەكى وەرگىپ
- 12 بەشى يەكەم: رۈنەكى خۇا بە تەنھە ناسىن
- 12 باسى يەكەم: تىگەيشتن لە مانا و اتاى خۇا بە تەنھە ناسىن
- 13 باسى دووھەم: بەلگە رۈون و ئاشكراكان لەسەر جىگىر كەردنى
- 20 خۇا بە تەنھە ناسىن
- بەشى سى يەم
- 21 خۇا بە تەنھە ناسىن بە شىۋە يەكى درىژ تر ئەبىت
- 26 بە سى بەشەوہ
- 33 بەرۈو بوم و سۈدەكانى خۇا بە تەنھە ناسىن
- بەشى دووھەم: تارىكايىھەكانى ھاوەل بېرىاردان
- 33 بۇخۇاى پەرۈردگار
- 34 باسى يەكەم: تىگەيشتن لە ماناى ھاوەل بېرىاردان
- بۇ خۇاى پەرۈردگار
- 35 ھاوەل بېرىاردان بۇ خۇاى پەرۈردگار دوو جۆرہ
- باسى دووھەم: بەلگە رۈون و ئاشكراكان سەبارەت بە ھەلۋەشاندىنەوہى
- ھاوەل بېرىاردان بۇ خۇاى پەرۈردگار

- سیفاته ردهاوتهاوہکانی خوی پورهردگار
- 59 هیچ کهس په ی پی نابات (إحاطة)
- 67 بهشی سی یه م : تکا کردن (الشفاعة)
- 68 ناوهند و واسته له نیوان سه رۆک ودهسه لاتدار و خه لکیدا
- 72 له یه کیک له م سی پوره وهیه
- تکا کردن دوو جوره
- 75 به خشهره رژینه ری نیعمه ته کان تهنها ئه وه شایسته ی
- په رستن بیّت
- 83 بهشی پینجه م: هۆکارهکانی هاوہل بریاردان
- بو خوی پورهردگار
- 98 بهشی شه شه م: جورو به شهکانی هاوہل بریاردان
- 99 بو خوی پورهردگار
- 106 هاوہل بریاردانی گوره ئه بیّت به چوار به شه وه
- شیرکی بچوک ئه بیّت به دوو به شه وه
- 109 جیاوازی نیوان هاوہل بریاردانی گوره وه هاوہل
- 110 بریاردانی بچوک
- 119 زیان و شوینه واره خراپهکانی
- هاوہل بریاردان بو خوی پورهردگار
- ناوه رۆک

سایتی فہرمووده ہمیشہ راستگویی ریگایی ژیانمانہ بو
خزمت کردنی دینان ئیسلام لہسہر مہنہہ جی قورٹان و
سونہت

www.fermude.com